JAP
ประตูสู่มิติความคิด

วารสารวิชาชีพบัญชี

Journal of Accounting Profession

- กระแสแห่งนวัตกรรมทางเทคโนโลยีกับวิชาชีพสอบบัญชี
- การรายงานทางการเงินสำหรับเกษตรกรรม

THAMMASAT
BUSINESS SCHOOL

■ โฉมหน้าการสื่อสารในทศวรรษหน้า : การรายงานเชิงบูรณาการและรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ ■ ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นของผู้บริหารและโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ■ ฯลฯ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 34
มิถุนายน 2559

ISSN 16868293
9 771686 829001

วารสาร
วิชาชีพบัญชี
Journal of Accounting Profession

ปีที่ 12 ฉบับที่ 34 มิถุนายน 2559

บทความวิจัย

5 ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นของผู้บริหาร และโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
รัตพรรณ อาวะจินดา
มนวิกา ผดุงสิทธิ์

17 Using Industry Earnings to Predict Market Earnings
Sukanya Rukphanichmanee

42 Financial Ratio Determinants on Abnormal Stock Returns: An Empirical Evidence of Thailand
Phiboon Chatupromwong
Seksak Jumroernvong
Pailin Trongmateerut

บทความวิชาการ

59 กระแสแห่งนวัตกรรมทางเทคโนโลยี กับวิชาชีพสอบบัญชี
โสภณ เพิ่มศิริวัลลภ

63 การรายงานทางการเงินสำหรับเกษตรกรรม
สันสกฤต วิจิตรเลขการ

88 กำไรเทียม
ศรีสุดา อาชวานันทกุล

101 โฉมหน้าการสื่อสารในทศวรรษหน้า: การรายงานเชิงบูรณาการและ รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่
สมชาย ศุภธาดา

110 การบัญชีป้องกันความเสี่ยงตามข้อกำหนดใน IFRS 9
วิเชษฐ์ โรจนสุกาญจน
ศิลปพร ศรีจั่นเพชร

Book Review

124 Advanced Financial Accounting: An IAS and IFRS Approach (2nd edition) by Pearl Tan Hock Neo, Lim Chu Yeong and Peter Lee Lip Nyean
สมชาย ศุภธาดา

บทบรรณาธิการ

เรียน ท่านสมาชิกและผู้อ่านที่รักทุกท่าน

วารสารวิชาชีพบัญชีฉบับนี้ (ฉบับที่ 34) ออกก่อนกำหนด สืบเนื่องจากทางภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีมติให้จัดทำวารสารวิชาชีพบัญชีเพิ่มขึ้นเป็นปีละ 4 ฉบับ (จากเดิมปีละ 3 ฉบับ) เพื่อรองรับความสนใจของผู้ปฏิบัติวิชาชีพและตอบสนองความต้องการของนักวิชาการสายการบัญชี วารสารฉบับนี้จึงปรับร่นมาออกเดือนมิถุนายน และฉบับต่อไปจะออกสิ้นเดือนกันยายน จากนั้นเป็นต้นไปวารสารกำหนดออกเป็นรายไตรมาสตามปีปฏิทินทั่วไป

เป็นเรื่องน่ายินดีที่วารสารได้รับการตอบรับจากทุกท่านอย่างอบอุ่นและยืนหยัดมานานจวบจนครบ 12 ปีแล้วในปีนี้ เจตนารมณ์ของการจัดทำวารสารนี้ตั้งแต่เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2548 เพื่อเผยแพร่ความรู้พร้อมนำเสนอประเด็นปัญหาและหาทางออกในแวดวงของวิชาชีพการบัญชีร่วมกัน ถือว่าบรรลุผลแล้วในระดับหนึ่ง ขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านตลอดจนท่านที่ส่งบทความมาตีพิมพ์กับเรา เวทีแห่งนี้ยินดีต้อนรับและเป็นประตูสู่มิติความคิดในทุกด้าน ทั้งนี้ นโยบายส่วนหนึ่งในอนาคตของกองบรรณาธิการคือ การผลักดันบทความที่เป็นภาษาอังกฤษในสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้น เพื่อยกระดับมาตรฐานสู่สากลต่อไป

สำหรับเนื้อหาในฉบับนี้มีหลายเรื่องที่น่าสนใจ โดยเฉพาะบทความวิชาการที่หลากหลายซึ่งได้หยิบยกประเด็นร่วมสมัยมาพูดคุย ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม การป้องกันความเสี่ยง หรือการรายงานเชิงบูรณาการ เป็นต้น หวังว่าท่านคงได้แนวคิดบางอย่างไปปรับใช้ในทางปฏิบัติจริง ขอให้เพลิดเพลินกับเนื้อหาในเล่มครับ

หน้าฝนเช่นนี้อย่าลืมดูแลสุขภาพกันนะครับ ด้วยความเป็นห่วง

พบกันใหม่ฉบับหน้าครับ

sochsupp@tu.ac.th

เนื้อหาและข้อมูลในบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาชีพบัญชี ถือเป็นข้อคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ๆ โดยตรง ซึ่งกองบรรณาธิการและคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย หรือร่วมรับผิดชอบใด ๆ

บทความ ข้อมูล เนื้อหา รูปภาพ ฯลฯ ที่ได้รับการลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาชีพบัญชี ถือเป็นลิขสิทธิ์เฉพาะของคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หากบุคคลหรือหน่วยงานใดต้องการนำทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งส่วนใดไปเผยแพร่ต่อหรือเพื่อกระทำการใด ๆ จะต้องได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร จากคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก่อนเท่านั้น

วารสารวิชาชีพบัญชี
Journal of Accounting Profession

http://www.jap.tbs.tu.ac.th

เจ้าของ
ภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บรรณาธิการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ศุภธาดา

กองบรรณาธิการบริหารและกลั่นกรองบทความ (ภายใน)
ศาสตราจารย์หิรัญ รดีศรี
ศาสตราจารย์วิโรจน์ เลาหะพันธุ์
ศาสตราจารย์เกษรี ณรงค์เดช
ศาสตราจารย์ธวัช ภูษิตโภยไคย
ศาสตราจารย์ ดร.วรภัทร โตธนะเกษม
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ สิชฌวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิกา ผดุงสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร
อาจารย์ ดร.ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์
อาจารย์ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ
นายพิชัย ชุณหวชิระ

กองบรรณาธิการกลั่นกรองบทความ (ภายนอก)
Professor Mike Tayles
- University of Hull, UK
รองศาสตราจารย์นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ศรัณย์ ชูเกียรติ
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นาคทับที
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
อาจารย์ ดร.สันสกฤต วิจิตรเลขการ
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นายปกรณ์ เพ็ญภาคกุล
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์
นายสุพจน์ สิงห์เสน่ห์
- บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไชย สอบบัญชี จำกัด
นางสาวผ่องพรรณ เจียรวิริยะพันธ์
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์
นางสาวปิยาภรณ์ ครองจันทร์
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
นายธวัชชัย เกียรติกวานกุล
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
นางอุณากร พฤฒิธาดา
- บริษัท ไพร้ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส เอบีเอเอส จำกัด
นางสาวรุ้งนภา เลิศสุวรรรณกุล
- บริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด
นางสาวสมบูรณ์ ศุภศิริภิญโญ
- บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไชย สอบบัญชี จำกัด
นางสาวธนาวรรณ อนุรัตน์บดี
- บริษัท ดีลอยท์ ทู้ช โธมัทสุ ไชยยศ สอบบัญชี จำกัด

สำนักงาน – ฝ่ายวิชาการ นางสาวมนฤณ อิศรางกูร ณ อยุธยา โทรศัพท์ 0-2696-5729 (ศูนย์รังสิต)
นางสาววรนาถ ธรรมาพฤทธิ โทรศัพท์ 0-2613-2239 (ท่าพระจันทร์)
ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักงาน – ฝ่ายสมาชิก นายกิตติ เลิศเธียรชัยกุล
โครงการวารสารบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2613-2210 โทรสาร 0-2613-2276

ออกแบบและจัดพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนสามัญ อัศเจรีย์ 62/29 ซอยลาดพร้าว 111 ถนนลาดพร้าว คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
อีเมล์: lek.sanit@gmail.com
นายสานิตย์ เพ็ชรพรหมศร ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

■ ความเป็นมาของวารสารวิชาชีพบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้มีนโยบายให้ดำเนินการจัดทำ **"วารสารวิชาชีพบัญชี"** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางด้านการบัญชี พร้อมกับนำเสนอประเด็นและปัญหาทางสังคมบัญชีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายละเอียดและแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนทันสมัย และตรงไปตรงมา เพื่อสอดคล้องกับคำที่ว่า ***"หากภาษาอังกฤษคือภาษาสากลของโลกการบัญชีคือภาษาสากลของโลกธุรกิจ"*** โดยฉบับปฐมฤกษ์ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2548

เนื้อหาและขอบเขตของวารสารวิชาชีพบัญชี มีทั้งบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่แบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ คือบทความวิจัย บทความวิชาการเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพบัญชี และบทวิจารณ์หนังสือ นอกจากนี้ในบางฉบับ อาจมีการเพิ่มบทความพิเศษ ตามสถานการณ์หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับบุคคลสำคัญด้านการบัญชีในช่วงเวลานั้น ๆ โดยกลุ่มผู้อ่านได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับแวดวงการบัญชี การเงิน ผู้บริหารทุกระดับ ผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจสอบภายใน นักศึกษาระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอกสาขาการบัญชี ตลอดจนคณาจารย์ผู้ประกอบวิชาชีพการสอนวิชาด้านการบัญชี รวมถึงผู้สนใจทั่วไป

■ กำหนดออก-ช่วงเวลาตีพิมพ์

วารสารวิชาชีพบัญชี เป็นวารสารวิชาการราย 3 เดือน (1 ปี มี 4 ฉบับ) กำหนดออกคือ เดือนมีนาคม มิถุนายน กันยายน และธันวาคมของทุกปี

เลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (International Standard Serial Number: ISSN) คือ 1686-8293

■ วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอประเด็นปัญหาทางวิชาชีพและปัญหาทางสังคมธุรกิจที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งแนวทางการปฏิบัติงาน ทั้งทางด้านการบัญชี การเงิน การบัญชีสำหรับผู้บริหาร ผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจสอบภายใน การบัญชีภาษีอากร และผู้ประกอบอาชีพการสอนด้านวิชาการบัญชี
2. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ ในอันที่จะเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่เรื่องราวเชิงวิชาชีพบัญชี รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ระหว่าง คณาจารย์ นักวิชาการ ผู้บริหาร นักบัญชี นักศึกษา และประชาชนผู้สนใจในด้านการบัญชีทั่วไป

■ คำขวัญ

"เสริมสร้างภูมิปัญญา พัฒนากระบวนทัศน์ สู่ศตวรรษใหม่วิชาชีพการบัญชี"

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นของผู้บริหาร และโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

รัตพรรณ อาวะจินดา
เจ้าหน้าที่อาวุโส วาณิชธนกิจ
บริษัทหลักทรัพย์ ฟินันเซีย ไซรัส จำกัด (มหาชน)

ดร.มนวิกา ผดุงสิทธิ์
รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ศึกษาปัจจัยที่กำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ โดยศึกษาภายใต้สมมติฐานที่ว่าผู้บริหารและนักลงทุนเป็นผู้ที่มีเหตุผล ตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด และมีการคาดการณ์ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ของผู้บริหารอาจส่งผลต่อการกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัท งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อการกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่ โดยศึกษาจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูง ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2557 จำนวนทั้งสิ้น 274 บริษัท

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับโครงสร้างเงินทุนของบริษัท ไม่ว่าจะวัดในรูปของอัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวม หรืออัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินและมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า การตัดสินใจกำหนดโครงสร้างของเงินทุนไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารระดับสูงเพียงคนเดียว อาจขึ้นอยู่กับทีมผู้บริหาร รวมทั้งบางบริษัทอาจมีข้อกำหนดเกี่ยวกับอำนาจของผู้บริหารในการอนุมัติวงเงินกู้ที่จำกัด

คำสำคัญ: ความเชื่อมั่นของผู้บริหาร โครงสร้างเงินทุน สัดส่วนหนี้สิน

The Effect of Managerial Confidence on Capital Structure of Thai Listed Companies

Rattapan Awachinda

Senior Analyst Investment Banking,

Finansia Syrus Securities Public Company Limited

Dr.Monvika Phadoongsitthi

Associate Professor of Department of Accounting,

Thammasat Business School, Thammasat University

ABSTRACT

Most of the research examining the determinants of capital structure is based on economic concepts under the assumptions that managers and investors are rational decision makers who want to get maximum utility and both have expectations in the same direction. However, the literature review has revealed that managerial cognitive capability may influence firm's capital structure decision. Therefore, this study aims to investigate the relationship between managerial confidence level and leverage of firms listed in the Stock Exchange of Thailand. We focus on 274 Thai listed companies that have not changed their top managements during 2010-2014.

The findings provide no evidence of significant relationship between managerial confidence level and capital structure, measured in terms of (1) the ratio of book value of total debt to book value of total assets and (2) the ratio of book value of total debt to the sum of book value of debt and the market value of equity. It is possible that capital structure decision depends on top management team's decisions, not just the decision of the CEO alone. Besides, some companies may set caps on the amount of debt that can be issued at any given time by top management.

Keywords: Managerial Confidence, Capital Structure, Leverage

บทนำ

โดยทั่วไปแล้ว แหล่งเงินทุนที่กิจการนำมาสนับสนุนการลงทุนและการดำเนินงานมาจาก 2 แหล่งใหญ่ๆ คือ หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแหล่งที่มาของเงินทุน รวมถึงสัดส่วนระหว่างหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นอย่างเหมาะสมที่จะทำให้ต้นทุนของเงินทุนต่ำที่สุด เพื่อสร้างมูลค่าสูงสุดให้กับกิจการ หนึ่งในงานวิจัยแรกๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัท คือ งานวิจัยของ Modigliani and Miller (1958) ซึ่งศึกษาภายใต้สมมติฐานการเป็นตลาดสมบูรณ์ ไม่มีภาษีเงินได้นิติบุคคล ทุกธุรกิจมีความเสี่ยงเท่ากัน และผู้บริหารมุ่งบริหารงานเพื่อสร้างความมั่งคั่งแก่ผู้ถือหุ้น นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่ศึกษาทฤษฎีทางการเงินเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างเงินทุน ซึ่งได้รับการยอมรับและเป็นที่รู้จักในวงกว้างหลายทฤษฎี อาทิ ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) และทฤษฎีทางเลือก (Trade-Off Theory)

การศึกษาส่วนใหญ่ยังคงยึดอยู่กับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ นั่นคือ การศึกษาภายใต้สมมติฐานที่ว่าผู้บริหารและนักลงทุนเป็นผู้ที่มีเหตุผล ตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด และมีการคาดการณ์ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม Waller (1995) วิจารณ์ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มักจะศึกษาเฉพาะปัจจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์และไม่พิจารณาถึงปัจจัยทางด้านจิตวิทยาและพฤติกรรม Frederickson (1992) เสริมว่า หากงานวิจัยนั้นละเลยปัจจัยทางด้านจิตวิทยาและพฤติกรรม ผู้วิจัยควรจะสรุปผลการวิจัยที่ได้อย่างระมัดระวัง นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่สนับสนุนการประยุกต์ใช้แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์และจิตวิทยาและการเงินเชิงพฤติกรรมร่วมกัน เนื่องจากเห็นว่ามนุษย์มีแนวโน้มที่จะมีอคติในการรับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารระดับสูงมักจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ซึ่งอาจทำให้มีอคติในการตัดสินใจ

Cooper et al. (1988) และ Landier et al. (2009) พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อมั่นในการบริหารงานสูงกว่าความเป็นจริง (Managerial Overconfidence) โดยผู้บริหารมักจะประเมินผลการดำเนินงานและโอกาสในการประสบความสำเร็จของบริษัทที่ตนบริหารสูงกว่าความเป็นจริง รวมถึงการประเมินต้นทุนจากการจัดหาเงินทุนและเงินที่ต้องใช้ในการลงทุนต่ำกว่าความเป็นจริง (Merrow et al., 1981 และ Statman et al., 2006) นอกจากนี้ ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารยังส่งผลต่อการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายของบริษัท จะเห็นได้ว่า ในทางปฏิบัตินั้น ผู้บริหารอาจไม่ได้ตัดสินใจกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทสอดคล้องกับทฤษฎีเสมอไป Graham and Harvey (2001) พบว่า การตัดสินใจกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทในบางครั้งนั้น เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารเองไม่ได้เป็นไปตามทฤษฎี แม้ว่าจะมีแนวทางการกำหนดโครงสร้างทุนที่สมเหตุผลจากทฤษฎีแล้วก็ตาม

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่พบว่า การที่ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นที่สูงเกินไป อาจส่งผลให้การตัดสินใจลงทุนบิดเบือน เช่น Roll (1986) และ Malmendier and Tate (2005) ซึ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนของบริษัท พบว่า ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูงเกินไปจะเข้าซื้อกิจการเป้าหมายในราคาแพงกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากประเมินมูลค่าโครงการสูงกว่าความเป็นจริง ซึ่งเป็นการทำลายมูลค่าของกิจการ งานวิจัยของ Heaton (2002) พบว่า ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นที่สูงเกินไป มักจะตัดสินใจกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทโดยจัดหาเงินทุนตามความพอใจของผู้ถือหุ้น รวมทั้งงานวิจัยของ Shefrin (2001) Park and Kim (2009) และ Oliver (2010) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารกับโครงสร้างทุนของบริษัท โดยมีสมมติฐานว่าผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูงว่าบริษัทจะมีผลการดำเนินงานที่ดีในอนาคตจะคำนึงถึงความเสี่ยงที่เกิดจากการก่อหนี้ต่ำกว่าความจริง จึงนิยมจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้มากกว่าการออกหุ้นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) โดยบริษัทมีภาระเพียงการชำระดอกเบี้ยและเงินต้นให้เจ้าหนี้ ไม่ต้องแบ่งกำไรจากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นให้กับผู้ถือหุ้นรายใหม่

งานวิจัยข้างต้นพบว่า ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูง มักจะก่อหนี้ในสัดส่วนที่สูง อย่างไรก็ตาม Hackbarth (2008) พบว่า พฤติกรรมการจัดหาเงินทุนของบริษัทไม่เป็นไปตามทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) เนื่องจากผู้บริหารจะประเมินความเสี่ยงในการดำเนินงานของบริษัทต่ำกว่าความเป็นจริง จึงเห็นว่า ต้นทุนการกู้ยืมสูงเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนในการออกหุ้นใหม่ ผู้บริหารจึงระดมทุนจากแหล่งภายใน การออกหุ้นใหม่และการกู้ยืม ตามลำดับ

การศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ของผู้บริหารอาจส่งผลต่อการกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัท ดังนั้น การนำปัจจัยความเชื่อมั่นของผู้บริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านจิตวิทยามาศึกษาประกอบกับการกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทน่าจะทำให้ผลการวิจัยที่ได้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าปัจจัยด้านจิตวิทยาส่งผลต่อการกำหนดโครงสร้างเงินทุนหรือไม่ นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความมีเหตุผลของนักลงทุน แต่การศึกษาเกี่ยวกับความมีเหตุผลของผู้บริหารยังคงมีอยู่จำกัด งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าระดับความเชื่อมั่นที่สูงเกินไปของผู้บริหาร (Managerial Overconfidence) ส่งผลกระทบต่อการกำหนดโครงสร้างเงินทุน (Capital Structure) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร โดยความเชื่อมั่นที่สูงเกินไปของผู้บริหารในงานวิจัยนี้ให้คำนิยามตามงานวิจัยของ Heaton (2002) Hackbarth (2008) Park and Kim (2009) และ Oliver (2010) ที่หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในผลการดำเนินงานที่ดีในอนาคตของกิจการ งานวิจัยนี้ศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูง ในระหว่างปี พ.ศ. 2553-2557 และไม่รวมบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมการเงิน ประกอบธุรกิจ ธนาคาร เงินทุน และประกันภัยและประกันชีวิต เนื่องจากมีโครงสร้างทางการเงินที่ค่อนข้างแตกต่างจากอุตสาหกรรมประเภทอื่น ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในการดำเนินงานของกิจการในการนำปัจจัยด้านการรับรู้ของผู้บริหารมาประเมินควบคู่ไปกับข้อมูลอื่นๆ รวมถึงตัวผู้บริหารเองได้ตระหนักถึงระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจและเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้นในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกโครงสร้างเงินทุนของบริษัทที่เหมาะสม เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสร้างมูลค่าสูงสุดให้กับกิจการในท้ายที่สุด

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การที่บุคคลมีความเชื่อมั่นในระดับสูง อาจส่งผลให้บุคคลนั้นมีอคติในการรับรู้ นั่นคือ มั่นใจในความสามารถของตัวเองในการควบคุมสถานการณ์มากเกินไป และหลายครั้งจะคาดการณ์ดีเกินความเป็นจริง หรือประเมินความเสี่ยงต่ำกว่าความเป็นจริง (Nofsinger, 2005) ในทำนองเดียวกัน ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงเกินไปเกี่ยวกับระดับผลการดำเนินงานของกิจการในอนาคต ก็อาจจะมีความมั่นใจในความรู้ของตัวเองหรือข้อมูลที่ตนเองมีมากเกินไป ไม่ได้คำนึงถึงความไม่แน่นอน (Skala, 2008) คิดว่า บริษัทที่ตนเองบริหารนั้นมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จสูงกว่าความเป็นจริง ประเมินต้นทุนจากการจัดหาเงินทุนและเงินที่ต้องใช้ในการลงทุนต่ำกว่าความเป็นจริง และประเมินความเสี่ยงในการล้มละลายของบริษัทต่ำกว่าความเป็นจริง (Merrow et al., 1981 and Statman et al., 2006) ซึ่งงานวิจัยของ Cooper et al. (1988) ที่ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้บริหารมักจะประเมินโอกาสในการประสบความสำเร็จของบริษัทอื่นเพียง 59% ขณะที่หากเป็นบริษัทที่ตนบริหารกลับประเมินโอกาสในการประสบความสำเร็จสูงถึง 81% ในขณะเดียวกัน งานวิจัยดังกล่าวยังพบว่า 66% ของบริษัทที่สำรวจนั้นมีผลประกอบการที่ไม่ดี และงานวิจัยของ Merrow et al. (1981) ซึ่งศึกษาการลงทุนของกลุ่มตัวอย่างบริษัทในอุตสาหกรรมพลังงานในสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้บริหารมักจะมองโลกในแง่ดีเกินไปเกี่ยวกับต้นทุนที่ใช้ลงทุนในเครื่องจักรและอุปกรณ์ ทำให้ประเมินต้นทุนต่ำกว่าความเป็นจริงถึง 2 เท่า

นโยบายที่สำคัญเรื่องหนึ่งที่ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจ คือ การกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัท Modigliani and Miller (1963) เสนอว่า กิจการควรจัดหาเงินทุนจากแหล่งหนี้สินร่วมกับจากส่วนของผู้ถือหุ้น เพราะจะทำให้มูลค่ากิจการสูงกว่าการจัดหาเงินทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้นเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการก่อหนี้ทำให้บริษัทสามารถประหยัดภาษีจากภาระดอกเบี้ยจ่าย Myers (1977) เสนอ Tradeoff Theory โดยชี้ว่าผู้บริหารต้องพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างข้อดีและข้อเสียจากการจัดหาทุนจากแหล่งหนี้ ข้อดีของการจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้ คือ บริษัทสามารถประหยัดภาษีจากภาระดอกเบี้ยจ่าย ทำให้บริษัทมีมูลค่ากิจการสูงกว่าการจัดหาเงินทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้นเพียงอย่างเดียว แต่หากบริษัทก่อหนี้มากเกินไป อาจทำให้บริษัทขาดสภาพคล่อง มีความเสี่ยงในการล้มละลายสูงขึ้น และมีต้นทุนในการกู้ยืมเพิ่มขึ้น และ Pecking Order Theory ที่อธิบายลำดับขั้นของการระดมทุน โดยผู้บริหารจะระดมทุนจากแหล่งเงินทุนภายใน ซึ่งก็คือกำไรสะสมก่อน เนื่องจากกำไรสะสมมีต้นทุนเงินทุนต่ำที่สุด จากนั้นจึงจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก คือ ตราสารหนี้ ที่มีต้นทุนเงินทุนรองลงมา และตราสารทุนที่มีต้นทุนเงินทุนสูงสุดตามลำดับ (Myers, 1984)

มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงสร้างเงินทุนของกิจการ และบทบาทของผู้บริหารในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาถึงผลกระทบด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีต่อการตัดสินใจในการจัดหาเงินทุนยังคงมีอยู่ไม่มากนัก อาทิ งานวิจัยของ Roll (1986) พบว่า ระดับความเชื่อมั่นที่สูงเกินไปของผู้บริหารส่งผลให้มูลค่าของกิจการลดลงภายหลังการควบรวมกิจการ เนื่องจากผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูงเกินไปจะประเมินประโยชน์ที่บริษัทจะได้รับจากการเข้าซื้อกิจการสูงเกินไป จึงเข้าซื้อบริษัทเป้าหมายในราคาที่แพงเกินกว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการควบรวม ทำให้ประสบผลขาดทุนจากการเข้าซื้อกิจการ และ Malmendier and Tate (2008) พบว่า ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูงเกินไป มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเข้าซื้อกิจการที่ทำลายมูลค่ามากกว่าผู้บริหารที่ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ

นอกจากนี้ Malmendier and Tate (2005) ศึกษาผลการดำเนินงานของผู้บริหารระดับสูง (CEO) กว่า 250 รายที่ได้รับรางวัลการจัดอันดับจากนิตยสารชั้นนำทางธุรกิจและการเงินของสหรัฐอเมริกาว่าเป็น CEO ที่ดีที่สุดของปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975–2002 ผลการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานของ CEO ซึ่งวัดในรูปของผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และราคาหุ้น ภายหลังจากปีที่ได้รับรางวัล 3 ปีต่อเนื่อง กลับมีแนวโน้มลดลง ซึ่งผู้วิจัยอธิบายว่า สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ CEO มีความมั่นใจหรือมีความเชื่อมั่นที่สูงเกินไปจากความสำเร็จที่ตนเคยทำได้อย่างงดงามในอดีต จึงเชื่อมั่นในการคาดการณ์ของตนและความสำเร็จในอนาคตมากเกินไป

สำหรับในด้านของการจัดหาเงินทุนและการกำหนดโครงสร้างเงินทุนนั้น Heaton (2002) พบว่า ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นที่สูงเกินไปมักจะจัดหาเงินทุนตามความพอใจของผู้ถือหุ้นมากกว่าผู้บริหารที่มีเหตุผล นอกจากนี้ Shefrin (2001) Heaton (2002) Hackbarth (2008) Park and Kim (2009) และ Oliver (2010) พบว่า ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูง จะเชื่อว่า ผลการดำเนินงานในอนาคตของบริษัทและสภาวะเศรษฐกิจจะเป็นไปในทางที่ดี รวมทั้งจะไม่ค่อยคำนึงถึงปัจจัยความเสี่ยงจากการก่อหนี้มากนัก ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูงจึงนิยมที่จะระดมทุนโดยการก่อหนี้มากกว่าการออกหุ้นใหม่ เนื่องจากในการก่อหนี้มีภาระเพียงการจ่ายดอกเบี้ยและเงินต้นให้เจ้าหนี้เท่านั้น ไม่ต้องแบ่งกำไรที่เพิ่มขึ้นของบริษัทให้กับผู้ถือหุ้นใหม่ในกรณีที่ออกหุ้นใหม่ สอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเงินของผู้บริหารของ Shefrin (2001) และ Barros and Silveira (2007) ที่พบว่า ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูง มีแนวโน้มที่จะเลือกโครงสร้างเงินทุนที่ใช้หนี้จำนวนมากเกินไป รวมทั้งงานวิจัยของ Fairchild (2009) ที่พบว่าผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูงเกินไป มักตัดสินใจจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้จำนวนมาก ทำให้บริษัทมีความเสี่ยงในการล้มละลายมากขึ้น เนื่องจากอาจไม่สามารถชำระเงินต้นและดอกเบี้ยภายในเวลาที่ระบุตามสัญญาได้

นอกจากนี้ Graham and Harvey (2001) และ Shefrin (2005) เสนอว่าความเชื่อมั่นที่สูงเกินไปของผู้บริหาร สามารถอธิบายทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) ได้ นั่นคือ ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูงและมองโลกในแง่ดีเกินไปจะคาดการณ์โอกาสในการลงทุนของบริษัทสูงเกินไป รวมทั้งเชื่อว่าหุ้นของบริษัทมีราคาที่ต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง ผู้บริหารดังกล่าวจะใช้เงินลงทุนจากภายในก่อน เนื่องจากไม่ต้องการออกหุ้นใหม่และคิดว่าการก่อหนี้มีต้นทุนที่สูงเกินไป สอดคล้องกับ Malmendier et al. (2011) ที่พบว่า ผู้บริหารที่คิดว่าราคาตลาดของหุ้นของบริษัทที่ตนบริหารมีมูลค่าต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง มักมองว่าต้นทุนในการกู้ยืมสูงกว่าที่ควร ซึ่งความเชื่อมั่นดังกล่าว ทำให้ผู้บริหารระดมทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกน้อยลง แต่ถ้าจำเป็นต้องระดมทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก ผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นสูงก็จะออกหุ้นใหม่ในระดับที่ต่ำกว่าบริษัทอื่น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นมีหลักฐานที่สนับสนุนว่า ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารส่งผลต่อการกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัท งานวิจัยนี้จึงกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H1: ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเงินทุนของบริษัท

นอกจากระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหาร ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระหลักที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาแล้ว งานวิจัยนี้ได้กำหนดตัวแปรควบคุมที่อาจส่งผลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัท 4 ตัวแปรจากการศึกษางานวิจัยในอดีต ซึ่งประกอบด้วย โอกาสในการเติบโตของกิจการ ขนาดของกิจการ สินทรัพย์ที่มีตัวตน และความสามารถในการทำกำไร

โอกาสในการเติบโตของกิจการและความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับสัดส่วนหนี้สิน Long and Malitz (1985) และ Frank and Goyal (2009) พบว่า บริษัทที่มีโอกาสในการเติบโตสูงจะก่อหนี้น้อยกว่าบริษัทที่มีโอกาสในการเติบโตต่ำกว่า ซึ่งอธิบายตาม Tradeoff Theory ที่ว่า ผู้ถือหุ้นของบริษัทที่มีโอกาสในการเติบโตสูงมักต้องการให้บริษัทลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงสูงและเป็นการยากที่เจ้าหนี้จะตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ต้นทุนในการกู้ยืมจึงสูงขึ้น ดังนั้นบริษัทที่มีการเติบโตจะเลี่ยงการก่อหนี้ เพราะบริษัทจะสูญเสียมูลค่ามากกว่าบริษัทที่มีการเติบโตต่ำถ้าประสบภาวะล้มเหลวทางการเงิน ส่วนบริษัทที่มีโอกาสในการเติบโตต่ำมักจะลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน ทำให้เจ้าหนี้สามารถตรวจสอบการลงทุนของบริษัทได้ชัดเจนกว่า ต้นทุนในการก่อหนี้ก็จะไม่สูงเท่ากับบริษัทที่มีการเติบโตสูง (Titman and Wessels, 1988) ส่วนความสามารถในการทำกำไรของบริษัทนั้น Titman and Wessels (1988) และ Rajan and Zingales (1995) พบว่า บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงจะก่อหนี้ต่ำ เนื่องจากบริษัทสามารถจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนภายใน ซึ่งมีความสะดวกและมีต้นทุนต่ำกว่าการจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก เป็นไปตามทฤษฎีลำดับขั้นของเงินทุน (Pecking Order Theory)

ส่วนขนาดของกิจการและสินทรัพย์ที่มีตัวตนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสัดส่วนหนี้สิน Flath and Knoeber (1980) และ Booth et al. (2001) พบว่า กิจการขนาดใหญ่มีความสามารถในการก่อหนี้ได้มากกว่ากิจการขนาดเล็ก เนื่องจากกิจการขนาดใหญ่มีกลยุทธ์ในการลงทุนแบบกระจายธุรกิจมากกว่า จึงมีความเสี่ยงในการล้มละลายและความผันผวนของกระแสเงินน้อยกว่ากิจการขนาดเล็ก ส่วน Rajan and Zingales (1995) พบว่า บริษัทที่มีสินทรัพย์ที่มีตัวตนมากมีแนวโน้มที่จะมีหนี้สินมาก เนื่องจากบริษัทสามารถก่อหนี้โดยใช้สินทรัพย์ที่มีตัวตนเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน ช่วยสร้างความมั่นใจให้เจ้าหนี้ เจ้าหนี้สามารถยึดหลักทรัพย์ค้ำประกันถ้าบริษัทไม่สามารถจ่ายหนี้ได้ เป็นการลดปัญหา Moral Hazard (Oliver, 2010) และหากบริษัทล้มละลาย สินทรัพย์ที่มีตัวตนจะมีมูลค่ามากกว่าสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (Johnson, 1997)

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าระดับความเชื่อมั่นที่สูงเกินไปของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อการกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทหรือไม่ โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูง ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553–2557 จำนวนทั้งสิ้น 274 บริษัท ทั้งนี้ ไม่รวมบริษัทที่ถูกเพิกถอน เข้าข่ายถูกเพิกถอน บริษัทที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูการดำเนินงาน บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน บริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมการเงิน ได้แก่ ธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์ และประกันภัย ประกันชีวิต และกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์และกองทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากมีลักษณะข้อมูลและเกณฑ์ในการจัดทำงบการเงินต่างจากบริษัทในอุตสาหกรรมอื่นๆ ไทย

งานวิจัยนี้วัดค่าโครงสร้างเงินทุนของบริษัทซึ่งเป็นตัวแปรตามโดยใช้ตัวชี้วัด 2 อัตราส่วนตามงานวิจัยของ Titman and Wessels (1988) ประกอบด้วย (1) อัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวม ซึ่งสะท้อนถึงการก่อหนี้ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตและจำนวนสินทรัพย์ที่มีอยู่ในปัจจุบันที่สามารถใช้ในการชดเชยหนี้สินที่มีอยู่ (Myers, 1977) และ (2) อัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินและมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการก่อหนี้ในอนาคต (Frank and Goyal, 2009) ส่วนตัวชี้วัดระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารนั้น วัดค่าตามแนวทางของ Hayward and Hambrick (1997) ที่วัดระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารจากผลการดำเนินงาน โดยมีเหตุผลว่าผลการดำเนินงานที่ผ่านมาสะท้อนถึงระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหาร ยิ่งกิจการมีผลการดำเนินที่ดี ก็จะสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในความสามารถในการบริหารงานของตนมากยิ่งขึ้น โดยแบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย ความหมายของตัวแปรและการวัดค่าตัวแปรเป็นดังนี้

$$LBV_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 CONF_{i,t-1} + \alpha_2 MB_{i,t-1} + \alpha_3 SIZE_{i,t-1} + \alpha_4 TNG_{i,t-1} + \alpha_5 PRF_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

$$LMV_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 CONF_{i,t-1} + \alpha_2 MB_{i,t-1} + \alpha_3 SIZE_{i,t-1} + \alpha_4 TNG_{i,t-1} + \alpha_5 PRF_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

โดยที่

$LBV_{i,t}$ = โครงสร้างเงินทุน วัดค่าจากอัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวม

$LMV_{i,t}$ = โครงสร้างเงินทุน วัดค่าจากอัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินและมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น

$CONF_{i,t-1}$ = ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหาร วัดค่าจากผลต่างระหว่างราคาหุ้นปลายปีและต้นปี (Capital Gain) รวมกับเงินปันผล ณ วันสิ้นปีบัญชี (สมมติให้บริษัทนำเงินปันผลที่ได้กลับไปลงทุนในหุ้นของบริษัททันที) หารด้วยราคาปิดของหุ้น ณ วันสิ้นปีบัญชีก่อนหน้า

$MB_{i,t-1}$ = โอกาสในการเติบโต วัดค่าจากผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมกับมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น หารด้วยสินทรัพย์รวม

$SIZE_{i,t-1}$ = ขนาดของกิจการ วัดค่าจากลอการิทึมธรรมชาติของยอดขาย

$TNG_{i,t-1}$ = สินทรัพย์ที่มีตัวตน วัดค่าจากอัตราส่วนของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ ต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวม

$PRF_{i,t-1}$ = ความสามารถในการทำกำไร วัดค่าจากอัตราส่วนกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีต่อสินทรัพย์รวม

โดยตัวชี้วัดตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุม จะเก็บข้อมูลที่ย้อนหลัง (Lag) จากข้อมูลตัวชี้วัดโครงสร้างเงินทุนไป 1 ปี เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ผู้บริหารนำไปใช้ในการตัดสินใจกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง 274 ตัวอย่าง พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนของหนี้สินต่ำกว่าส่วนของผู้ถือหุ้น และมีสัดส่วนของหนี้สินเมื่อเทียบกับมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวมสูงกว่าสัดส่วนของหนี้สิน เมื่อเทียบกับผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินและมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น ส่วนตัวแปรระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่อนข้างสูง ผู้บริหารของบริษัทกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ตัวแปรดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยเป็นบวก แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในผลการดำเนินงานที่ดีในอนาคตของบริษัท ในส่วนของตัวแปรควบคุม พบว่า โอกาสในการเติบโตของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันค่อนข้างมาก และโดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการทำกำไร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
อัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวม (เท่า)	0.43	0.21
อัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินและมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น (เท่า)	0.35	0.21
ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหาร (ร้อยละ)	25.41	75.70
โอกาสในการเติบโต (เท่า)	1.46	1.03
รายได้จากการขาย (ln)	8.23	1.58
อัตราส่วนของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ ต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวม (เท่า)	0.32	0.22
อัตราส่วนกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีต่อสินทรัพย์รวม (เท่า)	0.09	0.11

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ไม่ได้แสดงตาราง) พบว่า ตัวแปรอิสระบางตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจึงตรวจสอบค่าสถิติ Tolerance และค่าการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor, VIF) พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าไม่เข้าใกล้ศูนย์ และค่า VIF มีค่าน้อยกว่า 2 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระต่อกัน จากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ เพื่อทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเงินทุนหรือไม่ ผลการทดสอบแสดงในตารางที่ 2 และ 3

จากตารางที่ 2 และ 3 พบว่า ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับโครงสร้างเงินทุนของบริษัท ไม่ว่าจะวัดในรูปของอัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวม หรืออัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินและมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น แสดงให้เห็นว่า สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น การกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหาร อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการศึกษาที่ได้ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน H1 ที่กำหนดไว้ แต่ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Tomak (2013)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ LBV

ตัวแปรตาม: อัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวม (LBV)				
ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์	Std. Err.*	t	Sig.
ค่าคงที่	−0.077	0.038	−2.05	0.041
ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหาร	0.000	0.000	1.19	0.236
โอกาสในการเติบโต	0.000	0.007	−0.02	0.982
ขนาดของบริษัท	0.066	0.004	14.95	0.000
สินทรัพย์ที่มีตัวตน	−0.019	0.031	−0.61	0.543
ความสามารถในการทำกำไร	−0.383	0.102	−3.75	0.000
R-squared = 0.262				

* ใช้ Heteroskedasticity-Robust Standard Errors เพื่อแก้ปัญหา Heteroskedasticity ใน Error Terms

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ LMV

ตัวแปรตาม: อัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สิน และมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น (LMV)				
ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์	Std. Err.*	t	Sig.
ค่าคงที่	0.075	0.036	2.10	0.036
ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหาร	0.000	0.000	−0.14	0.887
โอกาสในการเติบโต	−0.071	0.013	−5.60	0.000
ขนาดของบริษัท	0.052	0.004	12.48	0.000
สินทรัพย์ที่มีตัวตน	−0.039	0.032	−1.23	0.219
ความสามารถในการทำกำไร	−0.447	0.092	−4.88	0.000
R-squared = 0.344				

* ใช้ Heteroskedasticity-Robust Standard Errors เพื่อแก้ปัญหา Heteroskedasticity ใน Error Terms

ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นที่สูงเกินไปของผู้บริหารกับโครงสร้างเงินทุนของบริษัทในประเทศตุรกีเช่นกัน ซึ่งเป็นไปได้ว่า มีปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการกำหนดสัดส่วนหนี้สินของบริษัท เช่น ระดับความเสี่ยงของธุรกิจ ความเสี่ยงในการผิดนัดชำระหนี้หรือล้มละลาย เป็นต้น นอกจากนี้ การกำหนดโครงสร้างเงินทุนของกิจการอาจจะไม่ได้เป็นนโยบายที่เกิดจากการกำหนดของผู้บริหารระดับสูงเพียงคนเดียว แต่ขึ้นอยู่กับทีมผู้บริหารหรือคณะกรรมการบริษัท

สำหรับตัวแปรควบคุม พบว่า ขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Frank and Goyal (2009) Flath and Knoeber (1980) และ Booth et al. (2001) ที่พบว่า กิจการขนาดใหญ่มักจัดหาเงินทุน โดยการก่อหนี้มากกว่าการจัดหา

เงินทุนจากส่วนของเจ้าของ ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับสัดส่วนหนี้สิน นั่นคือ บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรมาก มักจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายใน คือ กำไรสะสม ก่อนจัดหาจากแหล่งเงินทุนภายนอก (Myers and Majluf, 1984; Titman and Wessels, 1998 และ Rajan and Zingales, 1995) ส่วนโอกาสในการเติบโตไม่มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนหนี้สินเมื่อเทียบกับมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์ แต่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับสัดส่วนหนี้สินเมื่อเทียบกับมูลค่าตลาดของหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น แสดงว่า บริษัทที่มีโอกาสในการเติบโตสูง มักจะมีต้นทุนในการก่อหนี้สูง เนื่องจากบริษัทอาจลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยง จึงมีแนวโน้มในการใช้เงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในก่อน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ที่มีตัวตนและโครงสร้างเงินทุน

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารและโครงสร้างเงินทุนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูง ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553–2557 รวมทั้งสิ้น 274 บริษัท โดยใช้ผลตอบแทนในมุมมองของผู้ถือหุ้นเป็นตัวชี้วัดระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหาร ผลการศึกษาพบว่า ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเงินทุน ซึ่งวัดใน 2 รูปแบบ คือ อัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อมูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินและมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า การตัดสินใจกำหนดโครงสร้างของเงินทุนไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารระดับสูงเพียงคนเดียว อาจขึ้นอยู่กับทีมผู้บริหาร รวมทั้งวงเงินการกู้ยืมที่ผู้บริหารระดับสูงสามารถอนุมัติได้ด้วยตนเองอาจมีจำนวนจำกัด การกู้ยืมเงินจำนวนมากหรือการออกหุ้นเพิ่มทุนต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริษัทหรือที่ประชุมผู้ถือหุ้น

สำหรับตัวแปรควบคุมที่ศึกษา พบว่า ขนาดของกิจการและความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับโครงสร้างเงินทุน ในขณะที่โอกาสในการเติบโตของบริษัทมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเงินทุนที่วัดโดยอัตราส่วนของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินรวมต่อผลรวมของมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินและมูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น และงานวิจัยนี้ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ที่มีตัวตนกับโครงสร้างเงินทุน

งานวิจัยศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูงในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553–2557 โดยเก็บข้อมูลที่บริษัทมีการเปิดเผยต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตาม บางบริษัทกำหนดชื่อตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อมูลบริษัทที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารที่มีอำนาจในการบริหารบริษัทโดยระบุตำแหน่ง คือ กรรมการผู้จัดการ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร กรรมการผู้อำนวยการ เพื่อตัดออกจากกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ บางบริษัทอาจมีข้อกำหนดเกี่ยวกับอำนาจของผู้บริหารในการอนุมัติวงเงินกู้ที่จำกัด ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารกับการกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทไม่ชัดเจน

งานวิจัยนี้ได้กำหนดตัวแปรควบคุม 4 ตัวแปร ซึ่งเป็นปัจจัยภายในองค์กร ไม่ได้นำปัจจัยภายนอกอื่นที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนของบริษัทมาศึกษาด้วย เช่น อัตราดอกเบี้ย และอัตราการเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่สนใจอาจขยายขอบเขตของตัวแปรอิสระเพิ่มเติม นอกจากนี้ งานวิจัยนี้วัดระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารตามแนวทางของ Hayward and Hambrick (1997) ผู้ที่สนใจศึกษาต่อยอดอาจปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดตามแนวทางอื่น เช่น แนวทางของ Malmendier and Tate (2008) ที่วัดระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารจากความคิดเห็นของบุคคลภายนอกที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้บริหารที่มีการเปิดเผยในสื่อต่างๆ หรือแนวทางของ Lin et al. (2005) และ Jiang et al. (2009) ที่วัดระดับความเชื่อมั่นของผู้บริหารจากจำนวนครั้งที่ผู้บริหารคาดการณ์กำไรสูงกว่าความเป็นจริง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

English

Barros, L.A.B. and Silveira, A.D.M. (2007). Overconfidence, Managerial Optimism and the Determinants of Capital Structure, *Working Paper*, 1–33.

Booth, L., Aivazian, V., Demirguc-Kunt, A. and Maksimovic, V. (2001). Capital Structure in Developing Countries. *Journal of Finance, 56*, 87–130.

Cooper, A.C., Woo, C.Y. and Dunkelberg, W.C. (1988). Entrepreneurs' Perceived Chances for Success. *Journal of Business Venturing, 3*, 97–108.

Fairchild, R. (2009). Managerial Overconfidence, Moral Hazard Problems, and Excessive Life-cycle Debt Sensitivity. *Investment Management and Financial Innovations, 6*(3), 35–42.

Flath, D. and Knoeber, C.R. (1980). Taxes, Failure Costs and Optimal Industry Capital Structure: An Empirical Test. *Journal of Finance, 35*, 315–342.

Frank, M.Z. and Goyal, V.K. (2009). Capital Structure Decisions: Which Factors are Reliably Important? *Financial Management, 38*(1), 1–37.

Frederickson, J. (1992). Relative Performance Information: The Effects of Common Uncertainty and Contract Type of Agent Effort. *The Accounting Review, 67*(4), 647–669.

Graham, J.R. and Harvey, C.R. (2001). The Theory and Practice of Corporate Finance: Evidence from the Field. *Journal of Financial Economics, 60*, 187–243.

Hackbarth, D. (2008). Managerial Traits and Capital Structure Decisions. *Journal of Financial and Quantitative Analysis, 4*, 843–881.

Hayward, M.L.A. and Hambrick, D.C. (1997). Explaining the Premiums Paid for Large Acquisitions: Evidence of CEO Hubris. *Administrative Science Quarterly, 42*(1), 103–127.

Heaton, J.B. (2002). Managerial Optimism and Corporate Finance. *Financial Management, 31*, 33–45.

Jiang, F., Zhang, M. and Chen, Z. (2009). Managerial Overconfidence, Firm Expansion and Financial Distress. *Economic Research Journal, 1*, 131–143.

Johnson, A.S. (1997). An Empirical Analysis of the Determinants of Corporate Debt Ownership Structure. *Journal of Financial and Quantitative Analysis, 32*, 47–69.

Landier, A. and Thesmar, D. (2009). Financial Contracting with Optimistic Entrepreneurs: Theory and Evidence. *Review of Financial Studies, 22*, 117–150.

Lin, Y., Hu, S. and Chen, M. (2005). Managerial Optimism and Corporate Investment: Some Empirical Evidence from Taiwan. *Pacific-Basin Finance Journal, 13*(5), 523–546.

Long, M.S. and Malitz, I.B. (1985). The Investment-Financing Nexus: Some Empirical Evidence. *Midland Corporate Finance Journal, 3*, 53–59.

Malmendier, U. and Tate, G. (2005). Does Overconfidence Affect Corporate Investment? CEO Overconfidence Measures Revisited. *European Financial Management, 11*(5), 649–659.

Malmendier, U. and Tate, G. (2008). Who Makes Acquisitions? CEO Overconfidence and the Market's Reaction. *Journal of Financial Economics, 89*, 20–43.

Malmendier, U., Tate, G. and Yan, J. (2011). Overconfidence and Early-Life Experiences: The Effect of Managerial Traits on Corporate Financial Policies. *Journal of Finance, 66*(5), 1687–1733.

Merrow, E.W., Phillips, K.E. and Myers, C.W. (1981). *Understanding Cost Growth and Performance Shortfalls in Pioneer Process Plants*. Santa Monica: The Rand Corporation.

Modigliani, F. and Miller, M.H. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *American Economic Review, 48*(3), 261–297.

Modigliani, F. and Miller, M.H. (1963). Corporate Income Taxes and the Cost of Capital: A Correction. *The American Economic Review, 53*(3), 433–443.

Myers, S.C. (1977). Determinants of Corporate Borrowing. *Journal of Financial Economics, 5*, 147–175.

Myers, S.C. (1984). The Capital Structure Puzzle. *Journal of Finance, 39*, 575–592.

Myers, S.C. and Majluf, N.S. (1984). Corporate Financing and Investment Decisions When Firms Have Information That Investors Do Not Have. *Journal of Financial Economics, 13*(2), 187–221.

Nofsinger, J.R. (2005). Social Mood and Financial Economics. *The Journal of Behavioral Finance, 6*(3), 144–160.

Oliver, B.R. (2010). The Impact of Market Sentiment on Capital Structures in the USA. *International Journal of Behavioural Accounting and Finance, 14*, 335–348.

Park, C. and Kim, H. (2009). The Effect of Managerial Overconfidence on Leverage. *International Business & Economics Research Journal, 8*(12), 115–126.

Rajan, R.G. and Zingales, L. (1995). What Do We Know about Capital Structure? Some Evidence from International Data. *Journal of Finance, 50*(5), 1421–1460.

Roll, R. (1986). The Hubris Hypothesis of Corporate Takeovers. *Journal of Business, 59*(2), 197–216.

Shefrin, H. (2001). Behavioural Corporate Finance. *Journal of Applied Corporate Finance, 14*, 113–126.

Shefrin, H. (2005). *Behavioural Corporate Finance: Decisions that Create Value*. McGraw-Hill Irwin, New York.

Skala, D. (2008). Overconfidence in Psychology and Finance – An Interdisciplinary Literature Review. *Financial Markets and Institutions, 4*, 33–50.

Statman, M., Thorley, S. and Vorkink, K. (2006). Investor Overconfidence and Trading Volume. *The Review of Financial Studies, 19*(4), 1531–1565.

Titman, S. and Wessels, R. (1988). The Determinants of Capital Structure Choice. *Journal of Finance, 43*, 1–19.

Tomak, S. (2013). The Impact of Overconfidence on Capital Structure in Turkey. *International Journal of Economics and Financial Issues, 3*(2), 512–518.

Waller, W.S. (1995). Decision-Making Research in Managerial Accounting: Return to Behavioural-Economics Foundations. In: Ashton, R.H. and Ashton, A.H. (Eds.), *Judgment and Decision-Making Research in Accounting and Auditing*. Cambridge University Press, 29–54.

Using Industry Earnings to Predict Market Earnings

Dr.Sukanya Rukphanichmanee

Lecturer of School of Accountancy,

University of the Thai Chamber of Commerce

ABSTRACT

In this study, I aim to improve a predictive ability of aggregate earnings by using industry earnings changes to predict market earnings changes. Using industry earnings to predict, I find some evidences that relaxing the prediction model to allow for more than one coefficients helps increase the predictive ability of aggregate earnings. However, this improvement is sensitive to the industry classification and aggregation scheme. To be specific, industrial prediction (IP) model is more precise than simple regression model in predicting future market earnings changes when industry earnings are classified based on SIC one-digit and value weighted schemes but if I classified earnings based on Fama French (either 10 or 17 industries) and equally weight them, the IP model shows no improvement.

Keywords: Aggregate Earnings, Earnings Prediction, Industry Earnings, Market Earnings

บทความวิจัย

การใช้กำไรของอุตสาหกรรมในการคาดการณ์กำไรของตลาด

ดร.สุกัญญา รักพานิชมณี
อาจารย์ประจำคณะบัญชี
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์ของรายได้รวมของทุกบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกา โดยอาศัยรายได้ของทุกบริษัทในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมในการพยากรณ์ ผลการวิจัยพบว่าการใช้วิธีการแยกรายได้รวมของตลาดเป็นแต่ละอุตสาหกรรมช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์ของรายได้รวมของทุกบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ อย่างไรก็ดี ความสามารถในการพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้นนี้ ขึ้นอยู่กับวิธีการจัดประเภทกลุ่มอุตสาหกรรมและการถ่วงน้ำหนัก โดยหากจัดกลุ่มอุตสาหกรรมโดยใช้วิธีการของ Fama French การใช้รายได้ของแต่ละอุตสาหกรรมในการพยากรณ์ไม่ช่วยเพิ่มความสามารถในการพยากรณ์ของรายได้รวมของทุกบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ แต่ความสามารถในการพยากรณ์ของรายได้รวมนี้จะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหากคำนวณโดยใช้รายได้ของกลุ่มอุตสาหกรรมที่จัดตามหลัก SIC one-digit และถ่วงน้ำหนักด้วยมูลค่าตลาด

คำสำคัญ: รายได้รวมของทุกบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ การพยากรณ์รายได้ รายได้รวมของอุตสาหกรรม รายได้รวมของตลาด

1. Introduction

Earnings prediction has always been in the interest of investors, managers and accounting professionals. The earnings prediction is used for fundamental analysis such as forecasting a company's future performance, determining a firms' stock price, evaluating managers' ability, and making business decisions. Overall, earnings prediction is important to the company and investors in making investment decision. Because of its importance, many studies such as Finger (1994), Foster (1977) and Dichev and Tang (2009) are conducted to test the earnings predictability. While predicting a company's earnings at the firm level to some extent has received attention from accounting researchers, the market level earnings forecast has not been extensively explored. My study is motivated by the fact that investors nowadays become more diversify on their investment portfolio and tend to pay more attention on how an overall market is doing. Constructing a more efficient model to predict future aggregate earnings should help them make better investing decision. Therefore, the objective of this study is to establish a model that is more precise in predicting future aggregate earnings.

2. Literature review and hypothesis development

Consistent with Kothari at al. (2006), Cready and Gurun (2009) document that current month aggregate earnings changes which idiosyncratic firms risk is averaged away have a predictive ability to predict future aggregate earnings changes. They use time series regression to regress seasonal monthly aggregate earnings changes on lagged aggregate earnings changes. Their results show that aggregate earnings changes are statistically significant predict future aggregate earnings changes up to the next 4 quarters. This confirms that earnings possess a predictive ability at the aggregate level. Even though Cready and Gurun's results are impressive, they only use a simple regression model to regress aggregate earnings changes on lag earnings changes. This method assumes that all observations across different industries associate with the market earnings at the same level. To improve an ability to predict future aggregate earnings, I relax this assumption by allowing for more than one coefficient.

King (1966) is one among the first who talks about the industry effect. He uses a factor analysis to test his argument and shows that stock prices for firms in the same industry exhibit a common movement that goes beyond the market effect. To be specific, his results show that 50% of stock price movements are explained by movements in the market index and the additional 10–20% of the residual variances is then explained by industry index. Based on King (1966) results and a connection between the stock price and firms earnings, Brown and Ball (1967) conduct a study that test a relationship among earnings of an individual firm, earnings of the other firms in its industry and the earnings of all firms in the market. They use the following earnings variables in their analysis: 1) net income 2) operating income 3) net

income + after tax interest expenses 4) adjusted EPS 5) operating income deflated by total assets and 6) net income + after tax interest expense deflated by total assets. Besides the high correlation between earnings from various industries and market earnings, their results also show that earnings from different industries associate with market earnings in the different levels.

Based on King (1966) and Brown and Ball (1967) findings, it may not be reasonable to assign only one coefficient to all observations in the aggregate earning prediction model. A procedure that treats all of the data equally would give less precisely measured points more influence than they should have and would give high precisely measured points less influence than they actually have. In this paper, I will attempt to assign each group of the observations the proper amount of influence over the parameter estimates. I assume that a model that classifies observations based on their industries and assigning them a proper weight based on the predictive power will give me a more precise estimation. This model thereafter is called industrial prediction (IP) model. A more detail about this model will be elaborated below in models section. I hypothesize that IP model will be a better prediction method and my hypothesis can be rephrased below.

H_0: *Squared of prediction error from simple prediction model is equal to squared of prediction error from industrial prediction (IP) model.*

H_A: *Squared of prediction error from industrial prediction (IP) model is lower than squared of prediction error from simple prediction model.*

3. Research Design

Quarterly earnings data from Q1 1985 to Q4 2004 are obtained from Computstat fundamentals and later are used to predict seasonal quarterly earnings changes during 1995 to 2004. Data are formed in the rolling basis and have 40 quarters each length. For example, to predict market earnings changes for Q1 1995, I use earnings data during Q1 1985 to Q4 1994 and then the earnings data from Q2 1985 to Q1 1995 are required to predict Q2 1995 earnings. Seasonal differenced quarterly earnings (ΔE) are defined as a difference between earnings per share this quarter (t) and earnings per share four quarters prior (t–4). Earnings are measured before extraordinary items such as gain (loss) on disposal of a discontinued division, and, to ensure that fiscal quarters are aligned, the sample is restricted to firms with a March, June, September or December fiscal year ends. I scale seasonal differenced quarterly earnings by previous quarter price ($\Delta E_t / P_{t-1}$). This ratio is firm-level ratio which later will be equally weight or value weight to form market earnings changes. The equal-weighted aggregate market changes (ΔE/P-ew) is simply the average of firm-level ratio based on its market values at the beginning of the quarter or lagged market value (MV). These same procedures are also used to form industry seasonal earnings changes. The only difference is that

industry earnings changes are grouped based on Standard Industrial Classification (SIC) classification schemes[1]. I decided to define industry based on this classification scheme because among available schemes, SIC is the oldest and most widely used by researchers and economists. Following this criterion, industry earnings changes of 10 industries which are agriculture, mining, constructions, manufacturing, transportation, wholesales trade, retail trade, finance, services and public admin, and other are formed. To avoid the impact of the outliers, I exclude stocks with price below $1 or above $10,000 and the top and bottom 1% of firms ranked by $\Delta E_t/P_{t-1}$ before calculating earnings changes.

I use simple regression (equation 1) to determine predictive ability of market earnings. The equation represents prediction model that does not allow for the variation in coefficient among observations from different industries. The regression process is repeatedly done to estimate changes in earnings for Q1 1995 to Q4 2004.

$$\Delta\hat{X}_{mkt,k} = \hat{a}_{0,t} + \hat{a}_{1,t}(\Delta X_{mkt,k-1}) + \varepsilon_t \quad \text{for } k = t-1 \text{ to } t-40 \qquad ...(1)$$

Where

$\Delta\hat{X}_{mkt,k}$ = $\Delta E_{mkt,k}/P_{k-1}$

t = period from Q1 1995 to Q4 2004

k = quarter period starting from t–1 to t–40. This indicates that $\hat{a}_{0,t}$ and $\hat{a}_{1,t}$ are an intercept and a coefficient estimated from observations during period t–1 to t–40.

I examine the predictive ability of each industry's earnings by using equation 2. This equation takes into account the different effects that each industry contributes to the market. Regression following this model is also repeatedly done for each industry to get the coefficient estimate for Q1 1995 to Q4 2004.

For each industry;

$$\Delta\hat{X}_{ind\ i,k} = \hat{a}_{0,t} + \hat{a}_{1,t}(\Delta X_{ind\ i,k-1}) + \varepsilon t \quad \text{for } k = t-1 \text{ to } t-40 \qquad ...(2)$$

Where

$\Delta\hat{X}_{ind\ i,k}$ = $\Delta E_{ind\ i,k}/P_{k-1}$

i = industry 1,2,3,...,n

t = period from Q1 1995 to Q4 2004

k = quarter period starting from t–1 to t–40. This indicates that $\hat{a}_{0,t}$, $\hat{a}_{1,t}$ are an intercept and a coefficient estimated from observations during period t–1 to t–40.

The estimated industry seasonal earnings changes deflated by price ($\Delta\hat{X}_{ind\ i,k}$) calculated from equation 2 are then equally weighted or value weighted to form market earnings changes. By using equal-weighted method (EW), sum of estimated industry earnings changes deflated by price ($\Delta\hat{X}_{ind\ i}$) is divided by number of industries.

[1] Industry earnings changes are grouped based on one-digit SIC code but because many studies such as Clarke (1989) and Bhojraj et al (2003) document a limitation of the SIC industry classification scheme, later in the robustness test I will aggregated earnings changes based on Fama French 10 and 17 industries respectively.

Equation 3 below shows how to equal weight the estimated industry seasonal earnings changes.

$$\frac{\sum_{i=1}^{n} \Delta \hat{X}_{ind\ i}}{n} \quad ...(3)$$

Where

$\Delta \hat{X}_{indi}$ = estimated seasonal differenced quarterly earnings deflated by lagged price

i = industry 1,2,3,...,n

n = number of industries

For value-weighted method (VW), estimated earnings changes deflated by price for each industry ($\Delta \hat{X}_{indi}$) calculated from equation 2 are multiplied by the industry market value (MV_{ind}) at the beginning quarter which is defined as stock price of all firms in the industry multiply by outstanding shares of all outstanding firms in the industry at the beginning of the quarter. Then they are summarized and divided by total market value ($MV_{mkt,}$) of all firms in the market at the beginning of the quarter. This will yield estimated average VW-industry changes in earnings. Below, equation 4 shows how to valued weight estimated industry seasonal earnings change.

$$\sum_{i=1}^{n} \frac{\Delta \hat{X}_{indi} \times MV_{indi}}{MV_{mkt}} \quad ...(4)$$

Where

$\Delta \hat{X}_{indi}$ = estimated changes in earnings of industry i deflated by lagged price

i = industry 1,2,3,...,n

MV_{indi} = total market value (stock price * outstanding shares) of all firms in industry i at the beginning of the quarter

MV_{mkt} = total market value (stock price * outstanding shares) of all firms in the market at the beginning of the quarter.

Actual seasonal aggregate earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_k / P_{k-1}$) during Q1 1995 to Q4 2004 are obtained from Computstat and are used to compare with the estimated seasonal earnings changes deflated by lagged price ($\Delta \hat{E}_k / P_{k-1}$) calculated from equation 1, 3 and 4. The differences are prediction errors which later are squared to eliminate the sign effect. The squared prediction error yield from IP model will be compared with squared prediction error from simple regression model (equation 1) by using t-test. If the IP model yields the lower squared prediction error, I will reject the null and conclude that the multi-equation earning prediction model is better than the simple regression model in predicting the future market earnings.

4. Results

4.1 Summary Statistics

Table 1 reports means, standard deviation, minimum and maximum for market and industry earnings changes. Panel A shows that during Q1 1985 to Q4 2004 period, the mean value of equal-weighted (valued weighted) quarterly market earnings changes is 0.0002750 (–0.0002619) with standard deviation of 0.0043658 (0.0017875) and the mean value of equally-weighted (valued weighted) quarterly industry earnings changes is 0.0007918 (–0.0002261) with standard deviation of 0.0047000 (0.0026795). Table 1 Panel B also provides summary statistics on the same variable

Table 1 Descriptive Statistics for market earnings changes and industry earnings changes

Panel A and panel B show the descriptive statistics for quarterly market earnings changes and quarterly industry earnings changes during Q1 1985 to Q4 2004 and during Q1 1995 to Q4 2004 respectively. N is a number of quarters. ΔE_k or quarterly earnings changes are earnings this quarter minus earning four quarters prior. $\Delta E_k / P_{k-1}$ is quarterly earnings changes deflated by lagged price. This ratio is calculated for each firm and then either equally weight or value weight to aggregate. The sample consists of firms with a March, June, September or December fiscal year end. This sample excludes stock with price below $1 and above $10,000 and the top and bottom 1% of firms ranked by $\Delta E_k / P_{k-1}$.

	N	Mean	Std Dev	Min	Max
Panel A (1985 to 2004 or 80 quarters)					
Equal-weighted (EW) market earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_{mkt,k} / P_{k-1}$)	80	0.0002750	0.0043658	-0.0083970	0.0084107
Equal-weighted (EW) industry earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_{ind,k} / P_{k-1}$)	80	0.0007918	0.0047000	-0.0086300	0.0118736
Value-weighted (VW) market earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_{mkt,k} / P_{k-1}$)	80	-0.0002619	0.0017875	-0.0053430	0.0074368
Value-weighted (VW) industry earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_{ind,k} / P_{k-1}$)	80	-0.0002261	0.0026795	-0.0099540	0.0082535
Panel B (1995 to 2004 or 40 quarters)					
Equally-weighted (EW) market earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_{mkt,k} / P_{k-1}$)	40	0.0013128	0.0045110	-0.0083970	0.0084107
Equal-weighted (EW) industry earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_{ind,k} / P_{k-1}$)	40	0.0019243	0.0050004	-0.0073788	0.0118736
Value-weighted (VW) market earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_{mkt,k} / P_{k-1}$)	40	-0.0001523	0.0024689	-0.0053432	0.0074368
Value-weighted (VW) industry earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_{ind,k} / P_{k-1}$)	40	-0.0001279	0.0033765	-0.0099540	0.0082535

for the shorter time period, Q1 1995 to Q4 2004. It shows that the mean value of equal-weighted (valued weighted) quarterly market earnings changes is 0.0013128 (–0.0001523) with standard deviation of 0.0045110 (0.0024689) and the mean of equal-weighted (valued-weighted) quarterly industry earnings changes is 0.0019243 (–0.0001279) with standard deviation of 0.0050004 (0.0033765). Compared to KLW (2006) results, the mean value of my data is smaller because I leave out the high inflation period (1970s).

4.2 Equal-weighted aggregate earnings changes and one-digit SIC code

In this section industry seasonal earnings changes are aggregated based on one-digit SIC code. Table 2 reports the squared prediction error calculated from the simple regression (equation 1) and industrial prediction (IP) model (equation 2), A prediction error is the difference between an actual seasonal market earnings changes deflated by lagged price ($\Delta E_k / P_{k-1}$) and an estimated seasonal market earnings changes deflated by

Table 2 Summary of squared prediction errors from equal-weighted simple regression and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on one-digit SIC code.

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from EW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
1995Q1	0.0000464	0.0000080	0.0000384
1995Q2	0.0000015	0.0000093	(0.0000078)
1995Q3	0.0000004	0.0000013	(0.0000010)
1995Q4	0.0000019	0.0000017	0.0000001
1996Q1	0.0000018	0.0000142	(0.0000124)
1996Q2	0.0000009	0.0000034	(0.0000025)
1996Q3	0.0000035	0.0000007	0.0000029
1996Q4	0.0000005	0.0000053	(0.0000048)
1997Q1	0.0000001	0.0000091	(0.0000090)
1997Q2	0.0000005	0.0000008	(0.0000003)
1997Q3	0.0000001	0.0000016	(0.0000015)
1997Q4	0.0000049	0.0000009	0.0000040
1998Q1	0.0000002	0.0000005	(0.0000003)
1998Q2	0.0000087	0.0000000	0.0000087
1998Q3	0.0000119	0.0000049	0.0000070
1998Q4	0.0000211	0.0000053	0.0000159

Table 2 Summary of squared prediction errors from equal-weighted simple regression and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on one-digit SIC code. (Cont.)

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from EW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
1999Q1	0.0000035	0.0000045	(0.0000010)
1999Q2	0.0000023	0.0000043	(0.0000019)
1999Q3	0.0000047	0.0000239	(0.0000192)
1999Q4	0.0000000	0.0000015	(0.0000015)
2000Q1	0.0000096	0.0000121	(0.0000025)
2000Q2	0.0000032	0.0000020	0.0000012
2000Q3	0.0000001	0.0000012	(0.0000011)
2000Q4	0.0000261	0.0000572	(0.0000311)
2001Q1	0.0000046	0.0000287	(0.0000241)
2001Q2	0.0000014	0.0000009	0.0000005
2001Q3	0.0000230	0.0000490	(0.0000260)
2001Q4	0.0000178	0.0000018	0.0000160
2002Q1	0.0000612	0.0001248	(0.0000636)
2002Q2	0.0000037	0.0000668	(0.0000631)
2002Q3	0.0000219	0.0000501	(0.0000281)
2002Q4	0.0000230	0.0000656	(0.0000426)
2003Q1	0.0000004	0.0000118	(0.0000113)
2003Q2	0.0000121	0.0000320	(0.0000199)
2003Q3	0.0000085	0.0000002	0.0000083
2003Q4	0.0000083	0.0000092	(0.0000009)
2004Q1	0.0000010	0.0000042	(0.0000032)
2004Q2	0.0000009	0.0000037	(0.0000028)
2004Q3	0.0000036	0.0000380	(0.0000343)
2004Q4	0.0000147	0.0000330	(0.0000183)

T-Stat[2]: 1.81

[2] The t-test assesses whether the means of two groups are statistically different from each other.

lagged price calculated ($\Delta\hat{E}_k/P_{k-1}$). The results show that only 11 out 40 sample period quarters that IP model is more accurate than simple regression model in predicting the future market earnings. Moreover, using T-test to compare squared prediction error from these models, I find that the squared prediction error from simple regression model is statistically significantly less than the squared prediction error yield from IP model with the t-stat = 1.81. This result suggests that giving a similar weight to each industry earnings does not improve the predictive ability of the aggregate earnings. I suspect that the earnings of larger industry may have more predictive power than the earnings of the small industry. Next section will investigate this assumption.

4.3 Value-weighted aggregate earnings changes and one-digit SIC code

Similar to section 4.1, the sample used in this section is aggregated based on one-digit SIC code. In this section, however, the sample is value-weighted. The main difference between equally-weighted and value-weighted method is that value-weighted method assigns more weight to the larger industry. The results show that for 23 out of 40 quarters, the squared prediction error calculated from the industrial prediction

Table 3 Summary of squared prediction errors from value-weighted simple regression and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on one-digit SIC code (10 industries).

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from VW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
1995Q1	0.0000002	0.0000007	(0.0000006)
1995Q2	0.0000002	0.0000018	(0.0000016)
1995Q3	0.0000002	0.0000001	0.0000001
1995Q4	0.0000070	0.0000000	0.0000070
1996Q1	0.0000007	0.0000005	0.0000002
1996Q2	0.0000001	0.0000009	(0.0000007)
1996Q3	0.0000006	0.0000001	0.0000005
1996Q4	0.0000131	0.0000024	0.0000107
1997Q1	0.0000087	0.0000000	0.0000087
1997Q2	0.0000102	0.0000000	0.0000102
1997Q3	0.0000022	0.0000000	0.0000022
1997Q4	0.0000014	0.0000002	0.0000013

Table 3 Summary of squared prediction errors from value-weighted simple regression and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on one-digit SIC code (10 industries). (Cont.)

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from VW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
1998Q1	0.0000014	0.0000015	(0.0000001)
1998Q2	0.0000025	0.0000008	0.0000017
1998Q3	0.0000009	0.0000009	(0.0000001)
1998Q4	0.0000016	0.0000030	(0.0000014)
1999Q1	0.0000087	0.0000006	0.0000081
1999Q2	0.0000016	0.0000006	0.0000010
1999Q3	0.0000005	0.0000016	(0.0000011)
1999Q4	0.0000008	0.0000018	(0.0000010)
2000Q1	0.0000012	0.0000002	0.0000009
2000Q2	0.0000003	0.0000001	0.0000002
2000Q3	0.0000000	0.0000001	(0.0000001)
2000Q4	0.0000037	0.0000011	0.0000026
2001Q1	0.0000001	0.0000016	(0.0000015)
2001Q2	0.0000031	0.0000109	(0.0000078)
2001Q3	0.0000003	0.0000031	(0.0000028)
2001Q4	0.0000113	0.0000009	0.0000103
2002Q1	0.0000458	0.0000072	0.0000386
2002Q2	0.0000001	0.0000007	(0.0000006)
2002Q3	0.0000107	0.0000073	0.0000034
2002Q4	0.0000072	0.0000001	0.0000071
2003Q1	0.0000090	0.0000012	0.0000078
2003Q2	0.0000008	0.0000038	(0.0000031)
2003Q3	0.0000000	0.0000071	(0.0000071)
2003Q4	0.0000344	0.0000365	(0.0000022)
2004Q1	0.0000508	0.0000031	0.0000478
2004Q2	0.0000022	0.0000141	(0.0000119)
2004Q3	0.0000041	0.0000006	0.0000035
2004Q4	0.0000152	0.0000038	0.0000114

T-Stat: –1.69

(IP) model is less than that is calculated from simple regression model. With T-statistic equals to –1.69, the results supports my hypothesis that IP model is superior to simple regression model as the squared prediction error from this model is statistically significantly less than the squared prediction error yield from simple regression model.

5. Robustness test

My assumption for the robustness test is that the industry classification schemes and a number of industries retained in the aggregation process influence a predictive ability of earnings changes. In this section, therefore, I use an alternative classification scheme to aggregate industry earnings changes. I decided to use Fama French industry classification scheme (both 10 and 17 industries) because Bhojraj et al (2003) document a high degree of correspondence among SIC, NAICS, and Fama French classifications. To be specific, 84% of the firms grouping by Fama French algorithms are agreed with two-digit SIC grouping. Moreover, in this section I will also use the alternative regression model to test whether my results depend on the regression method. In summary, in this section I will test the sensitivity of my results to an industry classification scheme, number of industries and regression model.

5.1 Equal-weighted aggregate earnings changes and 10 industries Fama French industry classification scheme

The industry earnings changes in this section are grouped based on Fama French 10 industries and then later is equally weighted to form market earnings changes. The results in table 4 show that industrial prediction (IP) model is not superior to the simple regression model in predicting future aggregate earnings changes. Only 15 out of 40 quarters that IP model yields less prediction errors than simple regression model. Moreover, using T-test to compare squared prediction error from these models, I find that they are not statistically significantly different from each other (T-Statistic = 0.89).

Table 4 Summary of squared prediction errors from equal-weighted simple regression (Eq1) and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (10 industries).

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from EW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
1995Q1	0.0000464	0.0000025	0.0000439
1995Q2	0.0000015	0.0000010	0.0000005
1995Q3	0.0000004	0.0000020	(0.0000016)
1995Q4	0.0000019	0.0000034	(0.0000016)
1996Q1	0.0000018	0.0000057	(0.0000039)
1996Q2	0.0000009	0.0000033	(0.0000023)
1996Q3	0.0000035	0.0000000	0.0000035
1996Q4	0.0000005	0.0000002	0.0000004
1997Q1	0.0000001	0.0000005	(0.0000004)
1997Q2	0.0000005	0.0000006	(0.0000002)
1997Q3	0.0000001	0.0000004	(0.0000003)
1997Q4	0.0000049	0.0000102	(0.0000053)
1998Q1	0.0000002	0.0000000	0.0000002
1998Q2	0.0000087	0.0000055	0.0000032
1998Q3	0.0000119	0.0000130	(0.0000011)
1998Q4	0.0000211	0.0000404	(0.0000193)
1999Q1	0.0000035	0.0000157	(0.0000122)
1999Q2	0.0000023	0.0000027	(0.0000003)
1999Q3	0.0000047	0.0000115	(0.0000069)
1999Q4	0.0000000	0.0000032	(0.0000032)
2000Q1	0.0000096	0.0000061	0.0000035
2000Q2	0.0000032	0.0000005	0.0000027
2000Q3	0.0000001	0.0000001	0.0000000
2000Q4	0.0000261	0.0000171	0.0000090
2001Q1	0.0000046	0.0000109	(0.0000063)
2001Q2	0.0000014	0.0000095	(0.0000081)
2001Q3	0.0000230	0.0000374	(0.0000144)
2001Q4	0.0000178	0.0000647	(0.0000469)
2002Q1	0.0000612	0.0000853	(0.0000241)
2002Q2	0.0000037	0.0000069	(0.0000031)

Table 4 Summary of squared prediction errors from equal-weighted simple regression (Eq1) and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (10 industries). (Cont.)

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from EW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
2002Q3	0.0000219	0.0000353	(0.0000134)
2002Q4	0.0000230	0.0000435	(0.0000204)
2003Q1	0.0000004	0.0000001	0.0000003
2003Q2	0.0000121	0.0000117	0.0000005
2003Q3	0.0000085	0.0000040	0.0000045
2003Q4	0.0000083	0.0000079	0.0000004
2004Q1	0.0000010	0.0000059	(0.0000049)
2004Q2	0.0000009	0.0000014	(0.0000005)
2004Q3	0.0000036	0.0000129	(0.0000093)
2004Q4	0.0000147	0.0000054	0.0000093

T-Stat: 0.89

5.2 Value-weighted aggregate earnings changes and 10 industries Fama French industry classification scheme

Similar to section 5.1, the industry earnings changes in this section are grouped based on Fama French 10 industries, however, unlike the previous section, I value weight them to form market earnings changes. The results in table 5 show that, 23 out of 40 quarters, industrial prediction (IP) model is more precise in predicting future market earnings changes. However, using T-test to compare squared prediction errors yield from these two models, I find that they are not statistically significantly different from each other (T-Statistic = 1.63).

Table 5 Summary of squared prediction errors from value-weighted simple regression (Eq1) and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (10 industries).

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from VW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
1995Q1	0.0000002	0.0000010	(0.0000008)
1995Q2	0.0000002	0.0000008	(0.0000005)
1995Q3	0.0000002	0.0000000	0.0000002
1995Q4	0.0000070	0.0000002	0.0000068
1996Q1	0.0000007	0.0000002	0.0000005
1996Q2	0.0000001	0.0000011	(0.0000010)
1996Q3	0.0000006	0.0000001	0.0000005
1996Q4	0.0000131	0.0000024	0.0000107
1997Q1	0.0000087	0.0000001	0.0000086
1997Q2	0.0000102	0.0000000	0.0000101
1997Q3	0.0000022	0.0000001	0.0000022
1997Q4	0.0000014	0.0000004	0.0000011
1998Q1	0.0000014	0.0000018	(0.0000004)
1998Q2	0.0000025	0.0000005	0.0000019
1998Q3	0.0000009	0.0000011	(0.0000002)
1998Q4	0.0000016	0.0000040	(0.0000024)
1999Q1	0.0000087	0.0000002	0.0000085
1999Q2	0.0000016	0.0000001	0.0000015
1999Q3	0.0000005	0.0000006	(0.0000001)
1999Q4	0.0000008	0.0000013	(0.0000005)
2000Q1	0.0000012	0.0000001	0.0000011
2000Q2	0.0000003	0.0000001	0.0000002
2000Q3	0.0000000	0.0000001	(0.0000001)
2000Q4	0.0000037	0.0000013	0.0000024
2001Q1	0.0000001	0.0000022	(0.0000021)
2001Q2	0.0000031	0.0000118	(0.0000088)
2001Q3	0.0000003	0.0000062	(0.0000059)
2001Q4	0.0000113	0.0000019	0.0000094
2002Q1	0.0000458	0.0000065	0.0000393
2002Q2	0.0000001	0.0000009	(0.0000008)

Table 5 Summary of squared prediction errors from value-weighted simple regression (Eq1) and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (10 industries). (Cont.)

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from VW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
2002Q3	0.0000107	0.0000058	0.0000049
2002Q4	0.0000072	0.0000003	0.0000069
2003Q1	0.0000090	0.0000011	0.0000079
2003Q2	0.0000008	0.0000039	(0.0000031)
2003Q3	0.0000000	0.0000089	(0.0000089)
2003Q4	0.0000344	0.0000375	(0.0000031)
2004Q1	0.0000508	0.0000020	0.0000488
2004Q2	0.0000022	0.0000148	(0.0000126)
2004Q3	0.0000041	0.0000002	0.0000040
2004Q4	0.0000152	0.0000039	0.0000113

T-Stat: 1.63

5.3 Equal-weighted aggregate earnings changes and 17 industries Fama French industry classification scheme

As another robustness check, sample in Table 6 is weighted equally based on 17 industries Fama French industry classification scheme. The results show that the industrial prediction (IP) model is not superior to the simple regression model in predicting future aggregate earnings changes. Only 13 out of 40 quarters that IP model yields lower squared prediction errors. Moreover, results from T-Test (T-Statistic = 1.31) suggests that squared prediction errors calculated from both models are not statistic significantly different from each other.

Table 6 Summary of squared prediction errors from equal-weighted simple regression and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (17 industries).

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from EW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
1995Q1	0.0000464	0.0000128	0.0000336
1995Q2	0.0000015	0.0000059	(0.0000044)
1995Q3	0.0000004	0.0000053	(0.0000050)
1995Q4	0.0000019	0.0000180	(0.0000162)
1996Q1	0.0000018	0.0000031	(0.0000013)
1996Q2	0.0000009	0.0000032	(0.0000023)
1996Q3	0.0000035	0.0000050	(0.0000015)
1996Q4	0.0000005	0.0000004	0.0000001
1997Q1	0.0000001	0.0000001	(0.0000001)
1997Q2	0.0000005	0.0000005	(0.0000000)
1997Q3	0.0000001	0.0000005	(0.0000004)
1997Q4	0.0000049	0.0000038	0.0000011
1998Q1	0.0000002	0.0000016	(0.0000015)
1998Q2	0.0000087	0.0000056	0.0000031
1998Q3	0.0000119	0.0000084	0.0000035
1998Q4	0.0000211	0.0000273	(0.0000062)
1999Q1	0.0000035	0.0000014	0.0000021
1999Q2	0.0000023	0.0000001	0.0000023
1999Q3	0.0000047	0.0000014	0.0000033
1999Q4	0.0000000	0.0000006	(0.0000006)
2000Q1	0.0000096	0.0000037	0.0000059
2000Q2	0.0000032	0.0000001	0.0000031
2000Q3	0.0000001	0.0000015	(0.0000014)
2000Q4	0.0000261	0.0000243	0.0000018
2001Q1	0.0000046	0.0000409	(0.0000362)
2001Q2	0.0000014	0.0000230	(0.0000216)
2001Q3	0.0000230	0.0000274	(0.0000044)
2001Q4	0.0000178	0.0000499	(0.0000321)
2002Q1	0.0000612	0.0000974	(0.0000362)
2002Q2	0.0000037	0.0000262	(0.0000225)

Table 6 Summary of squared prediction errors from equal-weighted simple regression and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (17 industries). (Cont.)

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from EW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
2002Q3	0.0000219	0.0000256	(0.0000036)
2002Q4	0.0000230	0.0000294	(0.0000064)
2003Q1	0.0000004	0.0000018	(0.0000014)
2003Q2	0.0000121	0.0000001	0.0000120
2003Q3	0.0000085	0.0000037	0.0000048
2003Q4	0.0000083	0.0000120	(0.0000037)
2004Q1	0.0000010	0.0000118	(0.0000108)
2004Q2	0.0000009	0.0000095	(0.0000086)
2004Q3	0.0000036	0.0000242	(0.0000206)
2004Q4	0.0000147	0.0000313	(0.0000166)

T-Stat: 1.31

5.4 Value-weighted aggregate earnings changes and 17 industries Fama French industry classification scheme

Even though Table 7 shows that 24 out of 40 quarters the squared prediction error calculated from value-weighted industrial prediction (IP) model are lower than the squared prediction error calculated from simple regression model, they are not statistically significantly different from each other (T-Statistic = 1.59). The results suggest that by aggregating industry earnings changes based on 17 industries Fama French algorithm value-weighted IP model is not superior to the value-weighted simple regression model in predicting future aggregate earnings changes.

Table 7 Summary of squared prediction errors from value-weighted simple regression and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (17 industries).

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from VW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
1995Q1	0.0000002	0.0000007	(0.0000005)
1995Q2	0.0000002	0.0000016	(0.0000013)
1995Q3	0.0000002	0.0000002	0.0000001
1995Q4	0.0000070	0.0000000	0.0000070
1996Q1	0.0000007	0.0000004	0.0000003
1996Q2	0.0000001	0.0000018	(0.0000017)
1996Q3	0.0000006	0.0000000	0.0000006
1996Q4	0.0000131	0.0000013	0.0000118
1997Q1	0.0000087	0.0000000	0.0000087
1997Q2	0.0000102	0.0000001	0.0000101
1997Q3	0.0000022	0.0000002	0.0000021
1997Q4	0.0000014	0.0000006	0.0000009
1998Q1	0.0000014	0.0000030	(0.0000016)
1998Q2	0.0000025	0.0000002	0.0000022
1998Q3	0.0000009	0.0000009	0.0000000
1998Q4	0.0000016	0.0000041	(0.0000025)
1999Q1	0.0000087	0.0000004	0.0000083
1999Q2	0.0000016	0.0000006	0.0000010
1999Q3	0.0000005	0.0000011	(0.0000005)
1999Q4	0.0000008	0.0000016	(0.0000008)
2000Q1	0.0000012	0.0000001	0.0000010
2000Q2	0.0000003	0.0000001	0.0000001
2000Q3	0.0000000	0.0000000	0.0000000
2000Q4	0.0000037	0.0000013	0.0000024
2001Q1	0.0000001	0.0000033	(0.0000032)
2001Q2	0.0000031	0.0000114	(0.0000083)
2001Q3	0.0000003	0.0000016	(0.0000013)
2001Q4	0.0000113	0.0000017	0.0000095
2002Q1	0.0000458	0.0000083	0.0000375
2002Q2	0.0000001	0.0000007	(0.0000006)

Table 7 Summary of squared prediction errors from value-weighted simple regression and industrial prediction (IP) model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in industrial prediction (IP) model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (17 industries). (Cont.)

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from VW industrial prediction model	Difference in squared prediction error
2002Q3	0.0000107	0.0000100	0.0000007
2002Q4	0.0000072	0.0000001	0.0000071
2003Q1	0.0000090	0.0000036	0.0000054
2003Q2	0.0000008	0.0000024	(0.0000016)
2003Q3	0.0000000	0.0000006	(0.0000006)
2003Q4	0.0000344	0.0000346	(0.0000002)
2004Q1	0.0000508	0.0000110	0.0000398
2004Q2	0.0000022	0.0000157	(0.0000134)
2004Q3	0.0000041	0.0000007	0.0000034
2004Q4	0.0000152	0.0000037	0.0000115

T-Stat: 1.59

5.5 Equal-weighted aggregate earnings changes, 10 industries Fama French industry classification scheme and multiple regression model

Another possible regression model that can be used is multiple regression model which regress future market earnings changes on each industry current period earnings changes. In this case, each industry earnings changes is treated as an independent variable. The equation can be written as below;

$$\begin{aligned}\Delta\hat{X}_{mkt,k} = {} & \hat{a}_{0,t} + \hat{a}_{1,t}(\Delta X_{ind\ 1,\ k-1}) + \hat{a}_{2,t}(\Delta X_{ind\ 2,\ k-1}) \\ & + \hat{a}_{3,t}(\Delta X_{ind\ 3,\ k-1}) + \hat{a}_{4,t}(\Delta X_{ind\ 4,\ k-1}) \\ & + \hat{a}_{5,t}(\Delta X_{ind\ 5,\ k-1}) + \hat{a}_{6,t}(\Delta X_{ind\ 6,\ k-1}) \\ & + \hat{a}_{7,t}(\Delta X_{ind\ 7,\ k-1}) + \hat{a}_{8,t}(\Delta X_{ind\ 8,\ k-1}) \\ & + \hat{a}_{9,t}(\Delta X_{ind\ 9,\ k-1}) + \hat{a}_{10,t}(\Delta X_{ind\ 10,\ k-1}) \\ & + \varepsilon_t \qquad \ldots(5)\end{aligned}$$

In this section, 10 industries Fama French industry classification scheme is used to equal weight earnings changes among all firms in the same industry. In table 8 results show that 39 out of 40 quarters, the squared prediction error from simple regression is less than squared prediction error yield from multiple regression model. T-Statistic equals –3.93 also suggests that simple regression model is superior to multiple regression model.

Table 8 Summary of squared prediction errors from equal-weighted simple regression and multiple regression model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in multiple regression model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (10 industries).

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from EW multiple regression model	Difference in squared prediction error
1995Q1	0.0000464	0.0007257	(0.0006793)
1995Q2	0.0000015	0.0003190	(0.0003175)
1995Q3	0.0000004	0.0004518	(0.0004514)
1995Q4	0.0000019	0.0003432	(0.0003414)
1996Q1	0.0000018	0.0006162	(0.0006144)
1996Q2	0.0000009	0.0012994	(0.0012984)
1996Q3	0.0000035	0.0000004	0.0000031
1996Q4	0.0000005	0.0001840	(0.0001834)
1997Q1	0.0000001	0.0000633	(0.0000633)
1997Q2	0.0000005	0.0001806	(0.0001802)
1997Q3	0.0000001	0.0000300	(0.0000300)
1997Q4	0.0000049	0.0015067	(0.0015018)
1998Q1	0.0000002	0.0010715	(0.0010713)
1998Q2	0.0000087	0.0015677	(0.0015590)
1998Q3	0.0000119	0.0037652	(0.0037533)
1998Q4	0.0000211	0.0054407	(0.0054196)
1999Q1	0.0000035	0.0030853	(0.0030819)
1999Q2	0.0000023	0.0001231	(0.0001208)
1999Q3	0.0000047	0.0005668	(0.0005621)
1999Q4	0.0000000	0.0003968	(0.0003968)
2000Q1	0.0000096	0.0008445	(0.0008349)
2000Q2	0.0000032	0.0000177	(0.0000145)
2000Q3	0.0000001	0.0001331	(0.0001330)
2000Q4	0.0000261	0.0004686	(0.0004424)
2001Q1	0.0000046	0.0000241	(0.0000195)
2001Q2	0.0000014	0.0000046	(0.0000032)
2001Q3	0.0000230	0.0005813	(0.0005583)
2001Q4	0.0000178	0.0027884	(0.0027705)
2002Q1	0.0000612	0.0111724	(0.0111112)
2002Q2	0.0000037	0.0001917	(0.0001879)

Table 8 Summary of squared prediction errors from equal-weighted simple regression and multiple regression model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in multiple regression model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (10 industries). (Cont.)

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from EW multiple regression model	Difference in squared prediction error
2002Q3	0.0000219	0.0000553	(0.0000334)
2002Q4	0.0000230	0.0002831	(0.0002600)
2003Q1	0.0000004	0.0008403	(0.0008399)
2003Q2	0.0000121	0.0034572	(0.0034451)
2003Q3	0.0000085	0.0007474	(0.0007390)
2003Q4	0.0000083	0.0001607	(0.0001524)
2004Q1	0.0000010	0.0009458	(0.0009448)
2004Q2	0.0000009	0.0006380	(0.0006371)
2004Q3	0.0000036	0.0029887	(0.0029851)
2004Q4	0.0000147	0.0053700	(0.0053554)

T-Stat: –3.93

5.6 Value-weighted aggregate earnings changes, 10 industries Fama French industry classification scheme and multiple regression model

Similar to section 5.5, multiple regression and Fama French industry classification scheme are used. However, the sample in this section will be value weighted. The results in table 9 show that 39 out of 40 quarters, the squared prediction error from simple regression model is less than squared prediction error yield from multiple regression model and the differences are statistically significantly different from each other with the t statistic equal to –4.06.

Table 9 Summary of squared prediction errors from value-weighted simple regression and multiple regression model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in multiple regression model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (10 industries).

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from VW multiple regression model	Difference in squared prediction error
1995Q1	0.0000002	0.0003893	(0.0003891)
1995Q2	0.0000002	0.0001067	(0.0001064)
1995Q3	0.0000002	0.0002333	(0.0002331)
1995Q4	0.0000070	0.0006762	(0.0006692)
1996Q1	0.0000007	0.0001251	(0.0001244)
1996Q2	0.0000001	0.0007967	(0.0007965)
1996Q3	0.0000006	0.0000372	(0.0000366)
1996Q4	0.0000131	0.0013247	(0.0013117)
1997Q1	0.0000087	0.0000064	0.0000023
1997Q2	0.0000102	0.0001798	(0.0001697)
1997Q3	0.0000022	0.0000076	(0.0000054)
1997Q4	0.0000014	0.0000018	(0.0000004)
1998Q1	0.0000014	0.0000030	(0.0000015)
1998Q2	0.0000025	0.0020258	(0.0020234)
1998Q3	0.0000009	0.0000357	(0.0000349)
1998Q4	0.0000016	0.0006645	(0.0006629)
1999Q1	0.0000087	0.0005550	(0.0005463)
1999Q2	0.0000016	0.0000748	(0.0000731)
1999Q3	0.0000005	0.0007572	(0.0007567)
1999Q4	0.0000008	0.0000016	(0.0000007)
2000Q1	0.0000012	0.0004941	(0.0004930)
2000Q2	0.0000003	0.0000151	(0.0000149)
2000Q3	0.0000000	0.0000075	(0.0000075)
2000Q4	0.0000037	0.0000872	(0.0000835)
2001Q1	0.0000001	0.0010545	(0.0010544)
2001Q2	0.0000031	0.0000847	(0.0000816)
2001Q3	0.0000003	0.0000312	(0.0000309)
2001Q4	0.0000113	0.0000222	(0.0000109)
2002Q1	0.0000458	0.0044534	(0.0044076)
2002Q2	0.0000001	0.0001673	(0.0001672)

Table 9 Summary of squared prediction errors from value-weighted simple regression and multiple regression model and the differences of squared prediction error from these two models. Sample used in multiple regression model is aggregated based on Fama French industry classification scheme (10 industries). (Cont.)

Prediction Quarter	Squared prediction error yield from simple regression	Squared prediction error yield from VW multiple regression model	Difference in squared prediction error
2002Q3	0.0000107	0.0005873	(0.0005766)
2002Q4	0.0000072	0.0018751	(0.0018679)
2003Q1	0.0000090	0.0019335	(0.0019245)
2003Q2	0.0000008	0.0001029	(0.0001021)
2003Q3	0.0000000	0.0000855	(0.0000855)
2003Q4	0.0000344	0.0022045	(0.0021702)
2004Q1	0.0000508	0.0045893	(0.0045385)
2004Q2	0.0000022	0.0031248	(0.0031226)
2004Q3	0.0000041	0.0000230	(0.0000188)
2004Q4	0.0000152	0.0008696	(0.0008544)

T-Stat: –4.06

6. Conclusion

Brown and Ball (1967) document a relationship among earnings of an individual firm, earnings of the other firms in its industry and the earnings of all firms in the market. They find a high correlation between earnings from various industries and market earnings. They also find that earnings from different industries associate with market earnings in the different levels. Based on this finding, I hypothesize that the existing market earnings prediction model is not the most efficient model. In this analysis I aim to improve the random walk market earnings prediction model by using industry earnings changes to predict future market earnings changes. I find that a predictive ability of market earnings changes to predict future earnings changes can be improved by using industry earnings changes. However, this improvement is sensitive to the industry classification and aggregation schemes. To be specific, by using Fama French (either 10 or 17 industries list), simple regression model and IP model yield a similar results. In another word, the squared prediction errors from these two models are not statistically significantly different from each other during the analysis period. However, if SIC one-digit and value weighted schemes are used to aggregate earnings changes, industrial prediction model is more precise than simple regression model in predicting future market earnings. Using equal-weighted aggregation scheme on the other hand shows no improvement.

References

English

Bhojraj, S.; Lee,C. M. C., and Oler, D. (2003). What's My Line? A Comparison of Industry Classification Schemes for Capital Market Research. *Journal of Accounting Research, 41*, 745–74.

Brown, P., and Ball, R. (1967). Some Preliminary findings on the association between the earnings of a firm, its industry and the economy. Empirical research in accounting: Selected studies. *Supplement to Journal of Accounting research, 5*, 1–14.

Clarke, R. N. (1989). SICs as Delineators of Economic Markets. *Journal of Business, 62*, 17–31.

Cready, W M., and Gurun U. (2009). *Market Return and Aggregate Earnings News*. Working paper.

Dichev, I.D., and Tang, V. W. (2009). Earning Volatility and Earnings Predictability. *Journal of Accounting and Economics, 47*, 160-181

Fama, E., and French and K. (1997). Industry Costs of Equity. *Journal of Financial Economics, 43*, 153–193.

Finger, C. (1994). The ability of earnings to predict future earnings and cash flow. *Journal of Accounting Research, 32*, 210–223.

Foster, G. (1977). Quarterly Accounting Data: time-series Properties and Predictive-ability Results. *The Accounting Review*, 1–21.

King, Benjamin F. (1966). Market and Industry Factors in Stock Price Behavior. *Journal of Business, 39*, No. 1, 139–190.

Kothari, S. P., Lewellen, J. W., and Warner, J. B. (2005). Stock returns, aggregate earnings surprises, and behavioral finance. *Journal of Financial Economics, 79*, 537–568.

Financial Ratio Determinants on Abnormal Stock Returns: An Empirical Evidence of Thailand*

Phiboon Chatupromwong

Project Manager, Avalant Company Limited

Dr.Seksak Jumroernvong

Associate Professor of Department of Finance,
Thammasat Business School, Thammasat University

Dr.Pailin Trongmateerut

Assistant Professor of Department of Accounting,
Thammasat Business School, Thammasat University

ABSTRACT

This study examines whether profitability measures predict stock abnormal returns in the Stock Exchange of Thailand. We particularly examine gross profit, earnings, standardized unexpected earnings, accruals, and cash flows from operations. The Fama-Macbeth panel regressions show that gross profit, accruals, and cash flows from operations significantly predict stock returns. Consistently, the formed portfolios show similar results. Surprisingly, earnings and standardized unexpected earnings do not play an important role in equity valuation, inconsistent to the evidence in developed markets.

Keywords: Financial Ratios, Profitability, Abnormal Returns

* The authors would like to thank Asst.Prof.Dr.Chaiyuth Padungsaksawasdi, the discussant and participants of the 2012 Financial Markets and Corporate Governance and Ph.D Symposium, Melbourne, Australia, for helpful comments on the manuscript.

บทความวิจัย

อัตราส่วนทางการเงินที่บ่งชี้ผลตอบแทนจากราคาหลักทรัพย์เกินปกติ: หลักฐานเชิงประจักษ์ในประเทศไทย*

พิบูล จตุพรหมวงศ์
Project Manager, บริษัท Avalant จำกัด

ดร.เสกศักดิ์ จำเริญวงศ์
รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการเงิน
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร.ไพลิน ตรงเมธีรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาว่า ตัวชี้วัดความสามารถในการทำกำไรช่วยพยากรณ์ผลตอบแทนเกินปกติหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้หรือไม่ ตัวชี้วัดกำไรที่ศึกษาได้แก่ กำไรขั้นต้น กำไร กำไรที่เกินคาดการณ์มาตรฐาน รายการคงค้าง และกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ผลการวิเคราะห์ถดถอยตามแบบจำลอง Fama-Macbeth พบว่า กำไรขั้นต้น รายการคงค้าง และกระแสเงินสดจากการดำเนินงานพยากรณ์ผลตอบแทนได้อย่างมีนัยสำคัญ การลงทุนในหลักทรัพย์ที่จัดทำขึ้นแสดงผลที่สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม ผลกำไรและกำไรที่เกินคาดการณ์มาตรฐานไม่มีความสำคัญในการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ซึ่งแย้งกับผลการวิจัยอดีตในบริบทตลาดที่พัฒนาแล้ว

คำสำคัญ: อัตราส่วนทางการเงิน ความสามารถในการทำการไร กำไรเกินปกติ

* คณะผู้เขียนขอขอบคุณ ผศ.ดร.ชัยยุทธ ผดุงศักดิ์สวัสดิ์ ผู้อภิปรายและผู้เข้าร่วมการประชุม 2012 Financial Markets and Corporate Governance and Ph.D Symposium, Melbourne, Australia ที่ให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์สำหรับงานชิ้นนี้

1. Introduction

Financial variables are useful in measuring firm performance as well as in predicting failure of reorganization. Prior work establishes the evidence that book-to-market predicts the cross-sectional returns, according to value strategies, as well as profitability predicts abnormal returns. Novy-Marx (2013) suggests that adding a profitability strategy on top of an existing value strategy reduces overall portfolio volatility. This empirical evidence is primarily documented in the context of developed markets.

Our study aims to examine whether financial measures of profitability can be used to predict abnormal returns on the Stock Exchange of Thailand (SET). We examine the financial variables including gross profit (Novy-Marx, 2013), earnings (Balakrishnan, Bartov & Faurel 2010), standardized unexpected earnings (Bernard, Thomas & Wahlen, 1997), accruals (Sloan, 1996), and cash flows from operations (Desai, Rajgopal & Venkatachalam 2004; Narktabtee, Carnes, & Black 2002). The aforementioned financial variables have information content. We postulate that the financial variables predict abnormal returns. The inverse relation between accruals and abnormal returns is hypothesized. We run the Fama-Macbeth regression models to examine the association between the financial variables and the expected returns. Consequently, abnormal returns earned using trading strategies based on each of explanatory variables are constructed. To control for systematic risk factors, the analysis models control for firm size, book-to-market, and momentum.

Using stocks listed in the SET during the period of 1999 to 2009, the findings indicate that gross profit, cash flows from operations, and accruals significantly predict abnormal returns. Our results do not provide sufficient supports for the predictive power of earnings and standardized unexpected earnings. This may be resulted from the mixed attributes of accounting measurement, financing, and investing activities. The lack of power of standardized unexpected earnings is consistent with the previous literatures in Asian emerging markets.

The implications of this study are two-fold. Practically, the empirical results identify the financial ratios that predict abnormal returns on SET stocks. This will help investors to understand that they should not focus only on earnings when making investment decisions (Ball & Bartov 1996). Moreover, relevant regulators can benefit from the findings in governing the trading activities and educating unsophisticated investors to reduce overall volatility. Academically, the findings extend the body of knowledge in abnormal returns, fundamental analysis, and investment strategies by examining various financial ratios in the context of emerging capital markets. The results also add to the growing literatures in emerging capital markets which exhibit different characteristics from developed markets.

The remaining of the paper is organized as follows. Section 2 reviews relevant literature. Section 3 describes research design including data, sample, and test models. Section 4 presents the empirical findings. The last section offers summary and conclusions.

2. A review of key financial ratios to determine abnormal returns

Prior literature suggests that some key financial ratios measuring profitability predict abnormal stock returns, including gross profit-to-assets, standardized unexpected earnings, assets-scaled accruals, and assets-scaled cash flows from operations. Earnings or net income as a bottom line figure off from the statement of income is a commonly used measure of profitability. Analysts mostly focus on the earnings as a proxy of firm performance. Fama and French (2006) find that their cross sectional regressions suggest the relation between earnings and average returns according to the clean surplus accounting. Balakrishnan et al. (2010) also argue that high earnings firms provide future abnormal returns. If the earnings are not accounted for, the current firm value is likely underestimated. In other words, earnings and future abnormal returns are positively associated. Therefore, we conjecture that in an emerging market, earnings level can predict abnormal stock returns as well.

Even though earnings have been accepted as a proxy of future profitability, gross profit is a simpler and better proxy for future profitability (Novy-Marx, 2013). Gross profit possesses the role of price determination. It is the least messy measure because it is revenues reduced only by cost of goods sold and represents true economic profitability. Novy-Marx (2013) concludes that gross profit scaled by assets has more power than earnings predicting the cross section of returns. We consistently postulate that gross profitability predicts abnormal returns in an emerging market.

Another earnings-related ratio, the standardized unexpected earnings defined as the change in net income scaled by share price is a risk proxy and a product of mispricing (Bernard & Thomas 1989; 1990). Prior studies argue that the standardized unexpected earnings predict abnormal returns because the post earnings announcement drift and earnings change in the same direction (Ball, Kothari & Watts, 1993; Bernard & Thomas, 1990; Bernard, Thomas & Wahlen, 1997). In this study, we posit that the standardized unexpected earnings predict positive future abnormal stock returns.

Two components of earnings, accruals and cash flows, are proxies of earnings persistence and theoretically should be priced by markets. The persistence of current earnings reflects on increasing cash flow component and decreasing accrual component (Sloan, 1996). Desai, Rajgopal, and Venkatachalam (2004) find that cash flows from operations deflated by assets predict returns, and its effect may dominate the effect of accruals. Nonetheless, Sloan (1996) finds that the accrual component negatively associates with future stock returns. He attributes the findings to earnings

fixation by investors. Narktabtee et al. (2002) argue that in the Thai market, when cash flows are permanent and earnings are transitory, cash flows have more information content. Therefore, we hypothesize that operating cash flows predict positive future abnormal stock returns and, in contrast, the accrual component predicts negative future abnormal stock returns. In order to examine the power of the aforementioned measures of profitability, we control for firm size and book-to-market.

Prior works substantiate that firm sizes and book-to-market ratios are highly correlated with cross-sectional stock returns (*e.g.*, Berk (1995), Daniel and Titman (1997), Fama and French (1992, 1993, 2006)). Book-to-market ratio is used as a measure of optimism or pessimism toward a stock valuation (Graham & Dodd, 1934). A low book-to-market firm is considered as a growth firm. That is, a low book-to-market presents a relatively optimistic market value as well as the firm is overpriced. A high book-to-market, on the other hand, represents that the market is pessimistic toward the firm and so underprices the firm's stock relative to its fundamental value.

In conclusion, financial ratios representing profitability predict abnormal stock return. We empirically test whether these ratios well predict the cross section of abnormal returns in an emerging market.

3. Data, key financial ratios, and hypotheses

3.1 Sources and data descriptions

The sample consisting of all companies listed in the Stock Exchange of Thailand (SET) over the period of 1999–2009[1]. Empirical tests employ all firm-month observations in the SET Market Analysis and Reporting Tool (SETSMART) for which information is available to derive the financial ratios reprinted in Table 1. The sample excludes financial firms.

3.2 Key financial ratios

Based on the results from previous studies, we select major financial variables as key determinants of abnormal stock returns as follows:

[1] Narktabtee et al. (2002) provides an excellent background of Thailand's economy and accounting standards during 1980s and 1990s.

Table 1 Key Financial Ratios as Test Variables

Symbol	Financial Ratio	Formula
GP	Gross profit to assets	$\frac{(\text{Sale revenues}_{i,t} - \text{Cost of Goods Sold}_{i,t})}{\text{Asset}_{i,t}}$
NI	Net Income to assets or Earnings level to assets	$\frac{(\text{Sale revenues}_{i,t} - \text{All Expenses}_{i,t})}{\text{Asset}_{i,t}}$
SUE	Standardized unexpected earnings	$\frac{(\text{Net Income}_{i,t} - \text{Net Income}_{i,t-1})}{\text{Share Price}_{i,t-1}}$
Accrual	Assets-scaled-Accruals[2]	$\frac{(\text{Net income} - \text{CF from Operation})}{\text{Assets}}$

3.3 Hypotheses

Our aim of this study is to investigate the capabilities of the selected financial ratios to explain abnormal stock returns. Due to lacks of evidence in developing markets as well as increasing roles of developing markets in global context, it is interesting to study the relation using the stock market in Thailand. Given the evidence from seminal works mostly in developed countries, the hypotheses in alternative form are as follows:

Hypothesis I: Earnings predict positive future abnormal stock returns.

Hypothesis II: Gross profit predicts positive future abnormal returns.

Hypothesis III: Standardized unexpected earnings predict positive future abnormal stock returns.

Hypothesis IV: Cash flows from operations predict positive future abnormal stock returns.

Hypothesis V: Accruals predicts negative future abnormal returns.

4. Methodology and portfolio characteristics adjustment procedure

In this section we employ the Fama and Macbeth (1973) and a portfolio-characteristics adjustment procedure (Daniel & Titman 1997; Fama & French, 1993, 1996). Below is a brief discussion.

[2] For this study, the equation (6) is used to compute assets-scaled-accruals, which complies with SFAS No. 95, IAS No. 7 and Thai Accounting Standard No. 25 (TAS No. 25).This measure of accruals uses the balance sheet approach to avoid the measurement error (Hribar and Collins, 2002).

4.1 Fama-Macbeth Regression

We employ the Fama-Macbeth (1973) regression as follows:

$$R_{j,t} = \beta_0 + \beta X_i + \beta_{ME} ln(ME) + \beta_{BM} ln(MB) + \beta_{Mon} Momentum + \varepsilon_{j,t} \quad ...(1)$$

where $R_{j,t}$ is annual return of firm j from July in year t to June in year t+1; x_i is explanatory variables, namely earnings (NI), gross profit (GP), standardized unexpected earnings (SUE), accrual, and cash flows from operations; *ME* is the market capitalization of firm j, a proxy of firm size; *BM* is the book-to-market ratio of firm j; Momentum is the cumulative return of the firm over the past six months at the beginning of the firm's annual return used in computation.[3] *ln* denotes the natural logarithm.

4.2 Portfolio characteristics adjustment procedure

We form a benchmark portfolio by sequential sorting on the basis of size, book-to-market (BM), and momentum at time t. We group each the size and the BM into three groups (terciles) and the momentum into two groups. This procedure yields 18 size, book-to-market, and momentum benchmark portfolios. The construction of characteristics-based portfolio returns are *ex ante* explanatory variables of cross sections of stock returns (Daniel and Titman 1997; Fama and French 1993; 1996).

We calculate trading strategy abnormal returns following the proceeding steps. Sample is ranked by each predictor variable into quintile portfolios. For each portfolio, the abnormal returns for each time period (annual or monthly) are calculated after the sorting period. The hedge profits to a trading strategy are estimated. The trading strategy used in this paper is a strategy of going long in the portfolio, which is predicted to have highest positive abnormal returns, and shorting the portfolio that is predicted the most negative future abnormal returns.

First, to compute the risk premium associated with the size, book-to-market and momentum group are obtained, all sample firms on SET are categorized into three groups by market capitalization. Within each size tercile, stocks are ranked into tertiles based on book-to-market. Then, stocks were ranked based on 50-percentile momentum. Therefore, 18 portfolios characterized by market capitalization, book-to-market, and momentums are derived. For each portfolio, portfolio expected returns are average stock returns of each firm that belongs to the same size, book-to-market and momentum category. We calculate abnormal returns for each test firm

[3] We allow for a six-month gap between the most recent fiscal year end and the start of the month for the accumulation of the annual return for the dependent variable. The six-month gap allows enough time for investors to obtain the accounting data from the prior fiscal year in order to form portfolios to trade on the information (Alford, Jones & Zmijewski, 1994; Fama & French, 1992). This practice is commonly used in research studies on trading strategies (see, for example, Fama and French (1992)).

and average abnormal returns for quintile portfolio sorted by each predictor variable.

For an instance, when gross profit is used as a predictor, the highest gross profit quintile should earn the highest abnormal returns and the lowest quintile earns the lowest. The investment strategy is to long the highest quintile and short the lowest quintile, so the hedge returns is calculated by subtracting the top quintile return with the bottom quintile return. For example, if the highest quintile earns an abnormal return of 6% and the lowest quintile earns an abnormal return of –7%, the hedge returns are (6% – (–7%)) = 13%. After calculating hedge returns in each period, *t*-statistic is calculated using the time series of the hedge returns over the periods for which data for stock returns and the financial ratios are used in this study.

5. Empirical results

5.1 Descriptive statistics

Table 2 reports the descriptive statistics for the sample. In general, these variables are similar in ballpark figures documented in prior works in the U.S. markets (Sloan, 1996; Balakrishnan et al., 2010; Novy-Marx, 2013).

Table 2 Descriptive Statistics for the Sample

The table summarizes descriptive statistics for the sample data. The resulting sample of 36,220 firm-month observations comprises all Thai companies listed on SET from 1999 to 2010 excluding financial firms. *ln*(ME) is a natural logarithm of market capitalization, a proxy for firm size; *ln*(BM) is a natural logarithm of book-to-market; Momentum is the cumulative return of the firm over the past six months; GP is gross profit-to-assets ratio; NI is net income-to-assets ratio; SUE, standardized unexpected earnings, is net income in fiscal year t–1 minus net income in fiscal year t–2 and deflated by price end in year t–2; CFO is cash flows from operations to assets from the most recent fiscal year end (year t–1); Accrual is net income reduced by accruals scaled by assets from the most recent fiscal year end (year t–1).

Variable	Mean	Standard deviation	Minimum	Maximum
ln(ME)	7.337	1.677	2.015	13.974
ln(BM)	0.003	0.851	–5.944	4.017
Momentum	0.125	0.571	–0.980	15.596
GP	0.236	0.162	–0.419	2.323
NI	0.054	0.113	–1.621	3.785
SUE	132.541	3041.448	–21941.590	98080.080
CFO	0.087	0.135	–1.153	1.219
Accrual	–0.032	0.130	–1.933	3.799

Table 3 reports the Spearman rank correlations. Gross profit, earnings, standardized unexpected earnings, and cash flows from operations are positively correlated. As expected, accrual is negatively correlated with cash flows from operations, consistent with results from prior works in the U.S markets (Desai et al., 2004; Sloan, 1996). Accrual is negatively correlated with momentum and book-to-market. The momentum factor is positively correlated with all earnings-related variables.

5.2 Fama-Macbeth regression results

Table 4 provides the Fama-Macbeth regressions of annual returns on earnings, gross profit, standardized unexpected earnings, cash flows from operations, and accrual. The firm size, book-to-market, and momentum are included as control variables. The coefficients of book-to-market are significant in all models. The coefficients of firm size are significant except in the regression on standardized unexpected earnings. Our statistical results do not support *Hypotheses I, II* and *III*.

Table 3 Spearman Rank Correlation among variables

This matrix presents the time-series average of the cross-sectional Spearman rank correlations between independent variables. The samples of 36,220 firm-month observations comprise all Thai listed companies on SET from July 1999 to June 2010 excluding firms in financial sector. *ln*(ME) is a natural logarithm of market capitalization, a proxy for firm size; *ln*(BM) is a natural logarithm of book-to-market; Momentum is the cumulative return of the firm over the past six months; GP is gross profit-to-assets ratio; NI is net income-to-assets ratio; SUE, standardized unexpected earnings, is net income in fiscal year t–1 minus net income in fiscal year t–2 and deflated by price end in year t-2; CFO is cash flows from operations to assets from the most recent fiscal year end (year t–1); Accrual is net income reduced by accruals scaled by assets from the most recent fiscal year end (year t–1). * indicates significance at the 0.01 level.

	GP	NI	SUE	CFO	Accrual	*ln*(ME)	*ln*(BM)
NI	0.671*						
SUE	0.204*	0.344*					
CFO	0.476*	0.542*	0.146*				
Accrual	0.025*	0.216*	0.126*	–0.608*			
ln(ME)	0.186*	0.358*	0.074*	0.181*	0.100*		
ln(BM)	–0.357*	–0.360*	–0.033*	–0.191*	–0.054*	–0.545*	
Momentum	0.152*	0.228*	0.204*	0.168*	–0.002	0.118*	0.185*

The coefficients on earnings in (1) and gross profit in (2) and standardized unexpected earnings in (3) are positive but not significant. This surprises us that these earnings-related variables do not possess enough power to explain abnormal returns in the SET. The coefficient on cash flows from operation is significant, consistent with *Hypothesis IV*. The coefficient on accrual is also significant, supporting *Hypothesis V*. In particular, cash flows from operations predict abnormal returns, while accruals predict negative abnormal returns.

In Panel B, the coefficients of firm size are not significant in all regressions. The momentum factor in Panel B is negative and significant, showing a contrary effect (Hong & Stein, 1999). This evidence is similar to Kang, Liu, and Ni (2002), contrasting to the evidence that exhibits a momentum behavior in the U.S. stock markets (Hong & Stein, 1999; Novy-Marx, 2013). The regression shows that earnings and standardized unexpected earnings do not significantly predict abnormal return. The coefficient of gross profit is significant, supporting Hypothesis II. The predictive power of gross profit is consistent with prior studies in the U.S. (Balakrishnan et al., 2010; Novy-Marx, 2013). The regressions on monthly returns reveal that cash flows from operation predict abnormal returns. The cash flows from operations and accruals are statistically significant on both the monthly and annual criteria, which supports the Hypotheses IV and V. These findings regarding two components of earnings confirm the results from prior evidence (Desai et al., 2004; Narktabtee et al., 2002; Sloan, 1996).

5.3 Portfolios by explanatory variables

The Fama-Macbeth regressions in Table 4 suggest that gross profit, cash flows from operations, and accruals significantly predict expected returns. To further investigate economic significance of ratios, we use the portfolio characteristics procedure to find the average abnormal returns in quintile portfolios. We then calculate the hedge profits from a zero investment strategy that goes long in the positive predictor quintile and short in the negative predicted return quintile.

Table 5 presents time-series average portfolio characteristic based on size (market capitalization in million THB) and book-to-market to control for systematic risk, sorted on various predictors. We construct portfolios using a quintile sorted by earnings (Panel A), gross profit (Panel B), standardized unexpected earnings (Panel C), cash flows from operations (Panel D) and accruals (Panel E). Portfolios are rebalanced each year at the end of June during the sample period. Table 5 reports the portfolios' equally-weighted average abnormal returns, and the time-series average of portfolios' predictor variable, market capitalization (in million THB), book-to-markets, and the average number of stocks in each quintile portfolio (n). The time period covers July 1999 to June 2010 and the sample excludes financial firms.

Table 4 Fama-Macbeth Regression Model of Returns on Measures of Profitability

Panel A: Fama-Macbeth Regression Model of Annual Returns on Predictors

Panel A reports results from Fama-Macbeth regressions of annual returns on (1) GP, (2) NI, (3) SUE, (4) CFO, and (5) Accrual. The regression models control for *ln*(ME) in end of June in year *t*, *ln*(BM) at the end of December in year *t–1*, Momentum. All models include fixed effects and t-statistics are in parentheses. The samples of 2,867 observations firm-year excludes financial sector firms and covers July 1999 to June 2010. *ln*(ME) is a natural logarithm of market capitalization, a proxy for firm size; ln(BM) is a natural logarithm of book-to-market; Momentum is the cumulative return of the firm over the past six months; GP is gross profit-to-assets ratio; NI is net income-to-assets ratio; SUE, standardized unexpected earnings, is net income in fiscal year t–1 minus net income in fiscal year t–2 and deflated by price end in year t–2; CFO is cash flows from operations to assets from the most recent fiscal year end (year t–1); Accrual is net income reduced by accruals scaled by assets from the most recent fiscal year end (year t–1). *, **, *** represent significance at the 0.10, 0.05, and 0.01 levels, respectively.

Independent variables	(2)	(1)	(3)	(4)	(5)
Intercept	0.380**	0.298*	0.343**	0.340**	0.334**
	(2.82)	(1.99)	(2.61)	(2.66)	(2.64)
ln(ME)	–0.027**	–0.023*	–0.021	–0.028**	–0.0211**
	(–2.25)	(–2.00)	(–1.73)	(–2.3)	(–1.85)
ln(BM)	0.090***	0.101***	0.097**	0.100***	0.092**
	(3.17)	(3.48)	(3.04)	(3.56)	(3.17)
Momentum	0.140*	0.130	0.146*	0.124	0.132*
	(2.03)	(1.77)	(2.06)	(1.71)	(1.96)
NI	0.229				
	(1.37)				
GP		0.253			
		(1.42)			
SUE			0.0000		
			(1.47)		
CFO				0.574***	
				(3.82)	
Accrual					–0.358***
					(–4.06)

Table 4 (Cont.) Fama-Macbeth Regression Model of Returns on Individual Predictor Variables

Panel B: Fama-Macbeth Regression Model of Monthly Returns on Predictors

Panel B reports results from Fama-Macbeth regressions of monthly returns on on (1) NI, (2) GP, (3) SUE, (4) CFO, and (5) Accrual. The regression models control for *ln*(ME) in end of June in year *t*, *ln*(BM) at the end of December in year *t–1*, Momentum. The sample of 36,220 firm-month observations covers July 1999 to December 2010. *ln*(ME) is a natural logarithm of market capitalization, a proxy for firm size; *ln*(BM) is a natural logarithm of book-to-market; Momentum is the cumulative return of the firm over the past six months; GP is gross profit-to-assets ratio; NI is net income-to-assets ratio; SUE, standardized unexpected earnings, is net income in fiscal year t–1 minus net income in fiscal year t–2 and deflated by price end in year t–2; CFO is cash flows from operations to assets from the most recent fiscal year end (year t–1); Accrual is net income reduced by accruals scaled by assets from the most recent fiscal year end (year t–1). *, **, *** represent significance at the 0.10, 0.05, and 0.01 levels, respectively.

Independent variables	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Intercept	0.0298***	0.0246**	0.0287***	0.0282***	0.0286***
	(3)	(2.25)	(2.89)	(2.78)	(2.84)
ln(ME)	–0.0017	–0.0014	–0.0014	–0.0017	–0.0014
	(–1.27)	(–1.12)	(–1.08)	(–1.3)	(–1.09)
ln(BM)	0.0031	0.004*	0.0033*	0.0034*	0.0027
	(1.59)	(1.93)	(1.73)	(1.73)	(1.44)
Momentum	–0.0117***	–0.0128***	–0.0114**	–0.0124***	–0.0105**
	(–2.76)	(–3.18)	(–2.6)	(–2.91)	(–2.34)
NI	0.0167				
	(1.14)				
GP		0.0189*			
		(1.69)			
SUE			0.0000		
			(0.94)		
CFO				0.0304***	
				(2.8)	
Accrual					–0.0201**
					(–2.6)

Table 5 Portfolio Characteristic Sorted on Explanatory Variables

This table shows time-series of annual equal-weighted average abnormal returns to portfolios sorted on predictors and time-series average portfolio characteristics based on GP, NI, SUE, CFO, ACCRUAL, average firm size (ME, in million THB), BM, and the number of firms (n). The samples exclude financial sector firms and covers July 1999 to June 2010. The portfolio is rebalanced in June of each year. The hedge abnormal returns and t-statistic are shown in the table. *, **, *** represent significance at the 0.10, 0.05, and 0.01 levels (one-tailed), respectively.

Panel A: Gross Profits Portfolio

	Abnormal returns	GP	ME	BM	n
Low	-0.0478	0.0641	1069	1.34	53
2	-0.0443	0.1445	1447	1.24	52
3	-0.0029	0.2100	1310	1.15	52
4	0.0154	0.2905	1707	0.95	52
High	0.0762	0.4815	2324	0.67	53
High-Low	0.1239**				
t	1.873				

Panel B: NI Portfolio

	Abnormal returns	NI	ME	BM	n
Low	-0.0186	-0.0713	714	1.25	55
2	-0.0194	0.0198	1160	1.30	54
3	-0.0142	0.0561	1622	1.15	54
4	0.0166	0.0947	1911	0.95	54
High	0.0387	0.2131	3147	0.65	55
High-Low	0.0573				
t	0.9237				

Table 5 (Cont.)

Panel C: SUE Portfolio

	Abnormal returns	SUE	ME	BM	n
Low	0.0085	-0.5435	1923	1.01	53
2	-0.0665	-0.0082	855	1.19	52
3	-0.0417	0.0038	871	1.18	52
4	-0.0045	0.0324	1660	0.97	52
High	0.0937	1.6982	3300	0.89	53
High-Low	0.0851**				
t	1.8246				

Panel D: Cash Flows from Operations Portfolio

	Abnormal returns	CFO	ME	BM	n
Low	-0.1080	-0.0894	1069	1.03	55
2	-0.0432	0.0342	1091	1.31	54
3	-0.0276	0.0859	1654	1.18	54
4	0.1060	0.1401	1713	1.01	54
High	0.0767	0.2624	2432	0.72	55
High-Low	0.1847**				
t	3.1627				

Panel E: Accruals Portfolio

	Abnormal returns	Accrual	ME	BM	n
Low	0.1026	-0.1703	1316	0.96	55
2	0.0469	-0.0798	1488	1.01	54
3	-0.0248	-0.0401	1634	1.09	54
4	-0.0477	0.0038	1622	1.09	54
High	-0.0755	0.1659	1557	1.00	55
High-Low	0.1780***				
t	3.0226				

The gross profits portfolios' average returns are generally increasing with gross profitability (Panel A). The abnormal returns of the profitable minus unprofitable return spread is 12.39% per year (t = 1.873). Firms generating high gross profits are likely to be growth firms with relatively low book-to-market; unprofitable firms tend to be value firms with high book-to-market. Earnings portfolio shows the similar pattern of the average abnormal returns increasing with net income (Panel B). While the abnormal returns of 5.73% per year is sizeable, it is not statistically significant, t = 0.9237. It is consistent with the regression results in Table 3. For the standardized unexpected earnings portfolios, the average abnormal returns is 8.51% (t = 1.8246), inconsistent with the regression results in Table 3. Additionally, cash flows from operations portfolios' average abnormal returns are also increasing with the average cash flows from operations quintiles. The hedge returns of 18.47% per year is significant, t = 3.1627. The result subsumes the mispricing attributed to the other predictor variables, consistent with Desai et al. (2004). The accrual portfolios show that the average abnormal returns are decreasing with the average accruals, with the hedge strategy that goes long on the lowest accruals to assets portfolio (portfolio number 1) and shorts the highest accruals to assets portfolio (portfolio number 5). The hedge returns of 17.80% are significant, t = 3.023. Interestingly, in the U.S. the accrual anomalies have not been detected since the late 2000s, whereas the results suggest that the strategy continues existing in the Thai market.

In brief, our parametric and nonparametric results provide support to *Hypotheses II*, *IV*, and *V*. Consistent with *Hypothesis II*, the positive association between gross profit and the expected returns on SET stocks is significant. The gross profit portfolios confirm *Hypothesis II* and present the significant hedge returns. The predicted association between cash flows from operations and the expected returns on SET is supported with the hedge returns of 18.47%. Accrual, as expected, inversely relates with the expected returns on SET corresponding to *Hypothesis V*. The accrual portfolios yield the significant hedge returns of 17.8%.

Our results do not substantiate *Hypotheses I* and *III*. The relation between earnings and the expected returns is marginally significant. The hedge returns of the earnings portfolio are also not significant. The insignificant effect of earnings may be attributed to the characteristics of earnings. Earnings are confounded by financing and tax effects as well as accounting estimation and judgments. For *Hypothesis III*, the association between standardized unexpected earnings, a proxy of post earnings announcement drift, and the expected returns cannot be statistically detected. Though the undetected effect of standardized unexpected earnings contradicts to prior research conducted in the developed markets, it is consistent with prior literature conducted in the Asian emerging capital markets.

6. Conclusions and further research

The goal of this study is to investigate whether the set of profitability ratios well documented for the U.S. and European markets perform similarly in the Thai stock market. Based on measures used in fundamental analysis, we examine whether gross profit, earnings, standardized unexpected earnings, accruals, and cash flows from operations predict the abnormal returns on SET stocks. We perform the Fama-Macbeth panel regression and the portfolio-characteristics adjustment procedure to examine how the explanatory variables predict the cross-section of expected returns.

The regression results suggest that gross profit, accruals, and cash flows from operations predict the returns. Consistently, the trading strategies portfolio formed on the three predictive variables generate significant abnormal returns. From our empirical evidence over the year 1999 to 2009 periods, the cash flows from operations and accruals are the good predictors, earning average abnormal returns of 17.8 and 18.5 percent, respectively.

Due to the research design and the uniqueness of SET sample, the interpretation of the empirical findings should be considered with caution. The underlying mechanism of the association between the explanatory variables and abnormal returns is not main focus and open for the future research. Furthermore, future research should investigate on whether the relationship will still hold in the changing accounting and financial reporting environment.

References

English

Alford, A.W., J.J. Jones, and M.E. Zmijewski. (1994). Extensions and violations of the statutory SEC form 10-k filing requirements. *Journal of Accounting and Economics, 17*, 229–254.

Balakrishnan, K., E. Bartov, and L. Faurel. (2010). Post loss/profit announcement drift. *Journal of Accounting and Economics, 50*, 20–41.

Ball, R., and E. Bartov. (1996). How naive is the stock market's use of earnings information?. *Journal of Accounting and Economics, 21*, 319–337.

Ball, R., S.P. Kothari, and R.L.Watts. (1993). Economic determinants of the relation between earnings changes and stock returns. *The Accounting Review, 68*, 622–638.

Berk, J.B. (1995). A critique of size-related anomalies. *The Review of Financial Studies, 8*, 275–286.

Bernard, V., J. Thomas, and J. Wahlen. (1997). Accounting-based stock price anomalies: Separating market inefficiencies from risk. *Contemporary Accounting Research, 14*, 89–136.

Bernard, V.L., and J.K. Thomas. (1989). Post-earnings-announcement drift: Delayed price response or risk premium?. *Journal of Accounting Research, 27*, 1–36.

Bernard, V.L., and J.K. Thomas. (1990). Evidence that stock prices do not fully reflect the implications of current earnings for future earnings. *Journal of Accounting and Economics, 13*, 305–340.

Daniel, K., and S. Titman. (1997). Evidence on the characteristics of cross sectional variation in stock returns. *The Journal of Finance, 52*, 1–33.

Desai, H., S. Rajgopal, and M. Venkatachalam. (2004). Value-glamour and accruals mispricing: One anomaly or two?. *The Accounting Review, 79*, 355–385.

Fama, E. F., and K.R. French. (1992). The cross-section of expected stock returns. *The Journal of Finance, 47*, 427–465.

Fama, E. F., and K.R. French. (1993). Common risk factors in the returns on stocks and bonds. *Journal of Financial Economics, 33*, 3–56.

Fama, E. F., and K.R. French. (1996). Multifactor explanations of asset pricing anomalies. *The Journal of Finance, 51*, 55–84.

Fama, E. F., and K.R. French. (2006). Profitability, investment and average returns. *Journal of Financial Economics, 82*, 491–518.

Fama, E.F., and J. Macbeth. (1973). Risks, return and equilibrium: Empirical test. *Journal of Political Economy, 81*(3), 607–636.

Graham, B., and D. Dodd, D. (1934). *Security Analysis*. New York: McGraw-Hill.

Hong, H. and J.C. Stein. (1999). A unified theory of underreaction, momentum trading, and overreaction in asset markets. *Journal of Finance, 54*, 2143–2184.

Hribar, P, and D.W. Collins. (2002). Errors in estimating accruals: Implications for empirical research. *Journal of Accounting Research, 40*, 105–134.

Kang, J., M.-H. Liu, and S.Xi. Ni. (2002). Contrarian and momentum strategies in the China stock market: 1993-2000. *Pacific-Basin Finance Journal, 10*, 243–265.

Narktabtee, K., Carnes, T. & Black, E. L. (2002). The effects of earnings and cash flow permanence on their incremental information content in Thailand. *Asia-Pacific Journal of Accounting and Economics, 9*(1), 1–16.

Novy-Marx, R. (2013). The other side of value: the gross profitability premium. *Journal of Financial Economics, 108*, 1–28.

Sloan, R.G. (1996). Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows about future earnings?. *The Accounting Review, 71*, 289–315.

กระแสแห่งนวัตกรรมทางเทคโนโลยีกับวิชาชีพสอบบัญชี

โสภณ เพิ่มศิริวัลลภ

หุ้นส่วน, บริษัทสำนักงาน อี วาย จำกัด

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก การทำงานในวิชาชีพต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวอย่างมาก วิชาชีพสอบบัญชีก็เป็นวิชาชีพหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงกระแสแห่งนวัตกรรมทางเทคโนโลยีนี้ได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลกระทบของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีต่อวิชาชีพสอบบัญชี รวมถึงนำเสนอแนวโน้มวิธีการสอบบัญชีใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากผลกระทบดังกล่าวในระยะเวลาอันใกล้นี้

คำสำคัญ: การสอบบัญชี นวัตกรรมทางเทคโนโลยี การวิเคราะห์ข้อมูล

Technology Innovation Wave and Audit Profession

Sophon Permsirivallop

Partner, EY Company Limited

ABSTRACT

Changing in technology and information is fast moving. It also substantially affects economic and social systems. Practices in various professions have to be radical self-adaptation. Audit is one of the professions which are unavoidable for this flood of innovation of technology. This article aims to present effects of innovation of technology on an audit profession. It also presents trend of new audit methodology which might be occurred from these effects in near future.

Keywords: Audit, Innovation of Technology, Data Analytics

บทนำ

การคิดค้นและพัฒนาทางเทคโนโลยี ได้เกิดขึ้นอย่างมากมายและรวดเร็ว พัฒนาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอาจกล่าวได้ว่ามีผลกระทบในวงกว้าง เริ่มจากการคิดค้นหาวิธีที่จะจัดการกับปัญหาข้อมูลที่เกิดขึ้นและมีอยู่แล้วอย่างมากมายและมหาศาล (Big Data) การคิดหาวิธีที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ (Data Analytics) การพัฒนาค้นคว้าหาวิธีที่จะเพิ่มประโยชน์ของ Big Data และ Data analytics ให้มากขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างกันไป เกิดนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ต่าง ๆ (Artificial Intelligence) ประกอบไปด้วย Robotics (เครื่องจักรหรือคอมพิวเตอร์ที่ถูกออกแบบให้สามารถจัดลำดับการทำงานแทนมนุษย์/คอมพิวเตอร์หุ่นยนต์) Machine Learning (คอมพิวเตอร์ที่สามารถเรียนรู้ได้) และ Cognitive Computing (ปัญญาประดิษฐ์/คอมพิวเตอร์เสมือนมนุษย์)

Big Data กับ วิชาชีพสอบบัญชี

Big Data เสมือนคลังของข้อมูลที่มีมากมายมหาศาล เป็นแหล่งทรัพยากรความรู้และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน เป็นข้อมูลที่ครบเกือบทุกประเภท ทุกแง่ทุกมุม เป็นทั้งข้อมูลที่เป็นจริง ข้อมูลที่เป็นจินตนาการ หรือข้อมูลที่เป็นภาพ ข้อมูลที่เป็นเสียง ข้อมูลเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทวีคูณทั้งปริมาณและความหลากหลาย ดังนั้นผู้ที่ช้าต่อการรับทราบประโยชน์ของข้อมูลเหล่านี้จะเป็นผู้เสียเปรียบ

จากคุณลักษณะดังกล่าวของ Big Data อาจถือได้ว่าเป็นทั้งโอกาส (Opportunity) และการคุกคาม (Threat) ต่อองค์กรได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับองค์กรให้พร้อมกับคลื่นของการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมเทคโนโลยี จากการสำรวจของ EY ต่อผู้บริหารระดับสูง พบว่า ร้อยละ 80 ของผู้ตอบแบบสำรวจ เห็นว่าข้อมูลเป็นหัวใจสำคัญของการตัดสินใจทางธุรกิจ การบริหารจัดการและการเลือกนำข้อมูลที่มากมายมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อการต่อความสำเร็จขององค์กร ในขณะเดียวกัน องค์กรที่ไม่สามารถนำ Big Data แหล่งทรัพยากรข้อมูลที่หลากหลายเหล่านี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ อาจทำให้ความสามารถในการแข่งขันค่อย ๆ ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งอาจเป็นการคุกคามนำพาไปสู่ความล้มเหลวขององค์กรนั้น และจะทราบเมื่อสายไปแล้ว

สำหรับวิชาชีพสอบบัญชีแล้ว Big Data ก็คือ ข้อมูลการบันทึกรายการทางธุรกิจและรายการทางบัญชีที่กิจการต่าง ๆ บันทึกอยู่ในบัญชีแยกประเภท (General Ledger) และบัญชีย่อย (Subsidiary Ledger) และงบทดลองและงบการเงินของกิจการ รวมทั้งข้อมูลดังกล่าว ของกิจการอื่น ๆ ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน ข้อมูลของกิจการคู่แข่งขัน หรือ ของกิจการที่มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน ผู้สอบบัญชีหรือสำนักงานตรวจสอบบัญชีที่มีความพร้อมทั้งด้าน ฮาร์ดแวร์ ซอฟท์แวร์ และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ที่ได้รับการฝึกอบรมจนมีทักษะ และความสามารถที่จะนำศาสตร์ของการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) มาดำเนินการประมวลผลข้อมูลดังที่กล่าวมาเหล่านั้นเพื่อประโยชน์ต่อการตรวจสอบบัญชี ทั้งด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผลกระทบในอนาคตต่องานการสอบบัญชี

ในอนาคต การตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีจะเป็นไปอย่างถูกต้อง ที่มากกว่าระดับในปัจจุบันที่เพียงแต่กล่าวว่าถูกต้องตามควรในประเด็นที่มีสาระสำคัญเท่านั้น เพราะผู้สอบบัญชีดำเนินการตรวจสอบรายการทางธุรกิจของบัญชีบางบัญชี หรือบัญชีส่วนใหญ่ ทั้งร้อยละ 100 ของจำนวนรายการทางธุรกิจที่เกิดขึ้น หรือเราจะได้เห็นผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานการตรวจสอบบัญชี หรือจัดกระดาษทำการบนโทรศัพท์มือถือ (Mobile Phone) และมั่นใจและออกความเห็นได้ในระดับที่สูงกว่าปัจจุบัน

Data Analytics ถือเป็นเทคโนโลยีใหม่สำหรับผู้สอบบัญชี ซึ่งต้องใช้การลงทุนอย่างมหาศาลไปกับฮาร์ดแวร์, ซอฟต์แวร์ ทักษะ และการควบคุมคุณภาพถือเป็นส่วนสำคัญสำหรับบริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่

(Big4) ในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดการสอบบัญชีที่เน้นลูกค้ารายใหญ่ นอกเหนือจากการตรวจสอบบัญชีแล้ว Data Analytics ยังสามารถนำไปใช้กับงานการให้ความเชื่อมั่นประเภทอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ในขณะที่สำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านการลงทุน ความรู้ และประสบการณ์ การใช้ Data Analytics ก็มีความจำเป็นที่จะต้องค่อย ๆ พัฒนาด้วยตนเอง หรือใช้บริการของบริษัทผู้จำหน่ายซอฟต์แวร์ทั้งหลาย เช่น CaseWare Analytics เพื่อนำโปรแกรมการตรวจสอบบัญชีที่รองรับการใช้ Data Analytics มาใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตรวจสอบบัญชีของสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดเล็กเหล่านั้น เช่นโปรแกรม IDEA Data Analytics

EY เป็นสำนักงานตรวจสอบบัญชีที่นำ Data Analytics เข้ามาช่วยในการตรวจสอบบัญชีอย่างแพร่หลาย มาเป็นระยะเวลาหนึ่ง คำว่า Data Analytics ที่นำมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีของ EY มิได้หมายความถึงเฉพาะ การวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวเลข ของกิจการที่ตรวจสอบเพื่อเปรียบเทียบจำนวนเงินในงบการเงินของรอบบัญชีนั้นกับรอบบัญชีนี้ หรือของกิจการนั้นกับกิจการนี้เท่านั้นอีกแล้ว แต่ยังมีความหมายรวมถึง EY ได้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางคอมพิวเตอร์ ได้แก่ Robotics (คอมพิวเตอร์หุ่นยนต์) และ Machine Learning (คอมพิวเตอร์ที่สามารถเรียนรู้) และ Cognitive Computing (ปัญญาประดิษฐ์/คอมพิวเตอร์เสมือนมนุษย์) มาใช้กับกระบวนการและวิธีการตรวจสอบบัญชี

นวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่เหล่านี้ได้เข้ามาช่วยในการตรวจสอบบัญชีเพิ่มขึ้น ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการตรวจสอบ ในอนาคต เราอาจจะได้เห็น การตรวจสอบเพื่อทดสอบการควบคุม (Test of Control) กระทำโดยคอมพิวเตอร์ (โปรแกรม Robotics) เช่น การทดสอบระบบควบคุมการจ่ายเงิน (Cash Disbursement System) โดยเพียงแต่ขอให้ลูกค้านำแฟ้มข้อมูลรายการจ่ายเงิน (Disbursement Data File) และแฟ้มข้อมูลการบันทึกบัญชีแยกประเภท (General Ledger Data File) ของรายการจ่ายเงินทุกรายการ (ร้อยละ 100) ที่เกิดขึ้นในเดือนต่าง ๆ ที่ต้องการตรวจสอบ ผู้ช่วยผู้ตรวจสอบบัญชีเพียงแต่ดำเนินการนำข้อมูล (Data Capture) มาให้อยู่ในรูปแบบที่โปรแกรม Robotics สามารถประมวลผลได้ โปรแกรมดังกล่าวจะดำเนินการทดสอบการควบคุมภายในหรือจุดควบคุมต่าง ๆ ของระบบการจ่ายเงินที่กิจการได้ออกแบบไว้ เพื่อประเมินว่าการจ่ายเงินที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด ได้เกิดขึ้นและดำเนินการเป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่กิจการได้ออกแบบไว้ การทดสอบการควบคุมที่เคยดำเนินการตรวจสอบด้วยมนุษย์และเลือกรายการเพียงบางส่วน เช่น 25 รายการ มาทดสอบ จะถูกแทนที่ด้วยคอมพิวเตอร์ และเป็นการตรวจสอบทั้งร้อยละ 100 ของรายการธุรกิจที่เกิดขึ้น งานการตรวจสอบบัญชีสำหรับรายการธุรกิจที่มีลักษณะต้องทำซ้ำ ๆ กันเป็นประจำ (Routine Data Process) หรือที่เป็นการตรวจสอบการเปรียบเทียบเอกสารหนึ่งกับอีกเอกสารหนึ่ง หรือการตรวจสอบว่าเอกสารเหล่านี้เคยผ่านขั้นตอนหรือผ่านการจัดทำ การตรวจทาน หรืออนุมัติโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจนั้น ๆ การตรวจสอบว่าการแบ่งแยกหน้าที่เป็นไปอย่างเหมาะสม โปรแกรม Robotics จะทำการทดสอบได้อย่างถูกต้องแม่นยำ รวดเร็ว ไม่รู้จักเหนื่อย หรืออ่อนล้า กับปริมาณรายการที่จะต้องตรวจสอบ หรือกล่าวได้ว่า ในอนาคตงานตรวจสอบบัญชีทั้งหลายที่มีลักษณะต้องทำซ้ำ ๆ มีขั้นตอนการตรวจสอบที่กำหนดไว้ชัดเจน และไม่ต้องใช้ดุลยพินิจใด ๆ มีปริมาณมาก ๆ จะถูกทดแทนด้วยคอมพิวเตอร์

นอกจากนี้แล้ว การนำ Data Analytics ขั้นสูง ซึ่งประกอบด้วย Machine Learning (คอมพิวเตอร์ที่สามารถเรียนรู้) และ Predictive Analytics (การวิเคราะห์เชิงคาดการณ์) และ Cognitive Computing (ปัญญาประดิษฐ์) เข้ามาช่วยในกระบวนการตรวจสอบบัญชีต่าง ๆ ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากรายการธุรกิจที่ต้องผ่านระบบการควบคุมภายใน ที่มีลักษณะที่ต้องทำซ้ำ ๆ เป็นประจำ (Non-Routine Data Process) เช่น บัญชีสำรองการด้อยค่าของ

ทรัพย์สินต่าง ๆ คอมพิวเตอร์จะนำข้อมูลทางการบัญชีที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ของกิจการที่ตรวจสอบและของกิจการอื่นที่คล้ายคลึง หรือของอุตสาหกรรมมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความซับซ้อนเพื่อพยากรณ์หามูลค่าที่ควรจะเป็น หรือคำนวณหามูลค่าที่แน่ชัด

ต่อไปเราอาจจะพบว่า โปรแกรม Machine Learning จะดำเนินการบันทึกการทำงานหรือกระบวนการวิธีการตรวจของผู้สอบบัญชี การจัดทำกระดาษทำการ การสอบทาน การอนุมัติ การวางแผนงานการตรวจสอบบัญชี การดำเนินการตรวจสอบ วัน และระยะเวลาการตรวจสอบที่ได้ดำเนินการไปของผู้สอบบัญชี นำไปวิเคราะห์หรือเปรียบเทียบว่าได้ดำเนินการเป็นไปอย่างเหมาะสม ถูกต้องเป็นไปตามวิธีการตรวจสอบบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชีหรือไม่ มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพียงใด โดยคอมพิวเตอร์จะจัดทำรายงานทุกการทำงานที่ไม่เหมาะสมหรือที่ควรต้องปรับปรุง หรือแม้แต่ในขณะที่ปฏิบัติงานการตรวจสอบบัญชี ผู้ตรวจสอบบัญชีอาจต้องการความช่วยเหลือ หรือขอคำปรึกษาถึงวิธีการตรวจสอบบัญชีที่เหมาะสม โปรแกรม Cognitive Computing จะเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยสนับสนุนผู้สอบบัญชีค้นหาคำตอบของวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมและดีที่สุด ในแต่ละสถานการณ์

สรุป

เทคโนโลยีและนวัตกรรมในเชิงปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ต่าง ๆ เหล่านี้ อาจเป็นโอกาส (Opportunity) ต่อผู้สอบบัญชีที่มีการเตรียมพร้อมทั้งทัศนคติ การพัฒนาความรู้ ความชำนาญ และการนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ในขณะเดียวกันก็อาจจะเป็นการคุกคาม (Threat) ต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้สอบบัญชีที่ไม่พร้อมที่จะรับรู้หรือไม่ยอมรับกระแสแห่งนวัตกรรมที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และกำลังพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง

เอกสารอ้างอิง

English

EY. (2016). Big opportunities, big challenges, Big data: changing the way businesses compete and operate. Accessed in July 2016 from http://www.ey.com/GL/en/Services/Advisory/EY-big-data-and-analytics

PwC. (2016). Data is the coal. Analytics reveals the diamonds. Accessed in July 2016 from http://www.pwc.com/gx/en/issues/data-and-analytics.html

Deloitte. (2016). 2016 Analytics Trends: The Next Evolution. Accessed in July 2016 from http://www2.deloitte.com/us/en/pages/deloitte-analytics/articles/analytics-trends.html

KPMG. (2015). Big Data's Top Challenges. Accessed in July 2016 from https://home.kpmg.com/us/en/home/insights/2015/04/big-data-top-challenges.html

การรายงานทางการเงินสำหรับเกษตรกรรม

ดร.สันสกฤต วิจิตรเลขการ
อาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 กิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับเกษตรกรรมจะต้องพิจารณาการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 41 เกษตรกรรม (TAS 41) และประกาศสภาวิชาชีพบัญชี เรื่อง แนวปฏิบัติทางบัญชีสำหรับการวัดมูลค่าและรับรู้รายการของพืช เพื่อการให้ผลิตผล ซึ่งกำหนดให้ในการรายงานทางการเงินกิจการต้อง 1) วัดมูลค่าสินทรัพย์ชีวภาพทุกประเภทยกเว้นพืช เพื่อการให้ผลิตผลเมื่อรับรู้รายการเริ่มแรกและทุกสิ้นรอบระยะเวลาการรายงาน และวัดมูลค่าผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยว ด้วยวิธีมูลค่ายุติธรรม และ 2) รับรู้และวัดมูลค่าพืช เพื่อการให้ผลิตผลตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ ในขณะที่รับรู้และวัดมูลค่าผลิตผลที่เจริญเติบโตจากพืชดังกล่าวนั้นเป็นสินทรัพย์ชีวภาพประเภทหนึ่งตาม TAS 41

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายสาระสำคัญของ TAS 41 และแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผล (มาตรฐานฯ) วิเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติตามมาตรฐานฯ รวมถึงให้ตัวอย่าง เพื่อเสริมความเข้าใจ บทความนี้จะช่วยให้ผู้มีหน้าที่จัดทำรายงานทางการเงินมีความเข้าใจ และสามารถจัดทำรายงานทางการเงินได้ถูกต้องตามข้อกำหนดของมาตรฐานฯ อีกทั้งผู้ใช้รายงานทางการเงินจะได้มีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานฯและนำข้อมูลจากรายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิผล

คำสำคัญ: การบัญชีสำหรับเกษตรกรรม สินทรัพย์ชีวภาพ ผลิตผลทางการเกษตร พืชเพื่อการให้ผลิตผล

Financial Reporting for Agriculture

Dr.Sansakrit Vichitlekarn

Lecturer of Department of Accountancy,

Chulalongkorn Business School, Chulalongkorn University

ABSTRACT

Beginning from January 1, 2016 publicly accountable entities of which operations related to agriculture shall consider their compliance with the requirements prescribed by Thai Accounting Standard No. 41, Agriculture (TAS 41) and by the Federation of Accounting Professions pronouncement, accounting guideline for measurement and recognition of bearer plant. Such requirements stipulate that in financial reporting an entity shall 1) measure all types of biological assets except bearer plant when initially recognized and at the end of each reporting period as well as measure agricultural produce at the point of harvest, using the fair value model and 2) recognize and measure the bearer plant in accordance with Thai Accounting Standard No. 16, Property Plant and Equipment while recognize and measure produce growing on such a plant as a biological asset according to TAS 41.

This article aims at discussing important features of TAS 41 and the guideline for bearer plant ("the standards"), analyzing interesting issues and potential problems arising from complying with the standards and providing examples for enhancing comprehension. This article would enable financial report preparers to gain understanding and be able to prepare financial reports in accordance with the standards. Moreover, users of financial reports would possess knowledge of the standards and utilize information gathered from financial reports prepared to aid decision-making effectively.

Keywords: Accounting for Agriculture, Biological Asset, Agricultural Produce, Bearer Plant

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ประกาศบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับเกษตรกรรม ไว้ 2 ฉบับ ได้แก่ ประกาศสภาวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 72/2558 เรื่องมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 41 เกษตรกรรม (TAS 41) และประกาศสภาวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 73/2558 เรื่อง แนวปฏิบัติทางบัญชีสำหรับการวัดมูลค่าและรับรู้รายการของพืชเพื่อการให้ผลิตผล (แนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผล) มาตรฐานฯ สำหรับเกษตรกรรมข้างต้นบังคับใช้สำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะโดยให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินประจำปีสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นไป

การประกาศใช้ TAS 41 ซึ่งมีเนื้อหาเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 41 เรื่อง เกษตรกรรม ซึ่งเป็นฉบับปรับปรุงที่สิ้นสุดในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2557 (IAS 41: Agriculture (Bound volume 2015 Consolidated without early application)) – IAS 41(2015) มีผลให้กิจการที่อยู่ในขอบเขตการบังคับใช้ต้องมีการรับรู้รายการสินทรัพย์ใหม่ 2 ประเภทบนงบแสดงฐานะการเงิน ได้แก่ สินทรัพย์ชีวภาพ (Biological Asset) และผลิตผลทางการเกษตร (Agricultural Produce) โดยรับรู้สินทรัพย์ดังกล่าวเมื่อเริ่มแรก (Initial Recognition) และ ณ จุดเก็บเกี่ยว (Point of Harvest) ตามลำดับด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย (Fair Value Less Costs to Sell: FVLCTS) นอกจากนั้นภายหลังการรับรู้เมื่อเริ่มแรก TAS 41 กำหนดให้วัดมูลค่าสินทรัพย์ชีวภาพทุกสิ้นรอบระยะเวลาการรายงานด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย

อย่างไรก็ตาม สินทรัพย์ชีวภาพที่เป็นรายการพืชเพื่อการให้ผลิตผล (Bearer Plant) เป็นสินทรัพย์ชีวภาพที่มีลักษณะแตกต่างจากสินทรัพย์ชีวภาพอื่น ๆ ซึ่งคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard Board: IASB) ได้ตระหนักถึงประเด็นดังกล่าวจึงได้มีการปรับปรุงข้อกำหนดในการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับพืชเพื่อการให้ผลิตผลเพื่อเป็นการบรรเทาภาระ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่ายุติธรรม แต่การปรับปรุงดังกล่าวได้รวมอยู่ในมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 41 เรื่อง เกษตรกรรม ซึ่งเป็นฉบับปรับปรุงที่สิ้นสุดในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 (IAS 41: Agriculture (Bound volume 2016 Consolidated without early application)) – IAS 41(2016) และปัจจุบันสภาวิชาชีพบัญชีฯ กำลังนำ IAS 41 ดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ในการปรับปรุง TAS 41 โดยยกร่างมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 41 (ปรับปรุง 2559) เพื่อใช้ถือปฏิบัติกับงบการเงินประจำปีสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2560 เป็นต้นไป

สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้คำนึงถึงความจำเป็นของการปรับปรุงข้อกำหนดข้างต้นและตระหนักว่า TAS 41 ยังไม่สะท้อนถึงการปรับปรุงข้อกำหนดดังกล่าว จึงได้กำหนดวิธีปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับรายการพืชเพื่อการให้ผลิตผลเป็นการเฉพาะไว้ในแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผล ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาในการรายงานทางการเงินสำหรับปี พ.ศ. 2559 โดยแนวปฏิบัติดังกล่าวกำหนดให้กิจการต้องรับรู้และวัดมูลค่าพืชเพื่อการให้ผลิตผลตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (TAS 16) อย่างไรก็ตาม แนวปฏิบัติดังกล่าวได้ระบุอย่างชัดเจนว่ารายการผลิตผลที่เจริญเติบโตบนพืชเพื่อการให้ผลิตผล (Produce Growing on Bearer Plant) ให้ถือเป็นรายการสินทรัพย์ชีวภาพประเภทหนึ่ง และให้ถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของ TAS 41 ดังนั้น โดยเนื้อหาแล้ว TAS 41 จึงครอบคลุมการรายงานทางการเงินสำหรับสินทรัพย์ชีวภาพทุกประเภท ยกเว้นสินทรัพย์ชีวภาพที่เป็นรายการพืชเพื่อการให้ผลิตผล (Bearer Plant)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายสาระสำคัญของ TAS 41 และแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผล วิเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินดังกล่าว รวมถึงให้ตัวอย่าง

เพื่อเสริมความเข้าใจ โดยบทความนี้มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ นิยามศัพท์และขอบเขตของมาตรฐานฯ การรับรู้รายการและการวัดมูลค่า เงินอุดหนุนจากรัฐบาล การเปิดเผยข้อมูล วันถือปฏิบัติและการปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลง ทิศทางในอนาคต และบทสรุป

นิยามศัพท์และขอบเขตของมาตรฐานฯ

การที่กิจการจะสามารถนำ TAS 41 และแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผลที่เป็นมาตรฐานฯ ที่มีลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมเกษตรกรรมมาปฏิบัติใช้อย่างมีประสิทธิผล กิจการต้องทำความเข้าใจคำศัพท์พื้นฐานที่สำคัญให้เข้าใจ ซึ่งได้แก่ สินทรัพย์ชีวภาพ (Biological Asset) การเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพ (Biological Transformation) ผลิตผลทางการเกษตร (Agricultural Produce) การเก็บเกี่ยว (Harvest) และกิจกรรมทางการเกษตร (Agricultural Activity)

TAS 41 ได้กำหนดให้สินทรัพย์ชีวภาพ หมายถึง สัตว์ที่มีชีวิตหรือพืชที่มีชีวิต โดยแบ่งสินทรัพย์ชีวภาพออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumable Biological Asset: CBA) และ 2) สินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการให้ผลิตผล (Bearer Biological Asset: BBA) สำหรับสินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการอุปโภคบริโภค (CBA) นั้นประกอบด้วย ก) สินทรัพย์ชีวภาพที่จะถูกเก็บเกี่ยวเป็นผลิตผลทางการเกษตร เช่น โคเนื้อเพื่อการชำแหละ สุกรเพื่อการชำแหละ ต้นข้าวโพด ต้นข้าวสาลี ต้นไม้ที่ปลูกเพื่อทำเป็นไม้แปรรูป ข) สินทรัพย์ชีวภาพเพื่อขายในสภาพที่เป็นสินทรัพย์ชีวภาพ เช่น พ่อพันธุ์แม่พันธุ์โคเนื้อหรือโคนมเพื่อขาย ลูกสุกรเพื่อขาย กล้ายาง พันธุ์กล้วยไม้ และ ค) ผลิตผลที่เจริญเติบโตบนพืชเพื่อการให้ผลิตผล (Produce Growing on Bearer Plant) เช่น ใบชาบนพุ่มชา ผลอ่อนสดบนเถาองุ่น ผลปาล์มสดบนต้นปาล์มน้ำมัน

ในส่วนของสินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการให้ผลิตผล (BBA) หมายถึง สินทรัพย์ชีวภาพที่ไม่ใช่เพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น โคนม ไม้ผล ต้นยางพารา พุ่มชา เถาองุ่น ปาล์มน้ำมัน โดยมีข้อสังเกตว่า สินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการให้ผลิตผล มิใช่เป็นผลิตผลทางการเกษตร แต่จะเป็นสินทรัพย์ที่มีไว้เพื่อให้ผลิตผลทางการเกษตร จากการกำหนดนิยามของ BBA ในลักษณะข้างต้น[1] สะท้อนให้เห็นว่า TAS 41 มุ่งเน้นในการกำหนดนิยามของ CBA ให้มีรายละเอียดแต่ละประเภทของรายการ CBA ชัดเจนมากกว่า BBA ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเข้าใจลักษณะการให้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในลักษณะต่าง ๆ ของรายการ CBA ได้ชัดเจนขึ้น จากนิยามของทั้ง BBA และ CBA แสดงให้เห็นว่าเมื่อกิจการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจาก CBA แล้วจะทำให้เกิดการตัดรายการ (Derecognition) CBA ออกจากงบแสดงฐานะการเงิน ในขณะที่ไม่มีการตัดรายการ BBA เมื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเสร็จสิ้น

TAS 41 ยังได้ระบุว่าสินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการอุปโภคบริโภค (CBA) และ สินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการให้ผลิตผล (BBA) ยังสามารถแบ่งได้เป็นกลุ่มย่อย คือ กลุ่มของสัตว์ (Animal) และ กลุ่มของพืช (Plant) การจัดประเภทสินทรัพย์ชีวภาพเป็นกลุ่มต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนดวิธีปฏิบัติทางการบัญชีให้เหมาะสม (Kurniawan et al., 2014) การแบ่งประเภทของสินทรัพย์ชีวภาพสามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 1

อย่างไรก็ตาม สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้กำหนดให้วิธีการปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับ สินทรัพย์ชีวภาพเฉพาะที่เป็นพืชเพื่อการให้ผลิตผล (Bearer Plant) ไว้แตกต่างจากสินทรัพย์

[1] ในการกำหนดนิยามของ BBA ในลักษณะดังกล่าวมีลักษณะเดียวกันกับการกำหนดนิยามของ สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน (สินทรัพย์ที่ไม่เข้าตามนิยามของสินทรัพย์หมุนเวียน) กิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (กิจการที่ไม่เป็นไปตามนิยามของกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ) สัญญาเช่าดำเนินงาน (สัญญาเช่าที่มิใช่สัญญาเช่าการเงิน) และโครงการผลประโยชน์ที่กำหนดไว้ (โครงการผลประโยชน์หลังออกจากงานที่มิใช่โครงการสมทบเงิน) เป็นต้น

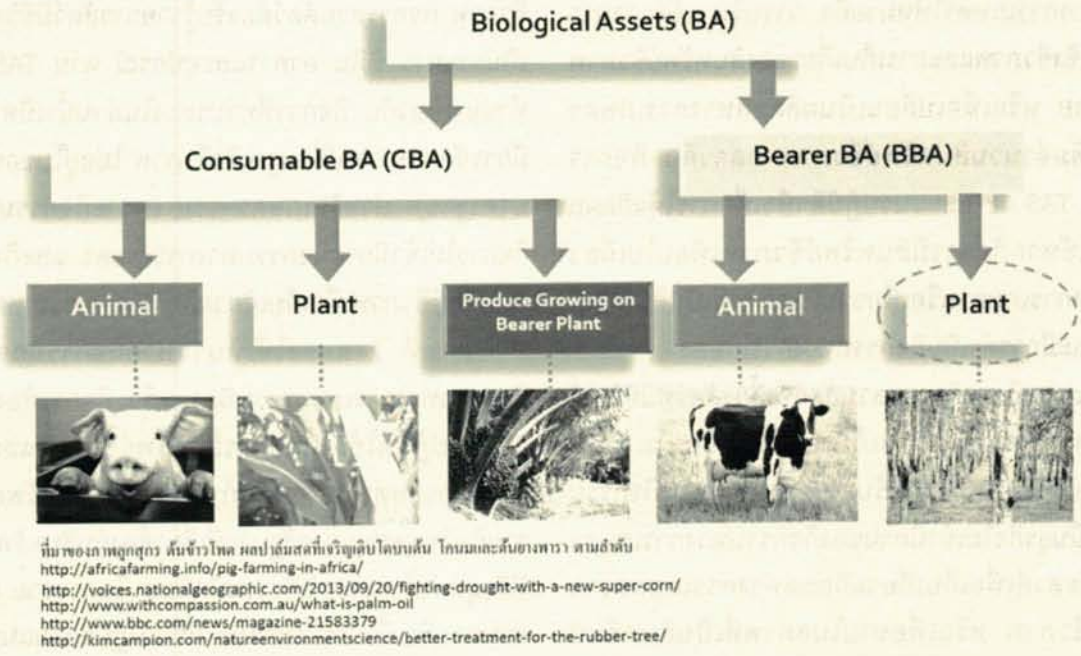

ที่มาของภาพลูกศร ต้นข้าวโพด ผลปาล์มสดที่เจริญเติบโตบนต้น โคนมและต้นยางพารา ตามลำดับ
http://africafarming.info/pig-farming-in-africa/
http://voices.nationalgeographic.com/2013/09/20/fighting-drought-with-a-new-super-corn/
http://www.withcompassion.com.au/what-is-palm-oil
http://www.bbc.com/news/magazine-21583379
http://kimcampion.com/natureenvironmentscience/better-treatment-for-the-rubber-tree/

ภาพที่ 1 ประเภทของสินทรัพย์ชีวภาพตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 41 เรื่อง เกษตรกรรม

ชีวภาพประเภทอื่นในแนวปฏิบัติฯพืชเพื่อการให้ผลิตผลและได้ให้นิยาม พืชเพื่อการให้ผลิตผล โดยหมายถึง พืชที่มีชีวิตที่ใช้ในกระบวนการผลิตหรือ เพื่อจัดหาซึ่งผลิตผลทางการเกษตร โดยคาดว่าจะให้ผลิตผลมากกว่าหนึ่งรอบระยะเวลา และมีความเป็นไปได้น้อยมาก (Remote Likelihood) ที่จะขายเป็นผลิตผลทางการเกษตร เว้นแต่การขายเศษซากที่เป็นผลพลอยได้ เช่น การขายซากต้นยางพาราที่ปลูก เพื่อกรีดน้ำยางไปทำฟืน จากนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากิจการสามารถได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากการขายพืชเพื่อการให้ผลิตผลในทำนองเดียวกันกับการขาย CBA แต่ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากการขายพืชเพื่อการให้ผลิตผลนั้น มิใช่เป็นประโยชน์เชิงเศรษฐกิจหลักตามวัตถุประสงค์ของการได้มาซึ่งพืชดังกล่าวที่มีไว้เพื่อให้ผลิตผลทางการเกษตร

สินทรัพย์ชีวภาพเป็นสินทรัพย์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างจากสินทรัพย์รายการอื่น ๆ ในงบแสดงฐานะการเงิน เพราะสามารถเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพ (Biological Transformation) ได้ การแปรรูปดังกล่าว หมายถึงกระบวนการซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพหรือ ปริมาณของสินทรัพย์ชีวภาพ ซึ่งประกอบด้วย การเจริญเติบโต การเสื่อมถอย การให้ผลผลิต และการขยายพันธุ์

นอกจากสินทรัพย์ชีวภาพแล้ว ผลิตผลทางการเกษตรเป็นสินทรัพย์อีกประเภทหนึ่งที่ต้องรับรู้ในงบแสดงฐานะการเงินเมื่อเก็บเกี่ยวได้ภายใต้ TAS 41 โดยผลิตผลทางการเกษตร หมายถึง ผลิตผลที่เก็บเกี่ยวได้จากสินทรัพย์ชีวภาพของกิจการ เช่น น้ำนม เนื้อโคชำแหละ น้ำยางสด ผลปาล์มสด ข้าวโพด ทั้งนี้ TAS 41 ได้นิยามการเก็บเกี่ยวให้ หมายถึงการแยกผลิตผลออกจากสินทรัพย์ชีวภาพ หรือการยุติกระบวนการดำรงชีวิตของสินทรัพย์ชีวภาพ

อนึ่ง ประเด็นสำคัญที่ใช้ในการพิจารณาการบังคับใช้ TAS 41 และแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผล กับกิจการที่มีสินทรัพย์ชีวภาพหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่ากิจการนั้นมีการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรหรือไม่ TAS 41 ได้นิยาม

กิจกรรมทางการเกษตรให้หมายถึง การบริหารจัดการการเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพและการเก็บเกี่ยวของสินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการขาย หรือเพื่อเปลี่ยนเป็นผลิตผลทางการเกษตร หรือเพื่อเพิ่มจำนวนสินทรัพย์ชีวภาพ กล่าวคือ กิจการต้องนำเอา TAS 41 และแนวปฏิบัติฯพืชเพื่อการให้ผลิตผลมาปฏิบัติใช้หากกิจการมีสินทรัพย์ชีวภาพเพื่อเก็บเกี่ยวผลิตผลทางการเกษตรหรือเพื่อขายในสภาพที่เป็นสินทรัพย์ชีวภาพ และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร

ดังนั้น กรณีของกิจการสวนสัตว์ที่เลี้ยงสัตว์ที่มีชีวิตไว้แสดงเพื่อหารายได้จากการเก็บค่าเข้าชมนั้น ไม่อยู่ในขอบเขตของมาตรฐานฯ สำหรับเกษตรกรรมเพราะกิจกรรมในการดำเนินธุรกิจไม่เข้านิยามของกิจกรรมทางการเกษตรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บเกี่ยวผลิตผลทางการเกษตรจากสินทรัพย์ชีวภาพ หรือเพื่อขายในสภาพที่เป็นสินทรัพย์ชีวภาพ กิจการสวนสัตว์ต้องรับรู้รายการสัตว์มีชีวิตดังกล่าวเป็นรายการ ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ตาม TAS 16 ในทำนองเดียวกัน กิจการที่ทำประมงในน่านน้ำเปิด ซึ่งไม่ได้มีการจัดการการเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพ ไม่อยู่ในขอบเขตของมาตรฐานฯ สำหรับเกษตรกรรม เพราะกิจกรรมหลักของกิจการไม่เข้านิยามกิจกรรมทางการเกษตร และกิจการไม่มีสินทรัพย์ชีวภาพเพื่อเก็บเกี่ยวผลิตผลทางการเกษตร

ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าหากกิจการมีการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรตามนิยามแล้ว กิจการต้องนำ TAS 41 มาปฏิบัติใช้กับรายการสินทรัพย์ชีวภาพและผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดที่เก็บเกี่ยวจากสินทรัพย์ชีวภาพ รวมถึงเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ชีวภาพที่วัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย ยกเว้นในส่วนของพืชเพื่อการให้ผลิตผล ให้ถือปฏิบัติตามแนวปฏิบัติฯ

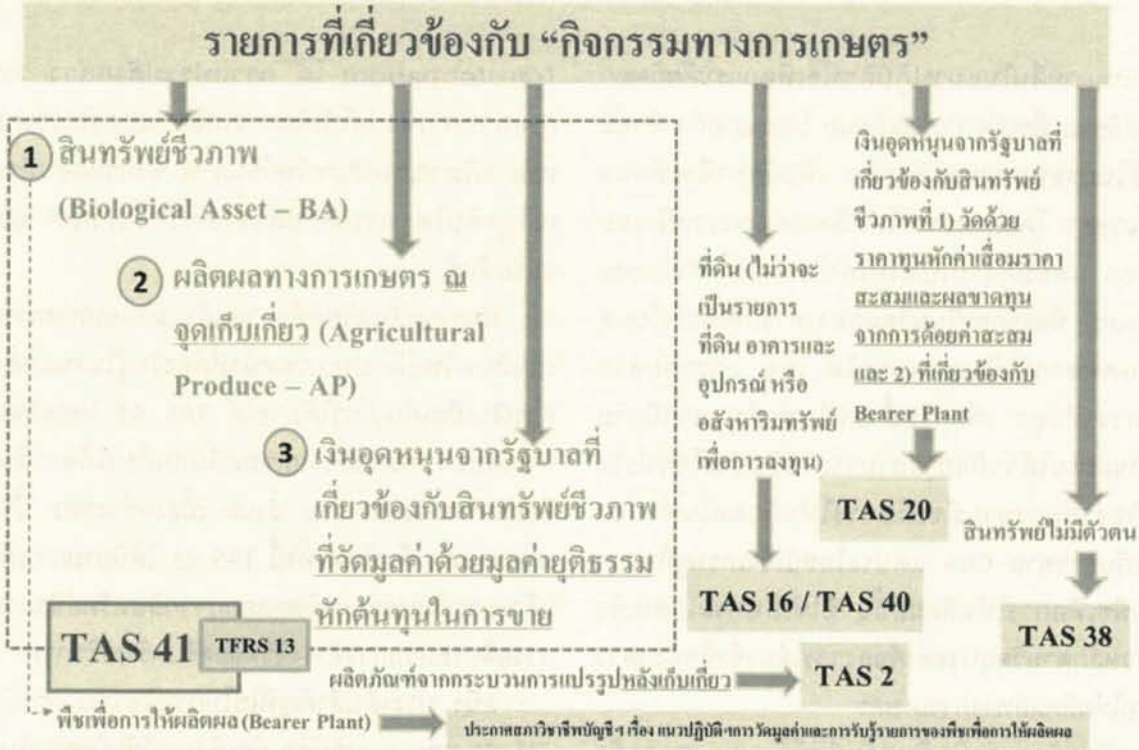

ภาพที่ 2 ขอบเขตของรายการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 41 เรื่อง เกษตรกรรม และมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับอื่น ๆ

พืชเพื่อการให้ผลิตผล ในส่วนของการวัดมูลค่ายุติธรรมที่กำหนดใน TAS 41 นั้นให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 13 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง การวัดมูลค่ายุติธรรม (TFRS 13)

นอกจากนี้ ภายหลังกิจการเก็บเกี่ยวผลิตผลทางการเกษตร กิจการต้องถือปฏิบัติกับ 1) ผลิตผลดังกล่าว และ 2) ผลิตภัณฑ์จากกระบวนการแปรรูปหลังเก็บเกี่ยว ตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง สินค้าคงเหลือ (TAS 2) สำหรับรายการสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเกษตรในส่วนของรายการที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ เช่น ที่ดินที่เป็นที่ตั้งของฟาร์ม โรงเลี้ยงโคนม อุปกรณ์ในการรีดนม เป็นต้น ให้ถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (TAS 16) ส่วนรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตน เช่น สิทธิบัตร สัมปทาน เป็นต้น ให้ถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 38 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน (TAS 38) และรายการอสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน เช่น โรงเรือนให้เช่า ฟาร์มให้เช่า เป็นต้น ให้ถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 40 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน (TAS 40)

สำหรับรายการเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ชีวภาพที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุน หักค่าเสื่อมราคาสะสมและผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสม และเงินอุดหนุนฯ ที่เกี่ยวข้องกับพืชเพื่อการให้ผลิตผลนั้น ให้กิจการถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 20 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความช่วยเหลือจากรัฐบาล (TAS 20)

การรับรู้รายการและการวัดมูลค่า

TAS 41 กำหนดให้กิจการต้องรับรู้รายการสินทรัพย์ชีวภาพหรือผลิตผลทางการเกษตร เมื่อเข้าเงื่อนไขทั้ง 3 ข้อ ดังนี้ 1) กิจการสามารถควบคุมสินทรัพย์นั้น ซึ่งเป็นผลจากเหตุการณ์ในอดีต 2) มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะได้รับผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตจากสินทรัพย์นั้น และ 3) มูลค่ายุติธรรมหรือต้นทุนของสินทรัพย์สามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ

นอกจากนั้น TAS 41 ใช้วิธีมูลค่ายุติธรรม (Fair Value Model) ในการวัดมูลค่ารายการสินทรัพย์ กล่าวคือกำหนดให้กิจการวัดมูลค่าสินทรัพย์ชีวภาพทั้งที่พร้อมให้ผลิตผล (Mature) และยังไม่พร้อมให้ผลิตผล (Immature) ด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย (Fair Value Less Costs to Sell: FVLCTS) เมื่อรับรู้รายการเริ่มแรก และทุกสิ้นรอบระยะเวลารายงาน เว้นแต่กรณีที่ไม่สามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ ในส่วนของผลิตผลทางการเกษตรที่เก็บเกี่ยวจากสินทรัพย์ชีวภาพของกิจการนั้น กิจการต้องวัดด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย ณ จุดเก็บเกี่ยว หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วผลิตผลดังกล่าวจะถูกรับรู้รายการเป็นรายการสินค้าคงเหลือ ตาม TAS 2

สำหรับในส่วนพืชเพื่อการให้ผลิตผลนั้น แนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผลกำหนดให้กิจการต้องรับรู้และวัดมูลค่าของพืชเพื่อการให้ผลิตผลทั้งที่พร้อมให้ผลิตผล และที่ยังไม่พร้อมให้ผลิตผล ตามข้อกำหนดของ TAS 16 กล่าวคือ สามารถเลือกวัดมูลค่าภายหลังการรับรู้รายการเมื่อแรกได้ 2 วิธี ได้แก่ 1) วิธีราคาทุน (Cost Model) โดยแสดงด้วยราคาทุน หักค่าเสื่อมราคาสะสมและผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสม และ 2) วิธีการตีราคาใหม่ (Revaluation Model) โดยแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่มีการตีราคาใหม่ หักด้วยค่าเสื่อมราคาสะสมและผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสม ทั้งนี้เป็นเพราะพืชเพื่อการให้ผลิตผลเป็นพืชที่ปลูกเพื่อหวังได้รับผลิตผลทางการเกษตร และเมื่อสิ้นสุดวงจรชีวิตมักจะถูกขายเป็นเศษซาก เมื่อพืชดังกล่าวเจริญเติบโตมาถึงจุดที่พร้อมให้ผลิตผล การเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพของต้นพืชไม่เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตแก่กิจการอีกต่อไป ส่วนสำคัญของผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตกลับมาจากผลิตผลทางการเกษตรที่เจริญเติบโตบนต้นพืชนั้น (IASB,

2014a) พืชเพื่อการให้ผลิตผลปลูกเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตผลทางการเกษตรเพื่อนำไปจำหน่ายและมีวิธีการดำเนินการจัดการพืชดังกล่าวในลักษณะคล้ายกับการดำเนินการผลิต จึงควรที่จะจัดเป็นรายการประเภทเดียวกันกับ ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (IASB, 2014a; MASB, 2010)[2]

การวัดมูลค่าของสินทรัพย์ชีวภาพทั้งหมดสรุปได้ดังภาพที่ 3

IASB (2014b) ได้อธิบายเหตุผลในการใช้วิธีมูลค่ายุติธรรมสำหรับวัดมูลค่าสินทรัพย์ชีวภาพว่า สินทรัพย์ดังกล่าวสามารถเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพได้ เช่น เจริญเติบโต สามารถให้ผลผลิตขยายพันธุ์ และตาย ทำให้สินทรัพย์ชีวภาพมีลักษณะแตกต่างจากสินทรัพย์ดำเนินงานอื่น ๆ เช่น ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน และสินทรัพย์ไม่มีตัวตน การเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของสินทรัพย์นั้นมีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตกับกิจการ[3] การเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ดังกล่าวสามารถสะท้อนผลลัพธ์ของการเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพได้ดี และยังมีความ

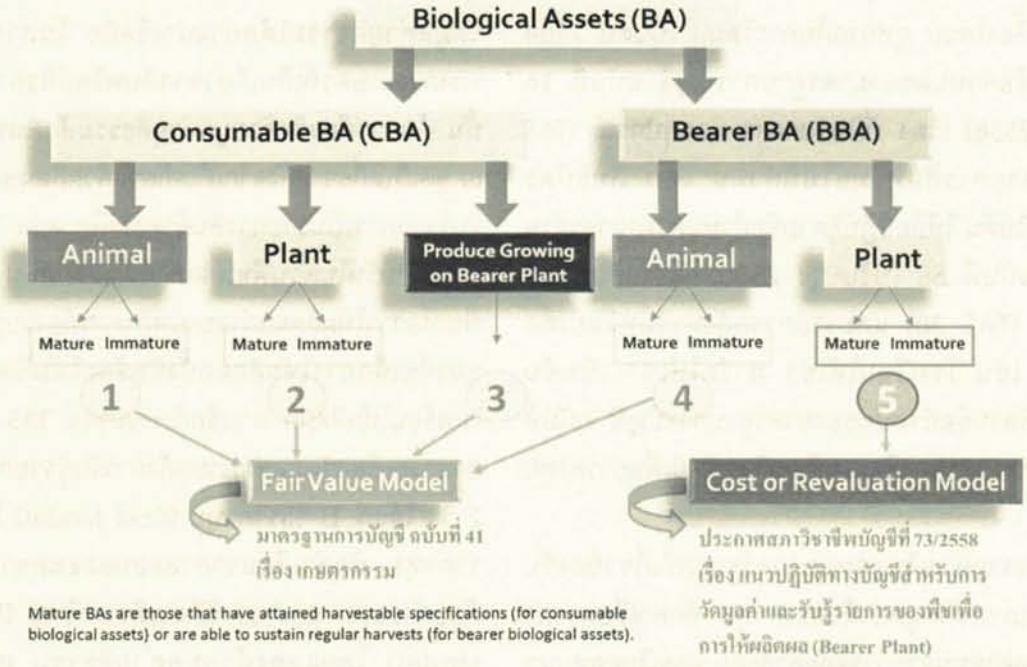

ภาพที่ 3 วิธีที่ใช้ในการวัดมูลค่าสินทรัพย์ชีวภาพ

[2] IASB (2014a) รายงานว่าได้รับจดหมายแสดงความคิดเห็นจำนวนหนึ่งว่าควรถือปฏิบัติกับสัตว์เพื่อการให้ผลิตผล (Bearer Animal) เช่นเดียวกับพืชเพื่อการให้ผลิตผลเพราะมีลักษณะเหมือนกันกล่าวคือมีไว้ให้ได้มาซึ่งผลิตผลทางการเกษตรเพื่อนำไปจำหน่าย อย่างไรก็ตาม IASB ชี้แจงว่าการแก้ไข เนื้อหา IAS 41 เฉพาะในส่วนของพืชเพื่อการให้ผลิตผลเป็นการแก้ไขเนื้อหาในลักษณะวงจำกัดไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขโดยคลอบคลุมเนื้อหาของ IAS 41 ทั้งหมด อีกทั้ง IASB ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นข้างต้นของสินทรัพย์ชีวภาพที่นอกเหนือจากพืชดังกล่าวในจำนวนที่จำกัด นอกจากนั้น IASB ตั้งข้อสังเกตว่าพืชดังกล่าวแตกต่างจากสินทรัพย์ชีวภาพอื่นโดยส่วนใหญ่เพราะจะไม่มีการขายนอกจากเป็นเศษซากและการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมของพืชดังกล่าวไม่ได้มีอิทธิพลโดยตรงกับกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการ

[3] สอดคล้องกับ Accretion Concept กล่าวคือ รายได้จะถูกรับรู้ตามการเติบโตของสินทรัพย์ (Aryanto, 2011)

สัมพันธ์โดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงในความคาดหวังของผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจต่อกิจการ

วิธีมูลค่ายุติธรรมให้ข้อมูลที่มีลักษณะเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ การเปรียบเทียบกันได้และความเข้าใจได้ ที่สะท้อนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตของสินทรัพย์ชีวภาพได้ดีกว่าวิธีราคาทุนเดิม (IASB, 2014b) กล่าวคือ สินทรัพย์ชีวภาพจำนวนมากมีการซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่อง ซึ่งมีราคาตลาดที่สังเกตได้ การมีตลาดซื้อขายคล่องเพิ่มความน่าเชื่อถือของมูลค่าตลาดที่เป็นตัวชี้วัดมูลค่ายุติธรรม อีกทั้งในบางกรณีราคาทุนของสินทรัพย์ชีวภาพมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่ามูลค่ายุติธรรม เนื่องจากการจัดสรรที่ซับซ้อนและคลุมเครือของต้นทุนร่วม (Joint Costs) ให้กับสินทรัพย์ชีวภาพที่เป็นผลิตภัณฑ์ร่วม (Joint Products) ที่มีผลลัพธ์ของการเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นหากใช้ราคาทุนในการวัดสินทรัพย์ชีวภาพที่มีลักษณะเหมือนกันแต่ได้มาด้วยวิธีต่างกัน เช่น ได้มาจากการซื้อกับได้มาจากการเลี้ยงดูโดยกิจการเอง สินทรัพย์เหล่านั้นจะมีมูลค่าต่างกันทั้ง ๆ ที่เป็นสินทรัพย์ชีวภาพที่มีลักษณะเหมือนกันที่ถูกคาดหวังประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่เหมือนกัน การใช้มูลค่ายุติธรรมจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการทำให้สินทรัพย์สะท้อนราคาที่สามารถเปรียบเทียบกันได้และเข้าใจได้

อย่างไรก็ตาม มูลค่ายุติธรรมที่ใช้วัดสินทรัพย์ชีวภาพจะมีความน่าเชื่อถือน้อยลงหากสินทรัพย์นั้นไม่มีตลาดซื้อขายคล่อง ทำให้กิจการต้องใช้ดุลยพินิจในการสร้างข้อสมมติในการประมาณการรายได้ หรือกระแสเงินสด และอัตราคิดลดเพื่อใช้คำนวณหามูลค่าปัจจุบัน ซึ่งมูลค่าดังกล่าวอาจไม่เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมสำหรับมูลค่ายุติธรรม (Penman, 2007; Vazakidis et al., 2010; IASB, 2014b; Scott et al., 2016) ในกรณีที่ไม่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับ การวัดมูลค่ายุติธรรมก่อให้เกิดต้นทุนที่สูงมากกับกิจการโดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา (Elad, 2004; Feleagă et al., 2012) นอกจากนั้นความน่าเชื่อถือของมูลค่ายุติธรรมจะลดลงหากราคาตลาดของตลาดซื้อขายคล่องมีความผันผวนสูงและเป็นไปตามวัฏจักร (IASB, 2014b)

สันสกฤต วิจิตรเลขการ (2558) เสนอข้อพิจารณาเกี่ยวกับความมีประโยชน์ในการตัดสินใจของข้อมูลที่ได้จากมูลค่ายุติธรรมว่านอกจากจะขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือได้ของมูลค่ายุติธรรมแล้วยังขึ้นอยู่กับประเด็นต่อไปนี้ ได้แก่ 1) ประเภทของสินทรัพย์ชีวภาพ เช่น ประโยชน์ในการตัดสินใจของข้อมูลฯ ที่ได้จากสินทรัพย์ที่พร้อมให้ผลิตผลย่อมมากกว่าสินทรัพย์ที่ไม่พร้อมให้ผลิตผล และประโยชน์ในการตัดสินใจของข้อมูลฯ ที่ได้จากสินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการอุปโภคบริโภคย่อมมากกว่าสินทรัพย์เพื่อการให้ผลิตผล เพราะประโยชน์เชิงเศรษฐกิจหลักของสินทรัพย์เพื่อการให้ผลิตผลอยู่ที่ผลิตผลจากสินทรัพย์มากกว่าตัวสินทรัพย์ 2) ระยะเวลาของการเลี้ยงดู กล่าวคือ ประโยชน์ในการตัดสินใจของข้อมูลฯ ของสินทรัพย์ที่มีระยะเวลาเลี้ยงดูสั้นจะน้อยกว่า เพราะประโยชน์ไม่คุ้มต้นทุนในการรายงานการเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพในช่วงเวลาสั้น ๆ และ 3) รูปแบบหรือวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ชีวภาพนั้นในการดำเนินธุรกิจ เช่น ประโยชน์ในการตัดสินใจของข้อมูลฯ ของสินทรัพย์ชีวภาพที่เก็บเกี่ยว และนำไปแปรรูปต่อเป็นวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปในขั้นต่อไปของกิจการจะน้อยกว่าที่เก็บเกี่ยวและนำไปเพื่อขายในสภาพนั้นทันที

TAS 41 อธิบายว่าในบางกรณี ราคาทุนอาจใช้ประมาณมูลค่ายุติธรรมได้โดยเฉพาะในกรณีที่การเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยนับตั้งแต่รับรู้รายการเมื่อเริ่มแรก เช่น กรณีการลงต้นกล้ายางที่ปลูกเพื่อขายก่อนวันสิ้นรอบระยะเวลารายงานเพียงเล็กน้อย หรือ ในกรณีการเปลี่ยนรูปเชิงชีวภาพนั้นคาดว่าจะไม่มีผลกระทบต่อราคาอย่างเป็นสาระสำคัญ เช่น ป่าสนที่ต้องใช้เวลาเพาะปลูกนานนับสิบปี นอกจากนั้น TAS 41 ได้กำหนดว่าการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ชีวภาพอยู่บนข้อสันนิษฐานที่ว่ามูลค่ายุติธรรมสามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม เฉพาะในกรณีที่กิจการรับรู้สินทรัพย์ชีวภาพเมื่อเริ่มแรก ซึ่งในขณะนั้นไม่มี

ราคาเสนอซื้อขายรองรับและกิจการไม่สามารถวัดมูลค่ายุติธรรมด้วยทางเลือกอื่นได้อย่างน่าเชื่อถือ กิจการต้องวัดสินทรัพย์ชีวภาพด้วยราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสมและผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสม และในทันทีที่สามารถวัดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์นั้นได้อย่างน่าเชื่อถือ กิจการต้องวัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย จากข้อกำหนดดังกล่าวสามารถสังเกตได้ว่า การใช้วิธีมูลค่ายุติธรรมในการวัดมูลค่าสินทรัพย์ใน TAS 41 นั้นตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานที่สำคัญคือความสามารถในการที่จะวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ และจะสามารถโต้แย้งเพื่อใช้วิธีราคาทุน เฉพาะกรณีรับรู้รายการเมื่อเริ่มแรกเพียงกรณีเดียวเท่านั้น รวมถึงกิจการต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าไม่สามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ

ภายใต้วิธีมูลค่ายุติธรรม TAS 41 กำหนดให้วัดมูลค่ารายการสินทรัพย์ชีวภาพและผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยวด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย (Fair Value Less Costs to Sell: FVLCTS) โดยอาจวัดเป็นกลุ่มตามคุณลักษณะที่มีนัยสำคัญของสินทรัพย์ข้างต้น เช่น แบ่งตามอายุหรือตามคุณภาพ ทั้งนี้คุณลักษณะที่ใช้ต้องสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ตลาดใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคา สินทรัพย์ชีวภาพโดยทั่วไปมักมีลักษณะทางกายภาพอยู่ติดกับที่ดิน กิจการอาจไม่สามารถหามูลค่ายุติธรรมเฉพาะสินทรัพย์ชีวภาพนั้นได้ ดังนั้น กิจการอาจใช้วิธี Residual Method ในการหามูลค่ายุติธรรม กล่าวคือ กิจการใช้ข้อมูลของสินทรัพย์ที่รวมกัน (Bundle of Assets) นั้นเพื่อกำหนดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ชีวภาพ เช่น นำมูลค่ายุติธรรมของที่ดินเปล่าและส่วนปรับปรุงที่ดินมาหักออกจากมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ที่รวมกันนั้นเพื่อหามูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ชีวภาพ

อย่างไรก็ตาม TAS 41 ไม่ได้ให้ข้อปฏิบัติในการวัดมูลค่ายุติธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างชัดเจนและไม่ได้กล่าวถึงวิธีการหรือเทคนิคในการประเมินมูลค่ายุติธรรมประเภทต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลที่ใช้วัดมูลค่ายุติธรรมแต่อย่างใดเพียงแต่ TAS 41ให้นิยามของมูลค่ายุติธรรมตามที่กำหนดไว้ใน TFRS 13 ว่าเป็นราคาที่จะได้รับจากการขายสินทรัพย์หรือจะจ่ายเพื่อโอนหนี้สินในรายการที่เกิดขึ้นในสภาพปกติระหว่างผู้ร่วมตลาด ณ วันที่วัดมูลค่า[4] ดังนั้น เมื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดของ TAS 41ในส่วนของการวัดมูลค่ายุติธรรม กิจการต้องศึกษา TFRS 13 เพิ่มเติมและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า TAS 41 จะวัดมูลค่ารายการสินทรัพย์โดยใช้ "มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย" แทนที่จะใช้เพียง "มูลค่ายุติธรรม" เพราะต้องการให้กิจการรับรู้ต้นทุนในการขายเร็วขึ้น ทำให้กิจการไม่สามารถที่จะ

[4] TFRS 13 เป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่ให้ข้อปฏิบัติเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการวัดมูลค่ายุติธรรมขององค์ประกอบงบการเงินตามที่กำหนดให้วัดด้วยมูลค่าดังกล่าวในมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับต่าง ๆ เช่น TAS 16 TAS 38 TAS 40 และ TAS 41 เป็นต้น TFRS 13 กำหนดว่าในการวัดมูลค่ายุติธรรมให้คำนึงถึง เทคนิคการประเมินมูลค่า (Valuation Techniques) และข้อมูลที่นำมาใช้ในเทคนิคการประเมินมูลค่า (Input to Valuation Techniques) โดยมีหลักการว่ากิจการต้องใช้เทคนิคการประเมินมูลค่าที่เหมาะสมในสถานการณ์นั้นและมีข้อมูลที่เพียงพอ โดยมุ่งใช้ข้อมูลที่สามารถสังเกตได้ที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่ายุติธรรมให้มากที่สุดและใช้ข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้ให้น้อยที่สุด เทคนิคการประเมินมูลค่าที่ระบุไว้ มี 3 เทคนิค ได้แก่ วิธีราคาตลาด (Market Approach) วิธีรายได้ (Income Approach) และวิธีราคาทุน (Cost Approach) ส่วนข้อมูลที่นำมาใช้ในเทคนิคการประเมินมูลค่า มี 3 ระดับได้แก่ ข้อมูลระดับ 1 ข้อมูลระดับ 2 และ ข้อมูลระดับ 3 โดยกิจการต้องให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลระดับที่ 1 ให้มากที่สุดเพราะเป็นราคาเสนอซื้อขายที่สามารถใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องปรับปรุงใด ๆ และใช้ข้อมูลระดับที่ 3 ให้น้อยที่สุดเพราะเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้ ดังนั้นหากสินทรัพย์ชีวภาพหรือผลิตผลทางการเกษตรไม่มีราคาตลาดซื้อขายคล่องรองรับ กิจการจึงไม่สามารถสรุปได้ทันทีว่าไม่สามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ กิจการยังคงต้องพิจารณาใช้เทคนิคการประเมินมูลค่าอื่นที่เหมาะสมต่อไป เช่น วิธีรายได้ และวิธีราคาทุน พร้อมใช้ข้อมูลในการประเมินให้เหมาะสมในระดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับในการหามูลค่ายุติธรรมตามที่ระบุไว้ใน TFRS 13

เลื่อนการรับรู้ค่าใช้จ่ายไปในอนาคต (IASB, 2014b) TAS 41 ให้นิยามของ ต้นทุนในการขายให้หมายถึง ต้นทุนส่วนเพิ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจำหน่ายสินทรัพย์ โดยไม่รวมถึงต้นทุนทางการเงินและภาษีเงินได้ เช่น ค่าธรรมเนียมตลาด ค่านายหน้าในการขาย ค่าภาษีของตลาดซื้อขาย เป็นต้น ข้อสังเกตที่สำคัญ คือ ต้นทุนในการขายเป็นต้นทุนที่ไม่รวมถึงค่าขนส่ง และเป็นต้นทุนส่วนเพิ่มที่เกิดขึ้นเมื่อมีการจำหน่ายสินทรัพย์นั้นไม่ใช่พิจารณาจากต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการขายสินทรัพย์

สำหรับรายจ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเกษตรที่เกิดขึ้นภายหลัง (Subsequent Agricultural Activity Related Expenditure) เช่น ค่าอาหารสัตว์ ค่าเวชภัณฑ์ ค่าธรรมเนียมสัตวแพทย์ ค่าปุ๋ย ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยว ค่าเชื้อเพลิง ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการเพาะกล้า ค่าใช้จ่ายในการปราบศัตรูพืช เป็นต้น TAS 41 ไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับรายจ่ายดังกล่าวว่าจะให้บันทึกเป็น "ค่าใช้จ่าย" หรือ "สินทรัพย์" บางกิจการนิยมที่จะบันทึกรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสินทรัพย์ชีวภาพที่ยังไม่พร้อมให้ผลผลิตเป็นสินทรัพย์ ในขณะที่บางกิจการจะบันทึกรายจ่ายดังกล่าวเป็นต้นทุนการผลิต ผู้บริหารของกิจการควรใช้ดุลยพินิจในการกำหนดว่ารายการใดควรบันทึกเป็น "ค่าใช้จ่าย" และรายการใดควรบันทึกเป็น "สินทรัพย์" รวมถึงกิจการควรเปิดเผยนโยบายบัญชีเกี่ยวกับรายจ่ายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม IASB (2014b) กล่าวว่าการกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับรายจ่ายข้างต้นให้ชัดเจนไม่ใช่ประเด็นปัญหาสำหรับการใช้วิธีมูลค่ายุติธรรม ตัวอย่างที่ 1 แสดงให้เห็นว่าไม่ว่ากิจการจะใช้นโยบายใดในการบันทึกรายจ่ายดังกล่าว ผลกระทบต่อกำไรสุทธิของกิจการจะเท่ากันดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

สมมติให้กิจการแห่งหนึ่งมีสินทรัพย์ชีวภาพยกมาต้นงวดเท่ากับ 10,000 บาท ระหว่างงวดมีค่าใช้จ่ายในการดูแล บริหารจัดการสินทรัพย์ดังกล่าวเท่ากับ 2,000 บาท และกิจการวัดมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายสำหรับสินทรัพย์ชีวภาพดังกล่าว ณ ปลายงวดได้เท่ากับ 15,000 บาท รายการบันทึกบัญชีสำหรับงวดและผลกระทบต่อกำไรสุทธิของแต่ละนโยบายการบัญชีแสดงในตารางที่ 1

เมื่อกิจการปฏิบัติตามข้อกำหนดใน TAS 41 ผลกำไรและขาดทุนสำหรับงวดที่สำคัญที่รับรู้และนำเสนอในส่วนของกำไรขาดทุนสำหรับปีสามารถวิเคราะห์ได้เป็นแต่ละประเภทดังนี้ 1) ผลขาดทุนที่เกิดจากการรับรู้สินทรัพย์ชีวภาพเมื่อเริ่มแรกด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย (FVLCTS) เนื่องจากได้นำต้นทุนในการขายมาหักเพื่อคำนวณหามูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายของสินทรัพย์

ตารางที่ 1 รายการบันทึกบัญชีสำหรับงวดและผลกระทบต่อกำไรสุทธิของแต่ละนโยบายการบัญชี

บันทึกรายจ่ายเป็นสินทรัพย์ (Capitalized)			บันทึกรายจ่ายเป็นค่าใช้จ่าย (Expensed)		
Dr. สินทรัพย์ชีวภาพ	2,000		Dr. ต้นทุนการผลิต	2,000	
Cr. เงินสด		2,000	Cr. เงินสด		2,000
Dr. สินทรัพย์ชีวภาพ	3,000		Dr. สินทรัพย์ชีวภาพ	5,000	
Cr. กำไรจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมฯ		3,000	Cr. กำไรจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมฯ		5,000
กำไรจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมฯ		3,000	กำไรจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมฯ		5,000
ต้นทุนการผลิต		(0)	ต้นทุนการผลิต		(2,000)
ผลกระทบต่อกำไรสุทธิ		**3,000**	**ผลกระทบต่อกำไรสุทธิ**		**3,000**

ชีวภาพ 2) ผลกำไรที่เกิดจากการรับรู้สินทรัพย์ชีวภาพเมื่อเริ่มแรกด้วย FVLCTS เช่น เมื่อลูกสุกรเกิดใหม่ เมื่อต้นปาล์มออกผลปาล์มสด เป็นต้น 3) ผลกำไรหรือขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงใน FVLCTS เนื่องจากราคาและ/หรือกายภาพของสินทรัพย์ชีวภาพ 4) ผลกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายพืชหรือสัตว์เพื่อการอุปโภคบริโภค 5) ผลกำไรหรือขาดทุนขั้นต้นที่เกิดจากการรับรู้ผลิตผลทางการเกษตรเมื่อเริ่มแรก ณ จุดเก็บเกี่ยวด้วย FVLCTS ในกรณีเก็บเกี่ยวจากสินทรัพย์ชีวภาพเพื่อการอุปโภคบริโภค ซึ่งผลกำไรหรือขาดทุนขั้นต้นนั้นเกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่าง มูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์นั้น ณ เวลาที่เก็บเกี่ยวกับ FVLCTS ของผลิตผลทางการเกษตรที่เก็บเกี่ยวได้ เช่น ผลกำไรหรือขาดทุนขั้นต้นจากการชำแหละเนื้อโคเกิดจากความแตกต่างของมูลค่าตามบัญชีของโคเนื้อที่ถูกชำแหละกับ FVLCTS ของเนื้อโคที่ชำแหละได้ และ 6) ผลกำไรที่เกิดจากการรับรู้ผลิตผลทางการเกษตรเมื่อเริ่มแรก ณ จุดเก็บเกี่ยวด้วย FVLCTS ในกรณีเก็บเกี่ยวจากสัตว์เพื่อการให้ผลิตผลโดยคำนวณจาก FVLCTS ของผลิตผลทางการเกษตรที่เก็บเกี่ยวได้ เช่น น้ำนมที่รีดได้ ประเภทของรายการผลกำไรหรือขาดทุนที่สำคัญดังกล่าวข้างต้นสำหรับงวดที่เกิดจากรายการสินทรัพย์ชีวภาพและผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยวตาม TAS 41 สรุปได้ดังภาพที่ 4

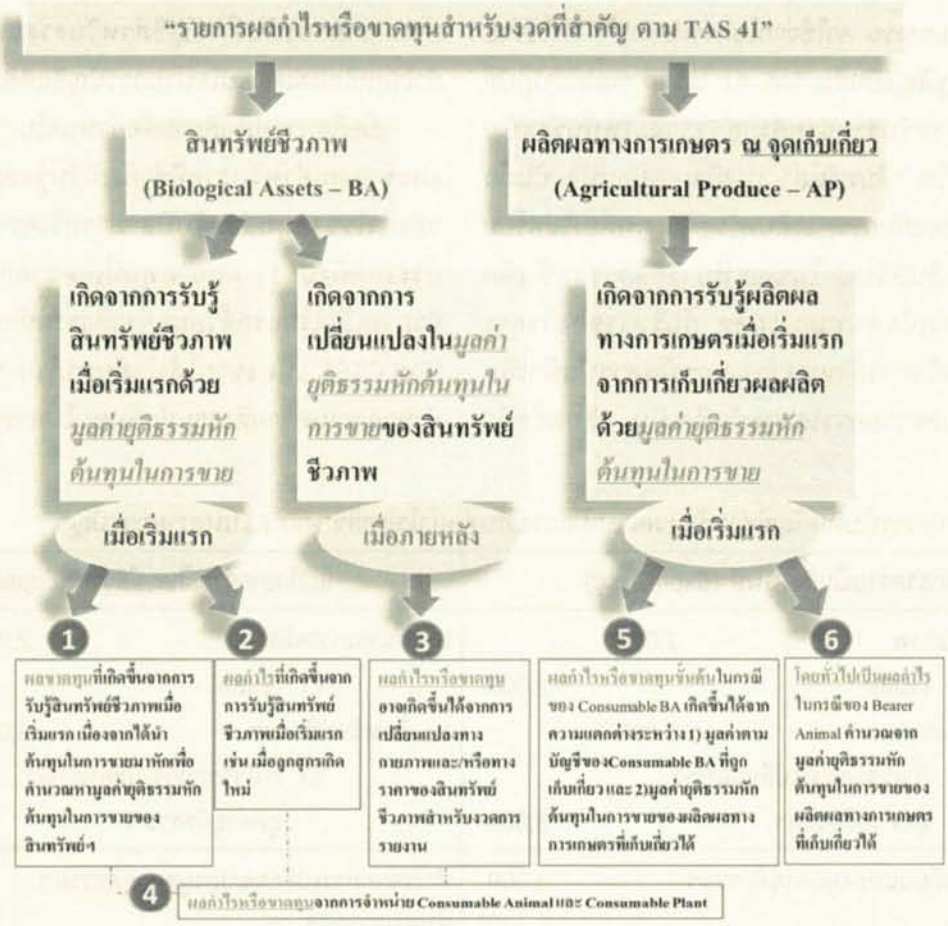

ภาพที่ 4 ประเภทของรายการผลกำไรหรือขาดทุนที่สำคัญสำหรับงวดที่เกิดจากรายการสินทรัพย์ชีวภาพและผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยวตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 41 เรื่อง เกษตรกรรม

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ แม้ว่าผลกำไรหรือขาดทุนทั้ง 6 ประเภทโดยส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมหลักในการดำเนินธุรกิจของกิจการการเกษตร แต่มีเพียงผลกำไรหรือขาดทุนประเภทที่ 1) และ 4) ที่เป็นรายการที่มีความเป็นเงินสดสูง กล่าวคือ มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสเงินสดของกิจการโดยตรง นอกจากนั้น ยังมีประเด็นโต้แย้งสำหรับการรับรู้กำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น (Unrealized Gains and Losses) จากสินทรัพย์ชีวภาพและผลิตผลทางการเกษตรในงบกำไรขาดทุน ได้แก่ ประเด็นของ Elad (2004), Aryanto (2011), Feleagă et al. (2012) และ Herbohn and Herbohn (2006) ซึ่งอธิบายว่าการรับรู้การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมเป็นผลกำไรขาดทุนสำหรับงวดจะเพิ่มความผันผวนของกำไรที่รายงาน กำไรที่มีความผันผวนสูงจะมีคุณภาพต่ำ (ณัฐชานนท์ โกมุทพุฒิพงศ์, 2557) นอกจากนั้น Lefter and Roman (2007) เห็นว่ากำไรที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมเป็นกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงและกิจการอาจใช้เป็นเครื่องมือในการประกาศจ่ายเงินปันผล และกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงที่รับรู้ในงบการเงินนั้นสะท้อนให้เห็นว่ากิจการไม่ใช้หลักระมัดระวังรอบครอบในการรายงานทางการเงิน (Elad, 2004)

ทั้งนี้เพื่อให้กิจการสามารถเข้าใจวิธีปฏิบัติทางบัญชีตาม TAS 41 มากขึ้น ตัวอย่างที่ 2 แสดงการบันทึกบัญชีสินทรัพย์ชีวภาพ ผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยว และผลกำไรและขาดทุนที่เกี่ยวข้องของกิจการแห่งหนึ่ง พร้อมคำอธิบายและการคำนวณประกอบ

ตัวอย่างที่ 2

1 ต.ค. 25+1 บริษัทกรกฤต จำกัด (มหาชน) ซื้อโคเนื้อ 100 ตัว จากตลาดซื้อขายหลักเป็นเงิน 2,000,000 บาท โดยมีต้นทุนในการขนส่งมายังฟาร์มของกิจการเท่ากับ 20,000 บาท หากกิจการต้องการจะขายโคเนื้อ กิจการต้องจ่ายค่าขนส่งในจำนวนเดียวกันไปยังตลาดซื้อขายหลักและต้องจ่ายค่านายหน้า 3% ของราคาขาย

จากข้อมูลข้างต้น มูลค่ายุติธรรม (FV)[5]	=	ราคาขายในตลาดหลัก – ต้นทุนในการขนส่งที่จะเกิดขึ้น
	=	2,000,000 – 20,000
	=	1,980,000 บาท
ต้นทุนในการขาย (CTS)	=	3% × 2,000,000
	=	60,000 บาท
มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย (FVLCTS)	=	FV – CTS
	=	1,980,000 – 60,000
	=	1,920,000 บาท

[5] ในการใช้ราคาตลาดเป็นเกณฑ์ในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมนั้น TFRS 13 ได้กำหนดว่ากิจการต้องไม่ปรับปรุงราคาตลาดที่ใช้ในการวัดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ด้วยต้นทุนการทำรายการ (Transaction Cost) เนื่องจากต้นทุนดังกล่าวไม่ใช่ลักษณะของสินทรัพย์แต่เป็นลักษณะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำรายการแต่ละรายการ ซึ่งจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่ากิจการทำรายการสินทรัพย์นั้นอย่างไร ดังนั้นต้นทุนการทำรายการต้องมีการบันทึกบัญชีตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับอื่นที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ต้นทุนการทำรายการไม่รวมถึงต้นทุนในการขนส่ง (Transportation Cost) กิจการต้องมีการปรับปรุงราคาตลาดด้วยต้นทุนในการขนส่งที่จะเกิดขึ้นในการขนส่งสินทรัพย์จากสถานที่อยู่ปัจจุบันของสินทรัพย์ไปยังตลาดนั้นหากสถานที่ถือเป็นลักษณะหนึ่งของสินทรัพย์

การบันทึกบัญชีสำหรับ 1 ต.ค. 25+1

เดบิต	โคเนื้อ	1,920,000	
	ขาดทุนจากการรับรู้รายการโคเนื้อเมื่อเริ่มแรก	100,000	
	เครดิต เงินสด		2,020,000

จะเห็นได้ว่ามูลค่าของโคเนื้อที่ได้มาที่บันทึกบัญชีตาม TAS 41 ซึ่งกำหนดให้วัดมูลค่าสินทรัพย์ชีวภาพเมื่อเริ่มแรกด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย สะท้อนแนวคิดการใช้ Exit Price (1,920,000 บาท) ในการวัดมูลค่ายุติธรรมตามที่กำหนดใน TFRS 13 ไม่ใช่ Entry Price (2,020,000 บาท) ที่ใช้ในการบันทึกบัญชีการได้มาของสินทรัพย์โดยทั่วไป เช่น รายการที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ TAS 16 ได้สะท้อนแนวคิดการใช้ Entry Price ในการบันทึกมูลค่ารายการที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ที่ได้มา กล่าวคือ รายการสินทรัพย์ที่ได้มาให้บันทึกบัญชีด้วยมูลค่าของรายจ่ายหรือต้นทุนทั้งหมดที่ทำให้สินทรัพย์นั้นอยู่ในสถานที่และสภาพที่พร้อมจะใช้งานได้ตามความประสงค์ของผู้บริหาร ดังนั้นความแตกต่างระหว่างมูลค่าของ Exit Price และ Entry Price ที่เกิดขึ้นจากการบันทึกบัญชีข้างต้นจึงทำให้เกิดการรับรู้ "ขาดทุนจากการรับรู้รายการโคเนื้อเมื่อเริ่มแรก" จำนวน 100,000 บาท ส่งผลให้กำไรจากการดำเนินงานของกิจการลดลงทันทีภายหลังการรับรู้รายการเมื่อเริ่มแรก (Day-One Loss Recognition)

ต่อมา ณ 31 ธ.ค. 25+1 ราคาขายของโคเนื้อที่ตลาดหลักของกิจการเป็น 2,300,000 บาท

ในวันดังกล่าวโคเนื้อมี FV เท่ากับ 2,280,000 บาท (2,300,000 – 20,000) CTS เท่ากับ 69,000 บาท (3% × 2,300,000) และ FVLCTS เท่ากับ 2,211,000 บาท (2,280,000 – 69,000) ในขณะที่มูลค่าตามบัญชีล่าสุดของโคเนื้อเท่ากับ 1,920,000 บาท ดังนั้นกำไรจากการดำเนินงานของกิจการเพิ่มขึ้น 291,000 บาท (2,211,000 – 1,920,000)

การบันทึกบัญชีสำหรับ 31 ธ.ค. 25+1[6]

เดบิต	โคเนื้อ	291,000	
	เครดิต กำไรจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมฯ		291,000

1 ก.พ. 25+2 กิจการขายโคเนื้อ 20 ตัว เป็นเงิน 480,000 บาท และจ่ายค่าใช้จ่ายในการขายทั้งสิ้น 14,500 บาท

มูลค่าตามบัญชีของโคเนื้อ 1 ตัว เท่ากับ 22,110 บาท (2,211,000 / 100) ดังนั้น ต้นทุนขายของโคเนื้อ 20 ตัว เท่ากับ 442,200 บาท (22,110 × 20) และจากการขายโคเนื้อข้างต้นส่งผลให้กำไรจากการดำเนินงานของกิจการเพิ่มขึ้น 23,300 บาท (480,000 – 442,200 – 14,500)

[6] ตัวอย่างข้างต้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงธุรกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ชีวภาพให้ครบถ้วน เช่น รายจ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเกษตรที่เกิดขึ้นภายหลัง (เช่น ค่าอาหารสัตว์ ค่าเวชภัณฑ์ ค่าธรรมเนียมสัตวแพทย์) ทั้งนี้เพื่อให้ตัวอย่างมุ่งเน้นการให้เห็นผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมจากการวัดมูลค่าอย่างชัดเจนและไม่ซับซ้อนเกินไป

การบันทึกบัญชีสำหรับ 1 ก.พ. 25+2

เดบิต	เงินสด	465,500	
	ค่าใช้จ่ายในการขาย	14,500	
	เครดิต รายได้จากการขาย		480,000
เดบิต	ต้นทุนขาย	442,200	
	เครดิต โคเนื้อ		442,200

1 มี.ค. 25+2 ราคาขายของโคเนื้อ 80 ตัวที่ตลาดหลักเท่ากับ 1,960,000 บาท กิจการชำแหละโคเนื้อ 40 ตัว โดยมีค่าใช้จ่ายในการชำแหละทั้งสิ้น 80,000 บาท ราคาขายของเนื้อโคที่ชำแหละทั้งหมดที่ตลาดหลักของกิจการเท่ากับ 1,200,000 บาท โดยหากกิจการนำเนื้อโคไปขายจะมีค่าขนส่งทั้งสิ้น 15,000 บาทและค่าธรรมเนียมของตลาดเท่ากับ 20,000 บาท

เนื้อโคชำแหละมี FV เท่ากับ 1,185,000 บาท (1,200,000 – 15,000) และ FVLCTS ของเนื้อโคชำแหละเท่ากับ 1,165,000 บาท (1,185,000 – 20,000) ในขณะที่มูลค่าตามบัญชีของโคเนื้อที่ถูกชำแหละ 1 ตัว เท่ากับ 22,110 บาท (2,211,000 / 100) ดังนั้น ต้นทุนของโคเนื้อที่ถูกชำแหละ 40 ตัว เท่ากับ 884,400 บาท (22,110 × 40) การชำแหละโคเนื้อข้างต้น (การเก็บเกี่ยวผลิตผลทางการเกษตร) ส่งผลให้กำไรจากการดำเนินงานของกิจการเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น 200,600 บาท (1,165,000 – 884,400 – 80,000) ทั้งนี้ กิจการสามารถคำนวณกำไรขั้นต้นจากการชำแหละโคเนื้อจากผลต่างระหว่าง "กำไรจากการเก็บเกี่ยวผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยว (ชำแหละโคเนื้อ)" กับ "ต้นทุนของโคเนื้อที่ถูกชำแหละ" ซึ่งเท่ากับ 280,600 บาท (1,165,000 – 884,400)

การบันทึกบัญชีสำหรับ 1 มี.ค. 25+2

เดบิต	เนื้อโคชำแหละ (สินค้าคงเหลือ)	1,165,000	
	เครดิต โคเนื้อ		884,400
	กำไรขั้นต้นจากการชำแหละโคเนื้อ		280,600
เดบิต	ค่าใช้จ่ายในการชำแหละโคเนื้อ	80,000	
	เครดิต เงินสด		80,000

หลังจากรายการเนื้อโคชำแหละซึ่งเป็น "ผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยว" รับรู้ในงบการเงินด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายแล้ว รายการดังกล่าวจะถูกจัดประเภทใหม่ทันทีเป็นรายการ "สินค้าคงเหลือ" และให้ถือปฏิบัติตาม TAS 2

31 มี.ค. 25+2 ซึ่งเป็นวันสิ้นรอบไตรมาสที่ 1 ราคาขายของโคเนื้อที่เหลืออีก 40 ตัวที่ตลาดหลักเท่ากับ 1,040,000 บาท โดยประมาณต้นทุนในการขนส่งมายังตลาดหลักเท่ากับ 8,000 บาท และค่านายหน้า 3% ของราคาขาย

ในวันดังกล่าวโคเนื้อที่เหลือทั้งหมดมี FV เท่ากับ 1,032,000 บาท (1,040,000 – 8,000) CTS เท่ากับ 31,200 บาท (3% × 1,040,000) และ FVLCTS เท่ากับ 1,000,800 บาท (1,032,000 – 31,200) ในขณะที่มูลค่าตามบัญชีล่าสุดของโคเนื้อเท่ากับ 884,400 บาท (22,110 × 40) ดังนั้น จึงส่งผลให้กำไรจากการดำเนินงานของกิจการเพิ่มขึ้น 116,400 บาท (1,000,800 – 884,400)

การบันทึกบัญชีสำหรับ 31 มี.ค. 25+2

เดบิต	โคเนื้อ	116,400	
เครดิต	กำไรจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมฯ		116,400

เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

ภาพที่ 5 สรุปวิธีปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ชีวภาพ หากกิจการได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ชีวภาพที่วัดด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย และเงินอุดหนุนดังกล่าวเป็นแบบไม่มีเงื่อนไข TAS 41 กำหนดให้รับรู้เงินอุดหนุนดังกล่าวในกำไรหรือขาดทุนเมื่อกิจการมีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนนั้น ในทางตรงกันข้าม หากเงินอุดหนุนดังกล่าวเป็นแบบมีเงื่อนไข ซึ่งรัฐบาลมีข้อกำหนดในการให้ทำหรือห้ามมิให้ทำกิจกรรมทางการเกษตรบางอย่าง TAS 41 กำหนดให้รับรู้เงินอุดหนุนดังกล่าวในกำไรหรือขาดทุนเมื่อกิจการได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุในเงินอุดหนุนนั้นแล้ว

ภาพที่ 5 วิธีปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับรายการสินทรัพย์ชีวภาพ

สำหรับในส่วนของเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ชีวภาพที่ไม่ได้ระบุวิธีปฏิบัติทางการบัญชีไว้ใน TAS 41 ซึ่งได้แก่ 1) เงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ชีวภาพที่วัดด้วยราคาทุน หักค่าเสื่อมราคาสะสมและผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสม และ 2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับพืชเพื่อการให้ผลิตผล ให้กิจการถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของ TAS 20 ซึ่งมีความยืดหยุ่นกว่าข้อกำหนดตาม TAS 41 ที่ใช้แนวคิดการวัดมูลค่ายุติธรรม กล่าวคือ TAS 20 อนุญาตให้กิจการสามารถเลือกแสดงรายการเงินอุดหนุนฯที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ ได้ 2 วิธี ได้แก่ 1) รับรู้เงินอุดหนุนดังกล่าวเป็นรายได้รอการรับรู้และทยอยรับรู้ในกำไรหรือขาดทุนตามเงื่อนไขที่กำหนด (ถ้ามี) หรือตามเกณฑ์ที่เป็นระบบและสมเหตุสมผล ตลอดอายุการใช้งานของสินทรัพย์ และ 2) นำเงินอุดหนุนดังกล่าวเป็นส่วนหักจากมูลค่าของสินทรัพย์ เพื่อให้ได้มูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ จากนั้นกิจการจะรับรู้เงินอุดหนุนในกำไรหรือขาดทุนตลอดอายุการใช้งานของสินทรัพย์ในรูปของค่าเสื่อมราคาที่ลดลง

การเปิดเผยข้อมูล

TAS 41 กำหนดแนวทางในการเปิดเผยข้อมูลไว้ 3 ส่วน ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลในภาพรวม การเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับสินทรัพย์ชีวภาพ ซึ่งไม่สามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ประเด็นที่น่าสนใจในการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินมีดังนี้

1) TAS 41 เป็นมาตรฐานที่เน้นการวัดมูลค่ารายการสินทรัพย์ด้วยมูลค่ายุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้รายการเมื่อเริ่มแรกหรือภายหลัง ดังนั้น กิจการต้องเปิดเผยยอดรวมของผลกำไรหรือขาดทุนที่เกิดขึ้นระหว่างรอบระยะเวลารายงานงวดปัจจุบันไม่ว่าจะเกิดจากการรับรู้เมื่อเริ่มแรกของสินทรัพย์ชีวภาพ การรับรู้เมื่อเริ่มแรกผลิตผลทางการเกษตร รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายของสินทรัพย์ชีวภาพ

2) TAS 41 เห็นความสำคัญของการให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการประเมินจังหวะเวลาของกระแสเงินสดในอนาคต ซึ่งข้อมูลดังกล่าวแฝงอยู่ในลักษณะของสินทรัพย์ชีวภาพที่มีรูปแบบการให้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงสนับสนุนให้กิจการเปิดเผยข้อมูลในเชิงปริมาณของสินทรัพย์ชีวภาพที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น การแยกแสดงสินทรัพย์ชีวภาพเป็นประเภทเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumable BA) และเพื่อการให้ผลิตผล (Bearer BA) หรือเป็นประเภทที่พร้อมให้ผลผลิต (Mature BA) และที่ยังไม่พร้อมให้ผลผลิต (Immature BA) ตามความเหมาะสม

3) TAS 41 ยังเน้นการให้ข้อมูลความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการเกษตร เช่น ความเสี่ยงทางการเงิน ความเสี่ยงของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ ภัยพิบัติตามธรรมชาติ เป็นต้น และให้เปิดเผยข้อมูลกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงดังกล่าว

4) TAS 41 กำหนดให้กิจการแสดงรายการกระทบยอดการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ชีวภาพระหว่างต้นงวดกับปลายงวดของงวดปัจจุบัน เพื่อหาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของสินทรัพย์ รายการกระทบยอดต้องรวมถึง ผลกำไรหรือขาดทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย ยอดเพิ่มขึ้นเนื่องจากการซื้อ ยอดเพิ่มขึ้นเนื่องจากการตั้งต้นทุนการกู้ยืมเป็นสินทรัพย์ ยอดเพิ่มขึ้นเนื่องจากการรวมธุรกิจ ยอดลดลงเนื่องจากการขายและจากสินทรัพย์ชีวภาพที่จัดประเภทเป็นถือไว้เพื่อขาย (หรืออยู่ในกลุ่มสินทรัพย์รอการจำหน่าย ซึ่งจัดประเภทเป็นถือไว้เพื่อขาย) ยอดลดลงเนื่องจากการเก็บเกี่ยว ยอดลดลงจากการตาย ผลต่างอัตราแลกเปลี่ยนสุทธิ ซึ่งเกิดจากการแปลงค่างบการเงินให้เป็นสกุลเงินที่ใช้ในการนำเสนองบการเงินที่ต่างไป และการแปลงค่าการดำเนินงานในต่างประเทศให้เป็นสกุลเงินที่ใช้ในการนำเสนองบการเงินของกิจการที่เสนอรายงาน และรายการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ

ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายของ

สินทรัพย์ชีวภาพสามารถเปลี่ยนแปลง เนื่องจาก "การเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ (Physical Changes)" และ/หรือ "การเปลี่ยนแปลงทางด้านราคา (Prices Changes)" TAS 41 สนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและด้านราคาแยกจากกัน โดยแยกตามกลุ่มสินทรัพย์ชีวภาพหรือแยกตามเงื่อนไขอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับวงจรการผลิตที่ใช้ระยะเวลานานกว่าหนึ่งปี เพราะข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์กับการประเมินผลการดำเนินงานของงวดปัจจุบันและการคาดการณ์กระแสเงินสดในอนาคต ตัวอย่างที่ 3 แสดงการคำนวณและเปิดเผยข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายของสินทรัพย์ชีวภาพ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและด้านราคา

ตัวอย่างที่ 3

ณ วันที่ 1 ม.ค. 25+1 กิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะแห่งหนึ่งมีโคเนื้ออายุ 1 ปี จำนวน 10 ตัว ต่อมาในวันที่ 1 ก.ค. 25+1 กิจการซื้อโคเนื้ออายุ 1.5 ปี 1 ตัว และได้ลูกโคเนื้อเกิดใหม่ 1 ตัว มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายของโค 1 ตัวแต่ละช่วงอายุในแต่ละจุดเวลา สรุปได้ดังนี้

1 ม.ค. 25+1	โคเนื้ออายุ 1 ปี	20,000 บาท	1 ก.ค. 25+1	โคเนื้อเกิดใหม่	13,000 บาท
1 ก.ค. 25+1	โคเนื้ออายุ 1.5 ปี	25,000 บาท	31 ธ.ค. 25+1	โคเนื้อเกิดใหม่	16,000 บาท
31 ธ.ค. 25+1	โคเนื้ออายุ 0.5 ปี	18,000 บาท	31 ธ.ค. 25+1	โคเนื้ออายุ 1 ปี	23,000 บาท
31 ธ.ค. 25+1	โคเนื้ออายุ 1.5 ปี	27,000 บาท	31 ธ.ค. 25+1	โคเนื้ออายุ 2 ปี	30,000 บาท

สมมติให้ในระหว่างงวดไม่มีการขายหรือจำหน่ายโคเนื้อ การวิเคราะห์ผลกำไรหรือขาดทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย โดยแบ่งประเภทเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ (Physical Changes) และการเปลี่ยนแปลงทางด้านราคา (Prices Changes) แสดงได้ดังนี้

		หน่วย: บาท
ณ 1 ม.ค. 25+1 มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย โคเนื้อ 10 ตัว (10 × 20,000)		**200,000**
ซื้อโคเนื้อ 1 ตัว ณ 1 ก.ค. 25+1 (1 × 25,000)		25,000
ลูกโคเนื้อเกิดใหม่ 1 ตัว ณ 1 ก.ค. 25+1 (1 × 13,000)		13,000
มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านราคา		
10 × (23,000 – 20,000)	30,000	
1 × (27,000 – 25,000)	2,000	
1 × (16,000 – 13,000)	3,000	35,000
มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ		
10 × (30,000 – 23,000)	70,000	
1 × (30,000 – 27,000)	3,000	
1 × (18,000 – 16,000)	2,000	75,000

ณ 31 ธ.ค. 25+1 มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย โคเนื้อ 12 ตัว		
11 × 30,000	330,000	
1 × 18,000	18,000	348,000

5) หากกิจการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ชีวภาพด้วย "ราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสมและผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสม" ณ วันสิ้นงวด เนื่องจากในบางสถานการณ์กิจการอาจไม่สามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ TAS 41 กำหนดให้เปิดเผยลักษณะ (Description) ของสินทรัพย์ชีวภาพ คำอธิบายถึงสาเหตุที่ไม่สามารถวัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาที่ใช้ อายุการใช้งานหรืออัตราค่าเสื่อมราคาที่ใช้ และราคาทุนและค่าเสื่อมราคาสะสม (ซึ่งได้รวมผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสมไว้แล้ว) ณ วันต้นงวดและสิ้นงวด และที่สำคัญคือ หากเป็นไปได้ ให้กิจการเปิดเผยช่วงของมูลค่าโดยประมาณ ซึ่งมูลค่ายุติธรรมมีความเป็นไปได้สูงที่จะอยู่ในช่วงนั้น จึงเห็นได้ว่า TAS 41 ให้ความสำคัญกับคำอธิบายของผู้บริหารกิจการถึงสาเหตุที่ไม่สามารถวัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือและการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการประมาณการช่วงของข้อมูลมูลค่ายุติธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจแม้ว่าอาจมีประเด็นเรื่องความไม่แน่นอนในการประมาณการ ผู้บริหารจึงไม่ควรหลีกเลี่ยงหรือละเลยการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว หากแต่ควรมีเหตุผลที่เหมาะสมและควรใช้ดุลยพินิจในการประมาณการข้อมูลเพื่อเปิดเผยอย่างมีจิตสำนึกและระมัดระวังรอบคอบ[7]

หากมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ชีวภาพ (ซึ่งเคยวัดด้วยราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสมและผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสม) สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือในระหว่างงวดปัจจุบัน กิจการต้องเปิดเผยลักษณะของสินทรัพย์ชีวภาพนั้น คำอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้มูลค่ายุติธรรมสามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

วันถือปฏิบัติ และการปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลง

กิจการต้องนำ TAS 41 และแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผลมาปฏิบัติใช้กับงบการเงินประจำปีสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นไป ทั้งนี้สนับสนุนให้นำไปใช้ก่อนวันถือปฏิบัติหากกิจการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้สำหรับงวดก่อน กิจการต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าวด้วย นอกจากนั้น TAS 41 มิได้กำหนดวิธีปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลงแต่ให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 8 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง นโยบายบัญชี การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชีและข้อผิดพลาด (TAS 8) เมื่อกิจการเริ่มใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ กล่าวคือ ให้นำนโยบายการบัญชีใหม่มาถือปฏิบัติย้อนหลังกับงบการเงินของกิจการในงวดก่อน (Retrospective Application) TAS 8 กำหนดให้ "กิจการต้องปรับยอดยกมาต้นงวดขององค์ประกอบในส่วนของเจ้าของที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีสำหรับงบการเงินงวดแรกสุดและแต่ละงวดที่ได้แสดงเป็นข้อมูลเปรียบเทียบโดยถือเสมือนว่าได้มีการนำนโยบายการบัญชีใหม่มาถือปฏิบัติโดยตลอด"[8]

---

[7] มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 1 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง การนำเสนองบการเงิน ได้ให้หลักการใช้ดุลยพินิจในการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมถึงแหล่งข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความไม่แน่นอนของการประมาณการ

[8] TAS 8 ย่อหน้า 22

อย่างไรก็ตาม เพื่อช่วยให้กิจการสามารถนำ TAS 41 มาถือปฏิบัติอย่างมีประสิทธิผลและบรรเทาปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการที่เกี่ยวข้อง สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้ให้ทางเลือกเมื่อกิจการนำมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มาใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2559 กล่าวคือ กิจการอาจเลือกรับรู้ผลกำไรและขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ชีวภาพหักต้นทุนในการขายจากการเริ่มใช้ TAS 41 โดยปรับกับกำไรสะสม ณ วันต้นงวดของรอบระยะเวลาบัญชีปี พ.ศ. 2559 (Modified Retrospective Application)[9]

ทิศทางในอนาคต

ในส่วนของมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมสำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (กิจการ PAEs) สภาวิชาชีพบัญชีฯ มีการปรับปรุง TAS 41 โดยจัดทำเป็นมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 41 (ปรับปรุง พ.ศ. 2559) เรื่อง เกษตรกรรม (TAS 41R) และให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินประจำปีสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2560 เป็นต้นไป TAS 41R มีเนื้อหาเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 41 เรื่อง เกษตรกรรมซึ่งเป็นฉบับปรับปรุงที่สิ้นสุดในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 (IAS 41: Agriculture (Bound volume 2016 Consolidated without early application)) – IAS 41 (2016) ที่ได้มีการปรับปรุงข้อกำหนดในการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับพืชเพื่อการให้ผลิตผลแล้ว กล่าวคือ มีการเพิ่มนิยามของ พืชเพื่อการให้ผลิตผล โดยให้ถือเป็นรายการ ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่16 (ปรับปรุง พ.ศ. 2559) เรื่อง ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ แต่ผลิตผลที่เจริญเติบโตจากพืชเพื่อการให้ผลิตผลให้ถือเป็นสินทรัพย์ชีวภาพตาม TAS 41R และเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับพืชดังกล่าวให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 20 (ปรับปรุง พ.ศ. 2559) เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความช่วยเหลือจากรัฐบาล

ข้อกำหนดที่เพิ่มขึ้นใน TAS 41R มีเนื้อหาสอดคล้องกับแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผลที่ใช้ในปัจจุบัน ดังนั้น การประกาศใช้ TAS 41R จึงส่งผลให้สภาวิชาชีพบัญชีฯ ต้องยกเลิกแนวปฏิบัติฯ ดังกล่าวในปี พ.ศ. 2560 TAS 41R จึงไม่ส่งผลกระทบอย่างมีสาระสำคัญต่อวิธีการปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับเกษตรกรรมในปี พ.ศ. 2560

สำหรับกิจการไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (กิจการ NPAEs) สภาวิชาชีพบัญชีฯมีแผนที่จะนำมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม (TFRS for SMEs) มาใช้แทนมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for

[9] ผู้เขียนได้สำรวจการนำ TAS 41 และแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผล (มาตรฐานฯ) มาปฏิบัติใช้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร จำนวน 58 บริษัทในปี พ.ศ. 2559 โดยเก็บข้อมูลจากงบการเงินรวมของไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2559 และพบว่ามี 14 บริษัทที่ได้นำมาตรฐานฯ มาปฏิบัติใช้ โดย 2 บริษัทได้นำ TAS 41 มาปฏิบัติใช้ก่อนปี พ.ศ. 2559 ส่วนอีก 12 บริษัท ได้นำมาตรฐานฯ มาปฏิบัติใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2559 และพบว่า 9 บริษัทที่นำมาปฏิบัติใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2559 ทั้งหมดได้เลือกเฉพาะวิธีปรับปรุงกับกำไรสะสมต้นงวดปี พ.ศ. 2559 ตามที่สภาวิชาชีพบัญชีฯ ระบุให้เป็นทางเลือกใน TAS 41 โดยพบว่ามีเพียงบริษัทเดียวที่ต้องปรับลดกำไรสะสมต้นงวดปี พ.ศ. 2559 สำหรับ 3 บริษัทที่ไม่มีการปรับปรุงผลกระทบจากการนำมาตรฐานฯ มาใช้เป็นครั้งแรก ทั้งหมดได้เปิดเผยว่าการนำมาตรฐานฯ มาปฏิบัติใช้ไม่ส่งผลกระทบอย่างมีสาระสำคัญต่องบการเงินของกิจการ ในส่วนของ 44 บริษัทที่ไม่ได้นำมาตรฐานฯ มาปฏิบัติใช้พบว่า 3 บริษัทอยู่ในข่ายที่ควรนำมาตรฐานฯ มาปฏิบัติใช้ โดยมี 1 บริษัทมีรอบระยะเวลาบัญชีไม่ได้สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ส่วนอีก 2 บริษัทนั้นพบว่า 1 บริษัทระบุข้อความเพียง TAS 41 อาจส่งผลกระทบที่สำคัญต่อกลุ่มบริษัท ส่วนอีกบริษัทไม่ได้เปิดเผยข้อมูลอย่างใดในงบการเงิน เนื่องจากเป็นสินทรัพย์ชีวภาพประเภท "ผลิตผลที่เจริญเติบโตบนพืชเพื่อการให้ผลิตผล" ซึ่งพืชดังกล่าวของกิจการยังไม่พร้อมให้ผลิตผล

NPAEs)[10] โดยให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินประจำปีสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2560 เป็นต้นไป โดย TFRS for SMEs ได้พัฒนาและเรียบเรียงจากมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศสำหรับกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมฉบับปี พ.ศ. 2015 (IFRS for SMEs (2015))

ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อกำหนดทางการบัญชีเกี่ยวกับเกษตรกรรมนั้นได้ระบุไว้ในบทที่ 34 เรื่อง กิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ของ TFRS for SMEs โดยมีสาระสำคัญเหมือนกันกับ TAS 41 กล่าวคือ กำหนดให้วัดมูลค่าสินทรัพย์ชีวภาพทุกประเภทเมื่อเริ่มแรกและทุกสิ้นรอบระยะเวลารายงานด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย และกำหนดให้รับรู้ผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยวด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย แต่ข้อกำหนดฯ ให้เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องน้อยเมื่อเทียบกับ TAS 41 อย่างไรก็ตาม ข้อกำหนดฯ ไม่ได้กำหนดนิยามและวิธีปฏิบัติทางบัญชีของพืชเพื่อการให้ผลิตผลและผลิตผลที่เจริญเติบโตบนพืชเพื่อการให้ผลิตผลไว้เป็นการเฉพาะ

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบข้อกำหนดทางบัญชีที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม ในปี พ.ศ. 2560 ระหว่าง TAS 41 ของกิจการ PAEs และ TFRS for SMEs ของกิจการ NPAEs จะเห็นว่ากิจการ NPAEs ต้องวัดมูลค่าพืชเพื่อการให้ผลิตผลด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายและไม่ถือปฏิบัติกับรายการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของรายการที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ และไม่ได้กำหนดให้กิจการ NPAEs วัดมูลค่าผลิตผลที่เจริญเติบโตบนพืชเพื่อการให้ผลิตผลแต่อย่างใด ทั้งนี้เป็นเพราะมูลค่าของผลิตผลที่เจริญเติบโตบนพืชเพื่อการให้ผลิตผลได้แฝงอยู่ในมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายของพืชเพื่อการให้ผลิตผล

อย่างไรก็ตาม TFRS for SMEs ตระหนักถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการวัดมูลค่ายุติธรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ชีวภาพ จึงได้ให้ข้อยกเว้นในการใช้มูลค่ายุติธรรมวัดรายการดังกล่าว หากกิจการมีต้นทุนที่สูงเกินไปหรือใช้ความพยายามมากเกินไปในการวัด (Undue Cost or Effort Exemption)[11] ดังนั้น หากกิจการมีความประสงค์จะใช้ข้อยกเว้นดังกล่าว กิจการต้องใช้วิธีราคาทุนในการวัดมูลค่าสินทรัพย์ชีวภาพ

---

[10] ในปี พ.ศ. 2560 สภาวิชาชีพบัญชีฯ ยังคงแบ่งกิจการเป็น 2 ประเภทเหมือนปัจจุบันสำหรับการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ได้แก่ กิจการ PAEs และกิจการ NPAEs โดยใช้นิยามของกิจการ PAEs และ NPAEs ในปัจจุบันและกำหนดให้กิจการ PAEs ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2559) ส่วนกิจการ NPAEs ต้องปฏิบัติตาม TFRS for SMEs แทน TFRS for NPAEs อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การบังคับใช้ TFRS for SMEs สำหรับกิจการ NPAEs มีประสิทธิผลและไม่ทำให้กิจการ NPAEs บางกลุ่มมีต้นทุนหรือใช้ความพยายามสูงเกินไปในการปฏิบัติตาม TFRS for SMEs สภาวิชาชีพบัญชีฯ จึงได้แบ่งกิจการ NPAEs เป็น 2 ประเภท ได้แก่ กิจการ NPAEs ที่มีความซับซ้อน และกิจการ NPAEs ที่ไม่มีความซับซ้อน โดย NPAE ที่มีความซับซ้อนต้องปฏิบัติตาม TFRS for SMEs ทุกบทโดยที่บางบทจะได้รับการผ่อนผันการบังคับใช้ไปในอนาคตเพื่อให้กิจการได้เตรียมความพร้อม ส่วนกิจการ NPAEs ที่ไม่มีความซับซ้อนต้องปฏิบัติตาม TFRS for SMEs เฉพาะบางบทที่เกี่ยวข้องเท่านั้น และสภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้กำหนดให้กิจการ NPAEs ที่มีความซับซ้อน หมายถึง กิจการ NPAEs ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจการ โดยเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้ 1) NPAEs ที่เป็นบริษัทย่อย บริษัทร่วม หรือกิจการร่วมค้าของกิจการ PAEs หรือ 2) NPAEs ที่มีเงินลงทุนในกิจการ PAEs ในฐานะบริษัทย่อย บริษัทร่วม หรือกิจการร่วมค้าของกิจการ NPAEs หรือ 3) NPAEs ที่มีเงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม หรือกิจการร่วมค้าเป็นกิจการ NPAEs หรือ NPAEs ที่เป็นบริษัทย่อย บริษัทร่วม หรือกิจการร่วมค้าของกิจการ NPAEs ส่วนกิจการ NPAEs ที่ไม่มีความซับซ้อน หมายถึง กิจการ NPAEs ที่ไม่ใช่ NPAEs ที่มีความซับซ้อน

[11] TFRS for SMEs กำหนดให้กิจการสามารถใช้ Undue Cost or Effort Exemption กับบางรายการที่ต้องวัดด้วยมูลค่ายุติธรรมเท่านั้น เช่น สินทรัพย์ชีวภาพ อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ได้จากการรวมธุรกิจ ปันผลค้างจ่ายด้วยสินทรัพย์ที่ไม่ใช่เงินสด เป็นต้น

นั้นแทน กล่าวคือ ให้วัดมูลค่าด้วยราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสมและและผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสม นอกจากนั้นให้แสดงรายการสินทรัพย์ชีวภาพที่วัดด้วยวิธีราคาทุนในงบแสดงฐานะการเงินแยกเป็นรายการอีกหนึ่งบรรทัดต่างหากจากรายการสินทรัพย์ชีวภาพที่วัดด้วยวิธีมูลค่ายุติธรรม และกิจการต้องเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินว่าเพราะเหตุใดการวัดรายการสินทรัพย์ชีวภาพด้วยมูลค่ายุติธรรมจึงทำให้กิจการมีต้นทุนที่สูงเกินไปหรือใช้ความพยายามมากเกินไปรวมถึงเปิดเผยข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิธีราคาทุน ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ TFRS for SMEs ไม่อนุญาตให้ใช้ข้อยกเว้นข้างต้นกับการวัดมูลค่ารายการผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยว ดังนั้น กิจการ NPAEs ต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการวัดมูลค่ายุติธรรมของรายการดังกล่าวโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

เนื่องจากในปัจจุบัน TFRS for NPAEs ไม่ได้มีบทเฉพาะที่กำหนดข้อปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับเกษตรกรรม กิจการ NPAEs สามารถนำข้อกำหนดและแนวปฏิบัติที่ระบุไว้ใน TFRS for NPAEs สำหรับเรื่องที่คล้ายคลึงและเกี่ยวข้องกันมาประยุกต์ใช้เป็นลำดับแรก[12] ดังนั้น ในทางปฏิบัติกิจการ NPAEs จึงวัดมูลค่ารายการสินทรัพย์ชีวภาพด้วยวิธีราคาทุนเช่นเดียวกับรายการ ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ แต่ไม่ได้รับรู้และวัดมูลค่ารายการผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยว แต่รับรู้ ณ จุดที่เป็นรายการสินค้าคงเหลือด้วยต้นทุนทั้งหมดที่ทำให้ได้มาซึ่งสินค้าคงเหลือ

การปรับตัวของกิจการ NPAEs สำหรับการวัดรายการสินทรัพย์ชีวภาพและผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยวด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายตาม TFRS for SMEs (แม้ว่าจะมีการอนุญาตให้ใช้ Undue Cost or Effort Exemption) จึงเป็นสิ่งสำคัญและกิจการต้องเตรียมความพร้อมทั้งด้านทรัพยากร บุคคลากร และระบบสารสนเทศของกิจการ รวมถึงการทำความเข้าใจกับผู้บริหาร สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้ตระหนักในประเด็นเหล่านี้จึงมีมติให้ผ่อนผันการบังคับใช้ข้อกำหนดเกี่ยวกับเกษตรกรรมใน TFRS for SMEs ไปอีก 2 ปี โดยให้เริ่มปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้นในปี พ.ศ. 2562 สำหรับกิจการ NPAEs ที่มีความซับซ้อนและมีมติให้ยกเว้นการบังคับใช้ข้อกำหนดเรื่องเกษตรกรรมนั้นกับกิจการ NPAEs ที่ไม่มีความซับซ้อน โดยเหตุผลน่าจะเป็นเพราะประโยชน์ของการใช้ข้อมูลมูลค่ายุติธรรมในการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินของกิจการดังกล่าวอาจไม่มากนัก หากมีการบังคับใช้ข้อกำหนดดังกล่าวจึงเป็นการเพิ่มภาระโดยไม่จำเป็นให้กับกิจการ NPAEs ที่ไม่มีความซับซ้อนในการจัดทำรายงานทางการเงิน

บทสรุป

ตามที่สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้ประกาศบังคับใช้ TAS 41 และแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผล (มาตรฐานฯ) สำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ และให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินประจำปีสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นไปนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายสาระสำคัญของ TAS 41 และแนวปฏิบัติฯ พืชเพื่อการให้ผลิตผล วิเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติตามมาตรฐานฯ ดังกล่าวรวมถึงให้ตัวอย่างเพื่อเสริมความเข้าใจ

กิจการจึงต้องพิจารณาว่ากิจการอยู่ภายใต้ขอบเขตการบังคับใช้มาตรฐานฯ นี้หรือไม่ ซึ่งหากกิจการต้องปฏิบัติตามมาตรฐานฯ กิจการจะต้องจัดประเภทสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมให้ถูกต้องเพื่อจะได้นำวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่เหมาะสมมาใช้ โดยกิจการต้อง 1) วัดมูลค่าสินทรัพย์ชีวภาพทุกประเภทยกเว้นพืชเพื่อการให้ผลิตผลเมื่อรับรู้รายการเริ่มแรกและทุกสิ้นรอบระยะเวลาการรายงาน และวัดมูลค่าผลิตผลทางการเกษตร ณ จุดเก็บเกี่ยวด้วยวิธีมูลค่ายุติธรรมซึ่งใช้มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการ

[12] TFRS for NPAEs ย่อหน้า 52.1

ขาย และ 2) รับรู้และวัดมูลค่าพืชเพื่อการให้ผลิตผลตามข้อกำหนดของ TAS 16 โดยสามารถเลือกวิธีการวัดมูลค่าเมื่อภายหลังระหว่างวิธีราคาทุนและวิธีการตีราคาใหม่ แต่สำหรับผลิตผลที่เจริญเติบโตจากพืชดังกล่าวนั้นให้รับรู้และวัดมูลค่าเป็นสินทรัพย์ชีวภาพประเภทหนึ่งตาม TAS 41

ภายใต้วิธีมูลค่ายุติธรรมตาม TAS 41 กิจการจะต้องเตรียมความพร้อมในการวัดมูลค่ายุติธรรมโดยปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ใน TFRS 13 โดยเฉพาะเมื่อไม่มีราคาตลาดซื้อขายคล่อง หรือมีราคาตลาดแต่ไม่น่าเชื่อถือทำให้กิจการต้องใช้ดุลยพินิจในการสร้างข้อสมมติในการประมาณการรายได้ หรือกระแสเงินสด และอัตราคิดลดเพื่อใช้คำนวณหามูลค่าปัจจุบัน ซึ่งมูลค่าดังกล่าวอาจไม่เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของมูลค่ายุติธรรม ทั้งนี้ TAS 41 กำหนดให้กิจการรับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนที่เกิดขึ้นจากวิธีมูลค่ายุติธรรมไว้ในกำไรขาดทุนสำหรับปี ดังนั้น ความน่าเชื่อถือของมูลค่ายุติธรรมจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพของกำไรที่รายงาน อีกทั้งกำไรหรือขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายของสินทรัพย์ชีวภาพ และที่เกิดขึ้นจากการเก็บเกี่ยวผลิตผลทางการเกษตรเป็นกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง ดังนั้น ผู้มีส่วนได้เสียของกิจการควรพิจารณาการใช้ข้อมูลกำไรขาดทุนของกิจการในการตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง

สำหรับปี พ.ศ. 2560 สภาวิชาชีพบัญชีฯ มีแผนที่จะนำ TFRS for SMEs มาใช้แทน TFRS for NPAEs โดยในส่วนของข้อกำหนดที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม ซึ่งมีเนื้อหาคล้ายกับ TAS 41 แต่มีความซับซ้อนน้อยกว่านั้น สภาวิชาชีพบัญชีฯ มีมติให้ผ่อนผันการบังคับใช้ข้อกำหนดไปอีก 2 ปี และให้เริ่มปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้นในปี พ.ศ. 2562 สำหรับกิจการ NPAEs ที่มีความซับซ้อน แต่ยกเว้นข้อกำหนดดังกล่าวสำหรับหรับกิจการ NPAEs ที่ไม่มีความซับซ้อน ดังนั้น เฉพาะกิจการ NPAEs ที่มีความซับซ้อนควรเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทยและการแปล

ณัฐชานนท์ โกมุทพุฒิพงศ์. (2557). การวัดคุณภาพกำไรเพื่อการวิเคราะห์หลักทรัพย์. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 139*, 1–18.

[Komutputipong, N. (2014). Earnings Quality Measurement for Security Analysis. *Chulalongkorn Business Review, 139*, 1–18.]

สันสกฤต วิจิตรเลขการ. (2558). *เอกสารประกอบการบรรยายโครงการอบรม TFRS ทุกฉบับสำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีทั่วประเทศ (Train the trainer) รุ่นที่ 4 เรื่องเกษตรกรรม*. กรุงเทพมหานคร: สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์.

[Vichitlekarn, S. (2015). *Training Document: TFRSs Training Project for Nationwide Accounting Teachers-Train the Trainer Batch 4, Agriculture*. Bangkok: Federation of Accounting Professions.]

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2554). *มาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

[Federation of Accounting Professions. (2011). *Thai Financial Reporting Standard for Non-Publicly Accountable Entities*. Bangkok: P. A. Living Co., Ltd.]

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). *มาตรฐานการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558) ฉบับรวมเล่ม เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟพริ้นท์ จำกัด.

[Federation of Accounting Professions. (2016). *Thai Financial Reporting Standards (Revised 2015) Bound Volume 1*. Bangkok: Active Print Co., Ltd.]

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). *มาตรฐานการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558) ฉบับรวมเล่ม เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟพริ้นท์ จำกัด.

[Federation of Accounting Professions. (2016). *Thai Financial Reporting Standards (Revised 2015) Bound Volume 2*. Bangkok: Active Print Co., Ltd.]

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). *ร่างมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 (ปรับปรุง 2559) เรื่อง ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์*. เข้าถึงเมื่อ 17 มิถุนายน 2559 จาก http://www.fap.or.th/TFRS.html

[Federation of Accounting Professions. (2016). *Exposure Draft: Thai Accounting Standard No. 16 (Revised 2016), Property Plant and Equipment*. Accessed June 17, 2016 from http://www.fap.or.th/TFRS.html]

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). *ร่างมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 20 (ปรับปรุง 2559) เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความช่วยเหลือจากรัฐบาล*. เข้าถึงเมื่อ 17 มิถุนายน 2559 จาก http://www.fap.or.th/TFRS.html

[Federation of Accounting Professions. (2016). *Exposure Draft: Thai Accounting Standard No. 20 (Revised 2016), Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance*. Accessed June 17, 2016 from http://www.fap.or.th/TFRS.html]

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). *ร่างมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 41 (ปรับปรุง 2559) เรื่อง เกษตรกรรม*. เข้าถึงเมื่อ 17 มิถุนายน 2559 จาก http://www.fap.or.th/TFRS.html

[Federation of Accounting Professions. (2016). *Exposure Draft: Thai Accounting Standard No. 41 (Revised 2016), Agriculture*. Accessed June 17, 2016 from http://www.fap.or.th/TFRS.html]

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). *TFRS for SMEs ประเด็นสำคัญที่คุณอาจไม่ทราบเกี่ยวกับมาตรฐานใหม่*. เข้าถึงเมื่อ 17 มิถุนายน 2559 จาก http://www.fap.or.th/TFRS-for-SMEs.html

[Federation of Accounting Professions. (2016). *TFRS for SMEs: Important Points You Might Not Know About New Standard*. Accessed June 17, 2016 from http://www.fap.or.th/TFRS.html]

English

Aryanto, Y. H. (2011). *Theoretical failure of IAS 41*. Available at SSRN 1808413.

Elad, C. (2004). Fair value accounting in the agricultural sector: some implications for international accounting harmonization. *European Accounting Review, 13*(4), 621–641.

Feleagă, L., Feleagă, N., & Răileanu, V. (2012). IAS 41 Implementation Challenges–The Case of Romania. World Academy of Science, Engineering and Technology, *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic and Management Engineering, 6*(3), 58–61.

Herbohn, K., & Herbohn, J. (2006). International Accounting Standard (IAS) 41: what are the implications for reporting forest assets?. *Small-scale Forest Economics, Management and Policy, 5*(2), 175–189.

IASB. (2014a). *Agriculture: Bearer Plants (Amendments to IAS 16 and IAS 41) Project Summary and Feedback Statement*. United Kingdom: IFRS Foundation.

IASB. (2014b). *2015 IFRS (Blue Book) - Consolidated without early application*. United Kingdom: IFRS Foundation.

IASB. (2015a). *IFRS for SMEs Part A*. United Kingdom: IFRS Foundation.

IASB. (2015b). *2016 IFRS (Blue Book) - Consolidated without early application*. United Kingdom: IFRS Foundation.

Kurniawan, R., Mulawarman, A. D., & Kamayanti, A. (2014). Biological assets valuation reconstruction: a critical study of IAS 41 on agricultural accounting in Indonesian farmers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 164*, 68–75.

Lefter, V., & Roman, A. G. (2007). IAS 41 Agriculture: Fair Value Accounting. *Theoretical and Applied Economics Review, 5*, 15–22.

Penman, S. H. (2007). Financial Reporting Quality: Is Fair Value a Plus or a Minus?. *Accounting and Business Research, 37*(sup1), 33–44.

Scott, D., Wingard, C., & Van Biljon, M. (2016). Challenges with the financial reporting of biological assets by public entities in South Africa. *South African Journal of Economic and Management Sciences, 19*(1), 139–149.

Vazakidis, A., Stergios, A., & Laskaridou, E. (2010). The importance of information through accounting practice in agricultural sector-European data network. *Journal of Social Sciences, 6*, 221–228.

กำไรเทียม

ศรีสุดา อาชวานันทกุล
รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

กำไรเทียมเกิดจากการคำนวณต้นทุนสินค้าที่ผลิตตามวิธีต้นทุนคิดเต็มหรือวิธีต้นทุนรวมที่เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งใช้ในการนำเสนองบการเงินอันกำหนดให้ต้นทุนสินค้าที่ผลิตต้องประกอบด้วยต้นทุนการผลิตผันแปรและต้นทุนการผลิตคงที่ ต้นทุนต่อหน่วยของค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่จึงผันผวนไปได้ด้วยปริมาณผลิต ส่งผลกระทบต่อกำไรขั้นต้นให้ผันผวนตามไปด้วย ดังนั้น ผู้บริหารที่ขาดจรรยาบรรณจึงมีโอกาสสร้างกำไรเทียมขึ้นได้ วิธีต้นทุนคิดเต็มหรือวิธีต้นทุนรวมนี้จึงไม่เหมาะในการใช้ประเมินผลการปฏิบัติงานหน่วยงานภายใน ทางแก้ปัญหานี้จึงเป็นแนวคิดของวิธีต้นทุนผันแปรที่กำหนดให้ต้นทุนสินค้าที่ผลิตประกอบด้วยต้นทุนการผลิตผันแปรเท่านั้น ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ให้ตัดเป็นค่าใช้จ่ายของงวดทั้งจำนวน ดังนั้น ปริมาณผลิตจึงไม่สามารถทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าต่อหน่วยผันผวนไปได้ การประนีประนอมระหว่างวิธีต้นทุนทั้งสอง คือ การจัดทำงบกำไรขาดทุนผสานวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปร

คำสำคัญ: วิธีต้นทุนคิดเต็ม วิธีต้นทุนผันแปร กำไรจากการดำเนินงาน

Artificial Profit

Srisuda Achavanuntakul

Associate Professor of Department of Accounting,

Thammasat Business School, Thammasat University

ABSTRACT

The absorption costing, the method use in financial reporting, cause opportunity to create artificially increase in operating income, by overproducing. Since the manufacturing cost include both variable and fixed manufacturing cost, the unit fixed manufacturing costs can fluctuate with production volumes that impact on gross profit to fluctuate as well. Therefore unethical executives are likely to create artificial profits. The absorption costing therefore is not suitable in performance evaluation. The solution to this problem is the concept of variable costing which assigned only variable manufacturing costs to be product cost. Fixed manufacturing costs would treat as period cost, thus the production volumes can not fluctuate the manufacturing costs and profit as well. The compromise solution is the absorption-cum-direct costing income statement which combines the essential characteristics of both income statements.

Keywords: Full-Absorption Costing. Variable Costing, Operating Income

บทนำ

กำไรในทางบัญชีมีหลายประเภท โดยทั่วไปเมื่อพูดถึงกำไร ผู้ใช้งบการเงินมักสนใจกำไรขาดทุนในงบกำไรขาดทุนที่นำเสนอต่อบุคคลภายนอก อันแสดงถึงผลการดำเนินงานในงวดบัญชีนั้น ๆ ของกิจการ ว่าดี (มีกำไร) หรือไม่ดี (เกิดขาดทุน) แต่ทราบหรือไม่ว่ากำไรขั้นต้น (Gross Margin) ซึ่งหมายถึง ยอดขายหักด้วยต้นทุนสินค้าที่ขายไปหรือต้นทุนขายที่แสดงในงบกำไรขาดทุนนั้น ปริมาณผลิตในกิจการอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าเพื่อขายสามารถส่งผลกระทบต่อกำไรขั้นต้นซึ่งสุดท้ายจะส่งผลต่อกำไรขาดทุนของงวดให้มากหรือน้อยก็ได้ ก่อให้เกิด**กำไรเทียม** ซึ่งสะท้อนภาพของผลการดำเนินงานที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง การใช้กำไรขาดทุนตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่นำเสนอต่อผู้ใช้ข้อมูลภายนอกจึงไม่เหมาะกับการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกิจการ

การเกิดของกำไรเทียม

ต้นทุนการผลิตสินค้า (Manufacturing Cost) ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่ต้องถือปฏิบัติในการนำเสนองบการเงินนั้น กำหนดให้คำนวณต้นทุนการผลิตตามวิธีต้นทุนคิดเต็มหรือวิธีต้นทุนรวม (Full-Absorption Costing) นั่นคือต้นทุนการผลิตต้องประกอบด้วยต้นทุนทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทั้งต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ อันได้แก่ วัตถุทางตรง (Direct Materials) แรงงานทางตรง (Direct Labor) และค่าใช้จ่ายการผลิต (Manufacturing Overhead) ทั้งนี้ทางทฤษฎีแบ่งต้นทุนการผลิตตามพฤติกรรมได้เป็น

- ต้นทุนการผลิตผันแปร ประกอบด้วย วัตถุทางตรง แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิตผันแปร
- ต้นทุนการผลิตคงที่ คือ ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่

ต้นทุนการผลิตสินค้านั้นเมื่อเกิดรายการขึ้นจะจัดเป็นสินทรัพย์ในรูปของสินค้าคงเหลือหรืองานระหว่างทำ แล้วแต่ว่าต้นทุนการผลิตนั้นสามารถผลิตสินค้าให้สำเร็จหรือยังไม่สำเร็จ และต้นทุนการผลิตส่วนที่ผลิตสินค้าจนสำเร็จนั้นจะกลายเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนในรูปของต้นทุนขายเมื่อสินค้าถูกขายไปเท่านั้น ดังนั้น ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่บางส่วนจะกลายเป็นค่าใช้จ่ายของงวดเฉพาะส่วนที่อยู่ในต้นทุนสินค้าที่ขาย และบางส่วนยังคงอยู่ในสินค้าคงเหลือปลายงวด ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ที่เกิดขึ้นในงวดจึง**ไม่ถูกหักเป็นค่าใช้จ่ายของงวดทั้งจำนวน** เพื่อแสดงการเกิดของกำไรเทียมให้เข้าใจ ขอใช้ข้อมูลตัวอย่างของบริษัทสมมุติต่อไปนี้ในการอธิบาย

บริษัทสมมุติผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย กำหนดให้**ปริมาณขายปกติปีละ 1,000 หน่วย** ราคาขายหน่วยละ 100 บาท โครงสร้างต้นทุนของบริษัท ได้แก่

1. ต้นทุนการผลิตผันแปร (Variable Manufacturing Costs) หน่วยละ 20 บาท ประกอบด้วย วัตถุทางตรง ค่าแรงงานที่ให้ค่าตอบแทนเป็นรายชิ้น และค่าใช้จ่ายการผลิตผันแปร เช่น วัตถุทางอ้อม เป็นต้น

2. ต้นทุนการผลิตคงที่ (Fixed Manufacturing Costs) ปีละ 30,000 บาท ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาอาคารโรงงาน ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร เงินเดือนหัวหน้าคนงาน ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงาน เป็นต้น

3. ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานผันแปร หน่วยละ 10 บาท เช่น ค่านายหน้าพนักงานขาย เป็นต้น

4. ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคงที่ ปีละ 25,000 บาท เช่น เงินเดือนพนักงานฝ่ายบริหาร ค่าประชาสัมพันธ์ ค่าโฆษณา ค่าส่งเสริมการขาย ค่ารับรอง ค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น

ถ้า 3 ปี ที่ผ่านมา บริษัทผลิตสินค้าเป็นจำนวน **1,000 หน่วย 1,500 หน่วย และ 500 หน่วย ตามลำดับ แม้ว่าจะสามารถจำหน่ายสินค้าได้เท่ากันทุกปี ปีละ 1,000 หน่วย** ก็ตาม การคำนวณต้นทุนการผลิตสินค้าต่อหน่วยซึ่งต้องประกอบด้วยต้นทุนการผลิตผันแปรและต้นทุนการผลิตคงที่เนื่องจากปริมาณผลิตต่างกัน ต้นทุนการผลิตคงที่ถัวเฉลี่ยต่อหน่วย (ต้นทุนการผลิตคงที่ ÷ ปริมาณผลิต) จึงไม่เท่ากัน

ในแต่ละปี ในขณะที่ต้นทุนการผลิตผันแปรต่อหน่วยเท่ากันทั้ง 3 ปี ดังนั้น ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยทั้ง 3 ปี จึงแตกต่างกัน ซึ่งสามารถคำนวณได้ตามภาพที่ 1

กำไรขาดทุนจากการดำเนินงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่แสดงในงบกำไรขาดทุนของบริษัทสมมุติทั้ง 3 ปี จะแสดงได้ตามภาพที่ 2

(หน่วย: บาท)

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ต้นทุนการผลิตผันแปรต่อหน่วย	20	20	20
ต้นทุนการผลิตคงที่ถัวเฉลี่ยต่อหน่วย :			
30,000 ÷ 1,000	30		
30,000 ÷ 1,500		20	
30,000 ÷ 500			60
รวม	**50**	**40**	**80**

ภาพที่ 1 แสดงการคำนวณต้นทุนการผลิตต่อหน่วยตามวิธีต้นทุนคิดเต็ม

งบกำไรขาดทุน

(หน่วย: บาท)

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ขาย (1,000 หน่วย @ 100 บาท)	100,000	100,000	100,000
หัก ต้นทุนขาย :			
1,000 หน่วย × 50 บาท	50,000		
1,000 หน่วย × 40 บาท		40,000	
1,000 หน่วย × 80 บาท			80,000
กำไรขั้นต้น	**50,000**	**60,000**	**20,000**
หัก ค่าใช้จ่ายการดำเนินงาน:			
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานผันแปร (1,000 หน่วย × 10 บาท)	10,000	10,000	10,000
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคงที่	25,000	25,000	25,000
รวม	35,000	35,000	35,000
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงาน	**15,000**	**25,000**	**(15,000)**

ภาพที่ 2 แสดงการคำนวณกำไรขาดทุนจากการดำเนินงานตามวิธีต้นทุนคิดเต็ม

น่าแปลกใจหรือไม่ว่าผลการดำเนินงานของทั้ง 3 ปี แตกต่างกันมาก โดยปีที่ 1 มีกำไรจากการดำเนินงานในปีที่ 2 กลับมีกำไรจากการดำเนินงานเพิ่มมากกว่าปีที่ 1 และปีที่ 3 ผลการดำเนินงานกลับกลายเป็นขาดทุน ทั้ง ๆ ที่ปริมาณขาย ราคาขาย โครงสร้างต้นทุนต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน สิ่งเดียวที่แตกต่างกันระหว่าง 3 ปี คือ **ปริมาณผลิต** ปริมาณผลิตที่แตกต่างกันนั้นทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าในแต่ละปีไม่เท่ากัน **กำไรขั้นต้นจึงแตกต่างกันทั้ง 3 ปี** ในขณะที่ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานเท่ากันทุกปี เพราะค่าใช้จ่ายการดำเนินงานผันแปรขึ้นกับปริมาณขายและค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคงที่ที่เท่ากันทุกปีจะถูกคิดเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนของงวดทั้งจำนวน เมื่อปริมาณขายเท่ากันทั้ง 3 ปี ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานรวมจึงเท่ากันด้วย กำไรขั้นต้นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลการดำเนินงานแตกต่างกันใน 3 ปี

กำไรขั้นต้นที่แตกต่างกันนั้นได้รับอิทธิผลจากลักษณะของต้นทุนการผลิตคงที่ ซึ่งมีจำนวนรวมเท่ากัน ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณผลิต แต่ต้นทุนต่อหน่วยจะผันแปรไปในทิศทางตรงข้ามกับปริมาณผลิต ตัวอย่างเช่น เงินเดือนของหัวหน้าพนักงานฝ่ายผลิตจะมีจำนวนรวมเท่ากัน ไม่ว่าจะสามารถผลิตสินค้าเป็นจำนวนเท่าใดก็ตาม แต่เมื่อถัวเฉลี่ยเป็นต้นทุนต่อหน่วยแล้วจะผันแปรไปในทิศทางตรงข้ามกับปริมาณผลิต กล่าวคือ ต้นทุนต่อหน่วยจะแพงกว่าเมื่อปริมาณผลิตน้อยกว่า หรือในทางตรงข้ามต้นทุนต่อหน่วยจะถูกกว่าเมื่อปริมาณผลิตมากกว่า ต่างจากต้นทุนการผลิตผันแปรที่จำนวนรวมเปลี่ยนแปลงมากน้อยไปในทิศทางเดียวกับปริมาณผลิต โดยต้นทุนผันแปรต่อหน่วยจะเท่ากันทุกหน่วย เช่น วัตถุทางตรง เป็นต้น **แนวคิดของวิธีต้นทุนคิดเต็ม**หรือวิธีต้นทุนรวมและ**ลักษณะของต้นทุนการผลิตคงที่ที่ใช้ในการผลิตจึงทำให้เกิดกำไรเทียม** ดังผลการดำเนินงานของบริษัทสมมุติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

การสร้างกำไรเทียมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

กิจการอุตสาหกรรมที่มักมีค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่จำนวนมากจึงมีวิธีการสร้างกำไรเทียมให้เกิดขึ้นได้ หากผู้บริหารระดับสูงของกิจการประเมินผลการปฏิบัติงานหน่วยงานภายใน โดยใช้กำไรจากการดำเนินงานที่แสดงในงบกำไรขาดทุนตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปซึ่งเป็นวิธีต้นทุนคิดเต็มหรือต้นทุนรวมแล้วย่อมเปิดโอกาสให้ผู้บริหารหน่วยงานย่อยที่ถูกประเมินผลการปฏิบัตินั้นพยายามสร้างกำไรเทียมให้มากที่สุด แม้กิจการนั้นจะไม่สามารถเพิ่มปริมาณขายหรือลดต้นทุนได้ ผู้บริหารที่ถูกประเมินผลการปฏิบัติงานย่อมใช้**ปริมาณผลิต**เป็นเครื่องมือช่วยในการสร้างกำไรอย่างผิดจรรยาบรรณและไม่คำนึงถึงผลเสียต่อกิจการโดยรวมก็เป็นได้ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ขอใช้ข้อมูลของบริษัทตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยบริษัทใหญ่และบริษัทย่อย สมมุติให้บริษัทตัวอย่างนี้มีโครงสร้างต้นทุนต่าง ๆ เช่นเดียวกับบริษัทสมมุติดังที่กล่าวมาข้างต้น

สมมุติบริษัทตัวอย่างเป็นบริษัทขนาดใหญ่ ได้ลงทุนในบริษัทย่อยแห่งหนึ่งด้วยการสร้างโรงงานผลิตสินค้าชนิดหนึ่งเพื่อจำหน่ายภายในประเทศ บริษัทใหญ่ประเมินผลการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารของบริษัทย่อยด้วยกำไรขาดทุนในงบกำไรขาดทุนที่ผ่านการรับรองของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต นอกจากเงินเดือนและสวัสดิการแล้วผู้บริหารบริษัทย่อยจะได้รับผลตอบแทนเป็นโบนัสในอัตราร้อยละของกำไรที่ทำได้ในแต่ละปีตามที่บริษัทใหญ่กำหนด ที่ผ่านมาบริษัทย่อยสามารถผลิตและจำหน่ายสินค้าได้งวดละ 1,000 หน่วย ผู้บริหารบริษัทย่อยคาดว่าจะไม่สามารถเพิ่มปริมาณขายในงวดต่อ ๆ ไปได้ เนื่องจากอยู่ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย ปัญหาค่าครองชีพของประชาชนที่แพงขึ้น ฯลฯ ผู้บริหารบริษัทย่อยแห่งนี้จึงต้องหาวิธีที่จะยังคงสร้างกำไรของบริษัทย่อยให้เพิ่มขึ้น เพื่อมิให้บริษัทใหญ่เพ่งเล็งผลการดำเนินงานและถูกปรับลดผลตอบแทน ผู้บริหารบริษัทย่อยดำเนินการสั่งผลิตสินค้าในปีที่ 1–3 เป็นจำนวน 1,000 หน่วย 2,000 หน่วย และ 3,000 หน่วย ตามลำดับ โดยสามารถจำหน่ายสินค้าได้เพียงปีละ 1,000 หน่วย เท่านั้น ในราคาหน่วยละ 100 บาท โครงสร้างต้นทุนของบริษัทย่อยประกอบด้วย

1. ต้นทุนการผลิตผันแปร หน่วยละ 20 บาท
2. ต้นทุนการผลิตคงที่ ปีละ 30,000 บาท

3. ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานผันแปร หน่วยละ 10 บาท
4. ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคงที่ ปีละ 25,000 บาท

ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสำหรับ 3 ปีนั้นจะแตกต่างกัน เพราะปริมาณผลิตแต่ละปีไม่เท่ากัน คำนวณต้นทุนการผลิตต่อหน่วยได้ตามภาพที่ 3

กำไรขาดทุนจากการดำเนินงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่แสดงในงบกำไรขาดทุนของบริษัทย่อยทั้ง 3 ปี จะแสดงได้ตามภาพที่ 4

(หน่วย: บาท)

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ต้นทุนการผลิตผันแปรต่อหน่วย	20	20	20
ต้นทุนการผลิตคงที่ถัวเฉลี่ยต่อหน่วย :			
30,000 ÷ 1,000	30		
30,000 ÷ 2,000		15	
30,000 ÷ 3,000			10
รวม	**50**	**35**	**30**

ภาพที่ 3 แสดงการคำนวณต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของบริษัทย่อยตามวิธีต้นทุนคิดเต็ม

งบกำไรขาดทุน

(หน่วย: บาท)

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ขาย (1,000 หน่วย @ 100 บาท)	100,000	100,000	100,000
หัก ต้นทุนขาย :			
1,000 หน่วย × 50 บาท	50,000		
1,000 หน่วย × 35 บาท		35,000	
1,000 หน่วย × 30 บาท			30,000
กำไรขั้นต้น	**50,000**	**65,000**	**70,000**
หัก ค่าใช้จ่ายการดำเนินงาน:			
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานผันแปร (1,000 หน่วย × 10 บาท)	10,000	10,000	10,000
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคงที่	25,000	25,000	25,000
รวม	35,000	35,000	35,000
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงาน	**15,000**	**30,000**	**35,000**

ภาพที่ 4 แสดงการคำนวณกำไรขาดทุนจากการดำเนินงานของบริษัทย่อยตามวิธีต้นทุนคิดเต็ม

หากพิจารณาจากกำไรแล้ว บริษัทย่อยดูมีผลการดำเนินงานดีขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี นั่นหมายถึง ผู้บริหารบริษัทย่อยจะได้โบนัสเพิ่มขึ้นทุกปีเช่นกัน แม้บริษัทย่อยจะสามารถจำหน่ายสินค้าในแต่ละปีได้เพียง 1,000 หน่วยเท่านั้นก็ตาม กำไรที่แสดงนั้นจึงมิได้สะท้อนผลการปฏิบัติงานที่แท้จริงของบริษัทย่อยแต่อย่างไร **เปรียบเสมือนกำไรเทียมที่เกิดจากอิทธิพลของต้นทุนการผลิตคงที่และปริมาณผลิต**

ปัญหาต้นทุนจมในสินค้าคงเหลือ

นอกจากการสะท้อนภาพลวงตาของการประเมินผลการปฏิบัติงานของบริษัทย่อยแล้ว การประเมินผลการปฏิบัติงานตามวิธีต้นทุนคิดเต็มยังจะสร้างปัญหาต่อบริษัทโดยรวมอีกด้วย นั่นคือ **ต้นทุนที่จมอยู่ในสินค้าคงเหลือ** แม้ว่าต้นทุนการผลิตคงที่จะไม่เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่การเพิ่มปริมาณผลิตต้องใช้ต้นทุนการผลิตผันแปรเพิ่มมากขึ้นไปตามปริมาณที่ผลิต การกระทำของผู้บริหารบริษัทย่อยในบริษัทตัวอย่างที่เพิ่มปริมาณผลิตให้มากกว่าปริมาณที่ขายได้ในปีที่ 2 และปีที่ 3 นั้นก่อให้เกิดสินค้าคงเหลือปลายงวดที่มากขึ้นทุกปี นั่นหมายถึง บริษัทต้องลงทุนเพิ่มในสินค้าคงเหลือและจ่ายต้นทุนการผลิตผันแปรเพิ่มตามไปด้วย ส่วนต้นทุนการผลิตคงที่บางส่วนจะยังคงไม่ถูกหักเป็นค่าใช้จ่าย แต่จะแสดงเป็นต้นทุนในสินค้าคงเหลือปลายงวดด้วยดังรายละเอียดในภาพที่ 5

สินค้าคงเหลือยังก่อปัญหาให้กับกิจการได้อีกนอกจากเงินทุนที่ต้องใช้ไปในการผลิตแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรักษาสินค้าคงเหลือ การสูญหาย การเสื่อมสภาพของสินค้า และการล้าสมัยจนไม่สามารถจำหน่ายได้ เป็นต้น ท้ายสุดบริษัทจะประสบปัญหาขาดเงินทุนหมุนเวียนและขาดทุนจากสินค้าจำนวนมาก

การประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยกำไรที่แท้จริง

จากปัญหาบริษัทตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดคำถามว่ากิจการจะประเมินผลการดำเนินงานจากกำไรประเภทใดจึงสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานได้อย่างแท้จริง ในการประเมินผลงานภายในกิจการสามารถนำแนวคิดของวิธีต้นทุนผันแปร (Variable Costing) หรือต้นทุนทางตรงมาใช้ได้ แนวคิดนี้ถือว่าต้นทุนการผลิตคงที่นั้นเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นตามงวดเวลาไม่ว่าปริมาณผลิตจะมากน้อยอย่างไร กิจการต้องจ่ายต้นทุนเหล่านี้ทั้งจำนวนในงวดเวลานั้น ๆ ดังนั้นจึงนำ**ต้นทุนการผลิตคงที่ทั้งจำนวนตัดเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละงวด** ไม่นำไปถัวเฉลี่ยเป็นต้นทุนของสินค้าที่ผลิต ต้นทุนการผลิตสินค้าจึงประกอบด้วยต้นทุนการผลิตผันแปรเท่านั้น ต้นทุนการผลิตสินค้าจึงไม่ผันผวนไปตามปริมาณผลิตที่แตกต่างกันในแต่ละปี การนำเสนองบกำไรขาดทุนตามแนวคิดนี้จะแสดงต้นทุนเป็น 2 ประเภท

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ต้นทุนการผลิตผันแปรต่อหน่วย	20	20	20
จำนวนหน่วย	-0-	1,000	3,000
ต้นทุนการผลิตผันแปรรวม	**-0-**	**20,000**	**60,000**
ต้นทุนการผลิตคงที่	30	15	10
จำนวนหน่วย	-0-	1,000	3,000
ต้นทุนการผลิตคงที่รวม	-0-	15,000	30,000
รวมต้นทุนในสินค้าคงเหลือปลายงวด	**-0-**	**35,000**	**90,000**

ภาพที่ 5 แสดงต้นทุนการผลิตในสินค้าคงเหลือปลายงวด

คือ ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ เมื่อยอดขายหักด้วยต้นทุนผันแปรทั้งหมดจะได้กำไรที่เรียกว่ากำไรส่วนเกิน (Contribution Margin) กำไรส่วนเกินนี้เมื่อชดเชยต้นทุนคงที่แล้วจึงเป็นกำไรขาดทุนจากการดำเนินงาน

หากนำข้อมูลทั้ง 3 ปีของบริษัทสมมติที่แสดงต้นทุนการผลิตและกำไรขาดทุนในภาพที่ 1–2 แล้วมาคำนวณต้นทุนการผลิตต่อหน่วยและกำไรขาดทุนตามวิธีต้นทุนผันแปรจะแสดงในเห็น**กำไรที่แท้จริง**จากการดำเนินงานได้ตามภาพที่ 6–7

(หน่วย: บาท)

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ต้นทุนการผลิตผันแปรต่อหน่วย	20	20	20
รวม	**20**	**20**	**20**

ภาพที่ 6 แสดงการคำนวณต้นทุนการผลิตต่อหน่วยตามวิธีต้นทุนผันแปร

งบกำไรขาดทุน

(หน่วย: บาท)

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ขาย (1,000 หน่วย @ 100 บาท)	100,000	100,000	100,000
หัก ต้นทุนผันแปร :			
ต้นทุนขาย (1,000 หน่วย × 20 บาท)	20,000	20,000	20,000
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานผันแปร (1,000 หน่วย × 10 บาท)	10,000	10,000	10,000
รวม	30,000	30,000	30,000
กำไรส่วนเกิน	**70,000**	**70,000**	**70,000**
หัก ต้นทุนคงที่ :			
ต้นทุนการผลิตคงที่	30,000	30,000	30,000
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคงที่	25,000	25,000	25,000
รวม	55,000	55,000	55,000
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงาน	**15,000**	**15,000**	**15,000**

ภาพที่ 7 แสดงการคำนวณกำไรขาดทุนจากการดำเนินงานตามวิธีต้นทุนผันแปร

จากภาพที่ 7 กำไรจากการดำเนินงานของทั้ง 3 ปี มีจำนวนเท่ากัน แสดงผลการดำเนินงานตรงกับข้อเท็จจริงที่ว่าเมื่อปริมาณขาย ราคาขาย โครงสร้างต้นทุน ในแต่ละปีไม่แตกต่างกัน กำไรที่ได้ควรไม่แตกต่างกันเช่นกัน ทั้งนี้เพราะต้นทุนการผลิตหรือต้นทุนสินค้าที่ขายนั้นประกอบด้วยต้นทุนการผลิตผันแปรเพียงอย่างเดียว ต้นทุนสินค้าจึงไม่ได้รับอิทธิพลจากต้นทุนการผลิตคงที่และปริมาณผลิตที่ไม่เท่ากันในแต่ละปี ส่วนค่าใช้จ่ายการดำเนินงานไม่ได้ขึ้นกับปริมาณผลิตสินค้า แต่ขึ้นกับปริมาณขายสินค้า ดังนั้นเมื่อปริมาณขายเท่ากัน ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานจึงเท่ากันทั้งวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปร

หากนำข้อมูลของบริษัทย่อยที่กล่าวมาแล้วตามวิธีต้นทุนคิดเต็ม ซึ่งมีปริมาณการผลิตแตกต่างกันทั้ง 3 ปี และแสดงกำไรจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้นทุกปีตามภาพที่ 4 แล้วนั้นมาจัดทำงบกำไรขาดทุนตามวิธีต้นทุนผันแปรแล้ว บริษัทย่อยจะมีกำไรจากการดำเนินงานเท่ากันทุกปี ปีละ 15,000 บาท เหมือนรายละเอียดในภาพที่ 6–7 ข้างต้น ซึ่งสะท้อนภาพการดำเนินงานได้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่บริษัทย่อยมีปริมาณขายเท่ากันทั้ง 3 ปี มิได้ดำเนินงานดีขึ้นกว่าเดิมแต่อย่างใด

ผู้บริหารจึงควรเข้าใจกำไรที่ต้องแสดงในงบการเงินตามมาตรฐานและหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปว่าไม่เหมาะจะนำมาประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกิจการ เพราะอิทธิผลของต้นทุนคงที่ต่อหน่วยสามารถทำให้เกิดกำไรขาดทุนเทียมซึ่งทำให้ผู้บริหารหลงเข้าใจผิดได้ กำไรที่เหมาะกับการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในหน่วยงานจึงควรใช้กำไรตามแนวคิดของวิธีต้นทุนผันแปร ซึ่งสะท้อนภาพได้ชัดเจนและสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงได้ดีกว่า

ข้อดีข้อเสียของวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปร

ทั้งวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปรล้วนมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน พอสรุปได้ดังนี้

วิธีต้นทุนคิดเต็ม มีข้อเสียที่สำคัญ 2 ประการคือ (1) ไม่แยกต้นทุนตามพฤติกรรมทำให้ผู้บริหารไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจ และ (2) กำไรถูกทำให้ผันผวนได้ด้วยปริมาณผลิต ก่อให้เกิดกำไรเทียมที่ไม่สะท้อนภาพการดำเนินงานที่แท้จริง แต่วิธีต้นทุนคิดเต็มก็สอดคล้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งใช้เปรียบเทียบกับกิจการอื่น ๆ ได้และการตั้งราคาขายโดยพิจารณาจากต้นทุนคิดเต็มนั้นได้คำนึงถึงจะครอบคลุมทั้งต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

วิธีต้นทุนผันแปร มีข้อดีที่แยกต้นทุนตามพฤติกรรมทำให้ผู้บริหารใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจ และต้นทุนสินค้าไม่ผันผวนไปตามปริมาณผลิตจึงแสดงผลการปฏิบัติงานได้ตรงตามปริมาณขายจริง แต่วิธีต้นทุนผันแปรก็มีข้อเสีย คือ (1) ไม่เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป จึงต้องจัดทำข้อมูลเป็นสองอย่าง เพื่อใช้แสดงข้อมูลในงบการเงินและใช้เพื่อการบริหารงานภายใน (2) การตั้งราคาขายอาจต่ำไป กำไรส่วนเกินอาจไม่เพียงพอที่จะชดเชยต้นทุนคงที่ได้ (3) เกิดการเข้าใจผิดและนำไปสู่การดำเนินงานที่ผิดพลาดได้ เช่น งวดใดที่ปริมาณผลิตน้อยกว่าปริมาณขาย กำไรตามวิธีต้นทุนผันแปรจะมากกว่าวิธีต้นทุนคิดเต็ม ฝ่ายขายอาจเกิดแรงจูงใจที่จะลดราคาขาย หรือพนักงานเรียกร้องโบนัสและ/หรือค่าตอบแทนที่เพิ่มขึ้นเป็นต้น นอกจากนี้ ต้นทุนสินค้ายังไม่สามารถเปรียบเทียบระหว่างกิจการที่ผลิตสินค้าเองและกิจการซื้อมาขายไปได้ เพราะต้นทุนสินค้าที่ผลิตเองตามวิธีต้นทุนผันแปรจะประกอบด้วยต้นทุนการผลิตผันแปรเท่านั้น ส่วนสินค้าที่ซื้อจากผู้ขายภายนอกมาเพื่อขายนั้นย่อมครอบคลุมต้นทุนทุกอย่างจึงย่อมมีต้นทุนที่สูงกว่าได้

การผสมผสานระหว่างวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปร

การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตของกิจการอุตสาหกรรมสมัยใหม่มักเป็นระบบอัตโนมัติที่ใช้เครื่องจักรเป็นจำนวนมาก และค่าตอบแทนพนักงานฝ่ายผลิตเปลี่ยนจากการให้เป็นรายชิ้นหรือรายวันเป็นเงินเดือนแทน สภาพการณ์ปัจจุบันทำให้ต้นทุนแรงงานทางตรงกลายเป็นต้นทุนการผลิตคงที่

และค่าใช้จ่ายการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนทางตรง ทำให้กำไรตามวิธีต้นทุนคิดเต็มถูกทำให้ผันผวนได้มากขึ้น กำไรระหว่างวิธีต้นทุนผันแปรและวิธีต้นทุนผันแปรยิ่งแตกต่างกันยิ่งขึ้น

Sopariwala (2009) ได้นำเสนอแนวคิดการผสมผสานระหว่างวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปร เพื่อจัดทำงบกำไรขาดทุนที่สามารถแสดงกำไรที่คำนวณตามวิธีต้นทุนทั้งสองวิธีได้ **งบกำไรขาดทุนผสานวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปร (Absorption-cum-Direct Costing Income Statement)** นั้น จะใช้ระบบต้นทุนปกติ (Normal Costing) โดยใช้อัตราค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ที่กำหนดล่วงหน้าตาม**กำลังการผลิตที่สามารถผลิตได้ตามทฤษฎี (Theoretical Capacity)** แทนปริมาณผลิตจริงหรือปริมาณผลิตตามงบประมาณในระบบต้นทุนปกติ เมื่อใช้กำลังการผลิตตามทฤษฎีเป็นเกณฑ์ ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ส่วนของกำลังการผลิตที่ว่างไม่ถูกใช้งานนั้นจะแยกแสดงเป็นผลต่างปริมาณผลิต เนื่องจากปริมาณที่ผลิตตามงบประมาณหรือผลิตจริงแตกต่างจากกำลังการผลิตที่มีอยู่ตามทฤษฎี ดังนั้นต้นทุนการผลิตสินค้าต่อหน่วยตามวิธีต้นทุนคิดเต็มที่ใช้กำลังการผลิตที่สามารถผลิตได้ตามทฤษฎีจะไม่ผันผวนไปตามปริมาณการผลิตมากหรือน้อยในแต่ละปี การจัดทำงบกำไรขาดทุนผสานวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปรตามแนวคิดนี้โดยใช้ข้อมูลของบริษัทสมมุติที่กล่าวมาข้างต้นนำมาแสดงเป็นตัวอย่างได้ตามภาพที่ 9 ทั้งนี้สมมุติเพิ่มเติมว่าบริษัทมีกำลังการผลิตตามทฤษฎีเป็น 2,000 หน่วยต่อปี จึงสรุปกำลังการผลิตที่ว่างในแต่ละปีได้ดังนี้

(หน่วย: บาท)

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
กำลังการผลิตตามทฤษฎี (หน่วย)	2,000	2,000	2,000
ปริมาณผลิตจริง	1,000	1,500	500
กำลังการผลิตที่ว่าง	1,000	500	1,500

อัตราค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ที่กำหนดล่วงหน้า (Predetermined Fixed Overhead Rate) และต้นทุนการผลิตสินค้าต่อหน่วยจะคำนวณได้ดังนี้

อัตราค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ที่กำหนดล่วงหน้า = ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ต่องวด กำลังการผลิตตามทฤษฎี
= 30,000 ÷ 2,000
= 15 บาทต่อหน่วย

ต้นทุนการผลิตสินค้าต่อหน่วย = ต้นทุนการผลิตผันแปร + ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่คิดเข้างาน
= 20 + 15
= 35 บาทต่อหน่วย

เพื่อให้เปรียบเทียบกำไรขาดทุนตามวิธีต้นทุนคิดเต็มทั้งในงบกำไรขาดทุนและงบกำไรขาดทุนผสานวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปรได้ จึงจัดทำงบกำไรขาดทุนตามวิธีต้นทุนคิดเต็มที่เป็นระบบต้นทุนปกติ โดยใช้กำลังการผลิตตามทฤษฎีได้ดังภาพที่ 8

งบกำไรขาดทุน

(หน่วย: บาท)

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ขาย (1,000 หน่วย @ 100 บาท)	100,000	100,000	100,000
หัก ต้นทุนขาย (1,000 หน่วย @ 35)	35,000	35,000	35,000
ผลต่างกำลังการผลิต (ไม่น่าพอใจ)	**15,000**	**7,500**	**22,500**
รวม	50,000	42,500	57,500
กำไรขั้นต้น	50,000	57,500	42,500
หัก ค่าใช้จ่ายการดำเนินงาน :			
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานผันแปร (1,000 หน่วย x 10 บาท)	10,000	10,000	10,000
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคงที่	25,000	25,000	25,000
รวม	35,000	35,000	35,000
กำไรขาดทุนจากการดำเนินงาน	**15,000**	**22,500**	**7,500**

ภาพที่ 8 แสดงกำไรขาดทุนวิธีต้นทุนคิดเต็มตามระบบต้นทุนปกติโดยใช้กำลังการผลิตตามทฤษฎี

งบกำไรขาดทุนผสานวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปร (Absorption-cum-Direct Costing Income Statement) สามารถจัดทำได้ดังภาพที่ 9 ซึ่งจะแสดงกำไรที่สำคัญอยู่ 4 ประเภทคือ

(ก) กำไรส่วนเกิน เกิดจากยอดขายหักด้วยต้นทุนผันแปรทุกอย่างทั้งต้นทุนสินค้าที่ขายผันแปรและค่าใช้จ่ายการดำเนินงานผันแปร ซึ่งกำไรส่วนเกินนี้จะมีจำนวนเท่ากับกำไรส่วนเกินตามวิธีต้นทุนผันแปร

(ข) กำไรจากการดำเนินงาน เกิดจากกำไรส่วนเกินหักด้วยต้นทุนการผลิตคงที่ตามปริมาณหน่วยสินค้าที่ขายไปและค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคงที่สำหรับงวด

(ค) กำไรขาดทุนจากการดำเนินงานตามวิธีต้นทุนคิดเต็มเกิดจากกำไรจากการดำเนินงานหักด้วยค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ของกำลังการผลิตว่าง (Cost of Idle Capacity) ซึ่งกำไรขาดทุนนี้เท่ากับกำไรขาดทุนจากการดำเนินงานวิธีต้นทุนคิดเต็มที่คำนวณได้ในภาพที่ 8 ข้างต้น

(ง) กำไรขาดทุนจากการดำเนินงานตามวิธีต้นทุนผันแปร เกิดจากการปรับปรุงกำไรขาดทุนจากการดำเนินงานตามวิธีต้นทุนคิดเต็มให้เป็นกำไรขาดทุนจากการดำเนินงานตามวิธีต้นทุนผันแปรด้วยผลกระทบจากค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ในสินค้าคงเหลือที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างงวด โดยหักด้วยค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ในสินค้าคงเหลือปลายงวดที่เพิ่มขึ้น และบวกด้วยค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ในสินค้าคงเหลือปลายงวดที่ลดลง จากข้อมูลของบริษัทสมมุติที่มีปริมาณขายปีละ 1,000 หน่วย ส่วนปริมาณผลิตปีที่ 1–3 เป็น 1,000 หน่วย 1,500 หน่วย และ 500 หน่วย ตาม

งบกำไรขาดทุน

(หน่วย: บาท)

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
ขาย (1,000 หน่วย @ 100 บาท)	100,000	100,000	100,000
ต้นทุนผันแปร :			
ต้นทุนขาย (1,000 หน่วย × 20 บาท)	20,000	20,000	20,000
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานผันแปร (1,000 หน่วย × 10 บาท)	10,000	10,000	10,000
รวม	30,000	30,000	30,000
(ก) กำไรส่วนเกิน	**70,000**	**70,000**	**70,000**
ต้นทุนคงที่:			
หัก ต้นทุนการผลิตคงที่ (1,000 หน่วย × 15 บาท)	15,000	15,000	15,000
ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคงที่	25,000	25,000	25,000
รวม	40,000	40,000	40,000
(ข) กำไรจากการดำเนินงาน	**30,000**	**30,000**	**30,000**
หัก ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ของกำลังการผลิตว่าง	15,000	7,500	22,500
(ค) กำไรจากการดำเนินงานตามวิธีต้นทุนคิดเต็ม	**15,000**	**22,500**	**7,500**
หัก ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ในสินค้าคงเหลือปลายงวดที่เพิ่มขึ้น (500 หน่วย × 15 บาท)		7,500	
บวก ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ในสินค้าคงเหลือปลายงวดที่ลดลง (500 หน่วย × 15 บาท)			7,500
(ง) กำไรจากการดำเนินงานตามวิธีต้นทุนผันแปร	**15,000**	**15,000**	**15,000**

ภาพที่ 9 แสดงงบกำไรขาดทุนผสานวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปร

ลำดับ ดังนั้น ปีที่ 1 ไม่มีสินค้าคงเหลือปลายงวด ปีที่ 2 สินค้าคงเหลือปลายงวดจึงเพิ่มขึ้น 500 หน่วย และปีที่ 3 สินค้าคงเหลือปลายงวดลดลง 500 หน่วย

งบกำไรขาดทุนผสานวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปรแสดงข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารได้ดีกว่างบกำไรขาดทุนตามวิธีต้นทุนคิดเต็มและแก้ข้อเสียของวิธีต้นทุนคิดเต็ม เนื่องจากแยกต้นทุนตามพฤติกรรมเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ คิดค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่แยกเป็นส่วนของสินค้าที่ขายไปและส่วนของกำลังการผลิตว่างโดยใช้กำลังการผลิตตามทฤษฎีเป็นเกณฑ์กำหนดอัตราค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่จึงไม่ถูกทำให้ผันผวนไปตามปริมาณผลิตเหมือนวิธีต้นทุนคิดเต็มแบบเดิม ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลในการวางแผน ควบคุม และ ตัดสินใจแก้ปัญหาเงินทุนจมในสินค้าคงเหลือได้ และทราบถึงต้นทุนของทรัพยากรที่ไม่ถูกใช้งานด้วยเช่นกัน

บทสรุป

วิธีต้นทุนคิดเต็มเป็นวิธีคำนวณต้นทุนของสินค้าตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่นำเสนอในงบการเงิน แต่ก็เป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้เกิดการสร้างกำไรเทียมโดยใช้ปริมาณผลิตที่แตกต่างกันในแต่ละงวด ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าผันผวนและส่งผลต่อกำไรให้ผันผวนไปด้วย จึงไม่เหมาะที่จะใช้กำไรตามวิธีต้นทุนคิดเต็มในการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกิจการ และไม่สามารถใช้เพื่อการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจ การประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกิจการจึงควรใช้กำไรแท้ตามวิธีต้นทุนผันแปร เพราะกำไรจะไม่ถูกทำให้ผันผวนตามปริมาณผลิต แต่จะเกิดจากปริมาณขายที่เกิดจริง นอกจากนี้ผู้บริหารยังสามารถใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้งบการเงินย่อมต้องการข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสะท้อนภาพที่แท้จริงของกิจการ จึงเกิดแนวคิดที่จะจัดทำงบกำไรขาดทุนที่ผสมผสานข้อมูลของวิธีต้นทุนทั้งสองเข้าด้วยกันเป็นงบกำไรขาดทุนผสานวิธีต้นทุนคิดเต็มและวิธีต้นทุนผันแปร นอกจากนี้สิ่งที่ผู้บริหารควรตระหนักเพื่อลดผลเสียของวิธีต้นทุนคิดเต็มลง ซึ่งสามารถทำได้หลายประการ ได้แก่ กำหนดงบประมาณการผลิตให้ใกล้เคียงเหมาะสมกับปริมาณขายเพื่อลดปัญหาการผลิตเกิดความจำเป็นและปัญหาสินค้าคงเหลือปลายงวด กำหนดระดับสินค้าคงเหลือในมือมิให้มีมากเกินจำเป็น ระยะเวลาการประเมินผลการปฏิบัติงานควรเป็นระยะที่ยาวพอสมควร เช่น 3-5 ปี และควรประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ตัวเลขทางการเงินประกอบด้วย

เอกสารอ้างอิง

English

Foster, B., and Baxendale, S. (2008). The Absorption vs .Direct Costing Debate. *Cost Management (July/August 2008)*, 40–48.

Garrison, H., Noreen, W., Braver,C., and others. (2015). *Managerial Accounting Asia Global Edition 2e.*, Singapore: McGraw-Hill Education.

Hasan, MD. (2016). Variable Costing and Its Application in Manufacturing Company. *International Journal of Information, Business and Management., (May 2016).*, 15–157.

Hilton, W., and Platt, E. (2015) *Managerial Accounting Global Edition 10e*. Singapore: McGraw-Hill Education.

Sopariwala,P. (2009). The Absorption vs. Direct Costing Debate: A Compromise Solution. *Cost Management (Nov/Dec 2009)*, 41–46.

โฉมหน้าการสื่อสารในทศวรรษหน้า : การรายงานเชิงบูรณาการและรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่

สมชาย ศุภธาดา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

รายงานเชิงบูรณาการเป็นการรายงานที่เชื่อมโยงโมเดลทางธุรกิจและมาตรวัดทางธุรกิจ เพื่อมุ่งเน้นไปยังกลยุทธ์หลักขององค์กร ทั้งนี้ยังเป็นการผสมผสานระหว่างการรายงานเชิงบูรณาการและรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่อย่างลงตัว ถือเป็นการพลิกโฉมยกระดับการสื่อสารในทศวรรษหน้าของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสู่นักลงทุนอย่างน่าสนใจ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอที่มาของการรายงานเชิงบูรณาการ องค์ประกอบมูลฐานของรายงานเชิงบูรณาการ รวมถึงประโยชน์และการเชื่อมโยงถึงรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่

คำสำคัญ: การรายงานเชิงบูรณาการ รายงานผู้สอบบัญชี รายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่

Integrated Reporting and New Auditor's Report

Somchai Supphatada

Assistant Professor of Department of Accounting,

Thammasat Business School, Thammasat University

ABSTRACT

The integrated reporting (IR) is a report which connects business model with business measurement aiming to meet a main business strategy. In addition, it is suitably integration between integrated reporting and a new auditor's report. It is interestingly new and upgrading in communication between accounting professions and investors in the next decade. This article has an objective to present background of the integrated reporting, basic components, and benefits as well as connection to a new auditor's report.

Keywords: Integrated Reporting, Auditor's Report, New Auditor's Report

บทนำ

"Not everything that counts, can be counted and not everything that can be counted, counts."

Albert Einstein

องค์กรในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพึ่งพิงทรัพยากรจากหลายแหล่ง สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนเริ่มทวีบทบาทความสำคัญมากขึ้นเทียบเคียงกับหรืออาจมากกว่าสินทรัพย์ที่มีตัวตน ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน ราชการ หรือรัฐวิสาหกิจจำเป็นอย่างยิ่งต้องบริหารทุนทางปัญญา ทำการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์และบริการ บริหารจัดการตราสินค้าอย่างระมัดระวัง รวมถึงความรับผิดชอบที่สูงขึ้นต่อทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติ นักลงทุนและผู้ถือหุ้นเริ่มเรียกร้องความโปร่งใสและการสื่อสารที่ตรงจุดมากขึ้นจากภาคธุรกิจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าในอนาคตของกิจการ อย่างไรก็ดี รายงานทางการเงินที่เป็นอยู่ ตลอดจนรายงานการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่หลายองค์กรทำเป็นรูปเล่มแยกต่างหากในปัจจุบัน รวมทั้งรายงานผู้สอบบัญชีรูปแบบเดิมยังไม่ตอบโจทย์ของการสร้างมูลค่าระยะยาว ซึ่งธุรกิจดำเนินการอยู่ให้เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจนเท่าที่ควรจะเป็น

การรายงานเชิงบูรณาการ (Integrated Reporting: IR)

จุดเริ่มต้นของการรายงานเชิงบูรณาการ (IR) เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2009 เมื่อเจ้าชายแห่งเวลส์ (เจ้าชายชาลส์ เป็นเจ้าชายแห่งเวลส์: HRH the Prince Charles, The Prince of Wales) จัดการประชุมระดับสูงระหว่างนักลงทุน หน่วยงานกำหนดมาตรฐาน ภาคธุรกิจเอกชน ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และผู้แทนสหประชาชาติ รวมทั้ง สหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (International Federation of Accountants: IFAC) และ Global Reporting Initiative (GRI) เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการรายงานเชิงบูรณาการนานาชาติ (International Integrated Reporting Committee: IIRC) ซึ่งต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2011 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสภาการรายงานเชิงบูรณาการนานาชาติ (International Integrated Reporting Council: IIRC) IIRC ถือเป็นองค์กรหลักในการกำกับดูแลการสร้างกรอบแนวคิดการรายงานเชิงบูรณาการที่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก

จากแนวคิดที่น่าสนใจนำมาสู่แนวทางปฏิบัติ โดยเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 2013 IIRC ได้เผยแพร่เอกสาร International Integrated Reporting Framework สำหรับเป็นกรอบในการจัดทำ IR เพื่อเป็นแนวทางที่ใช้ปฏิบัติทั่วโลก ทั้งนี้ IR ได้มีการทดสอบและนำร่องในหลายประเทศ[1]และหลายองค์กรธุรกิจชั้นนำ ตัวอย่างเช่น Unilever, PepsiCo, Coca-Cola, Microsoft, SAP, Hyundai, Southwest Airlines, Volvo, BASF และ HSBC

IIRC ให้นิยามของการรายงานเชิงบูรณาการ (IR) ว่า "เป็นการสื่อสารอย่างกระชับเพื่ออธิบายถึงการที่กลยุทธ์ธรรมาภิบาล ผลการปฏิบัติงานและอนาคตที่คาดหวังขององค์กรภายในบริบทของสภาพแวดล้อมภายนอก จะนำไปสู่การสร้างมูลค่าระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวได้อย่างไร" วัตถุประสงค์หลักของการรายงานเชิงบูรณาการเพื่อทำการรวบรวมข้อมูลสำคัญด้านต่าง ๆ ขององค์กรไว้ในรายงานฉบับเดียว เพื่อให้ทิศทางการสื่อสารเกี่ยวกับองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ IR เริ่มต้นจากการตั้งคำถามง่าย ๆ ว่า องค์กรจะกำหนดวัดความสำเร็จในการบริหารทรัพยากร และความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียหลากหลายกลุ่มอย่างไร ความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพากันระหว่างทุนประเภทต่าง ๆ (ทุนทางปัญญา ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนทางธรรมชาติ) ส่งผลต่อความสามารถ

[1] บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ JSE (Johannesburg Securities Exchange) ประเทศแอฟริกาใต้ ต้องจัดทำรายงานเชิงบูรณาการสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 2010 เป็นต้นไป

ของธุรกิจในการสร้างมูลค่าอย่างไร และองค์กรกำหนดแนวทางในการประเมินความเชื่อมโยงระหว่างกลยุทธ์ กิจกรรม ทุนต่าง ๆ ที่นำมาลง และ ผลการปฏิบัติงานอย่างไร

ส่วนประกอบมูลฐานของเนื้อหาการรายงานเชิงบูรณาการมีด้วยกัน 8 หัวข้อหลัก ได้แก่

ก. **ภาพรวมองค์กรและสภาพแวดล้อมภายนอก** อธิบายสิ่งที่องค์กรทำและสภาพแวดล้อมที่ดำเนินธุรกิจ อภิปรายแนวโน้มตลาดในอนาคต รวมถึงความเกี่ยวข้องระหว่างตลาดกับทางเลือกเชิงกลยุทธ์

ข. **ธรรมาภิบาล** แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรว่ามีส่วนสนับสนุนความสามารถในการสร้างมูลค่าระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวอย่างไร

ค. **โมเดลทางธุรกิจ**[2] ระบุโมเดลทางธุรกิจที่ใช้อยู่อย่างชัดเจน อะไรคือทุนที่สำคัญขององค์กร[3] ตำแหน่งขององค์กรในห่วงโซ่มูลค่ามีความชัดเจนเพียงใด อธิบายความพึ่งพิงและผลกระทบของแหล่งทรัพยากรในอนาคตที่มีต่อมูลค่ากิจการ

ง. **ความเสี่ยงและโอกาส** องค์กรเผชิญความเสี่ยงและมีโอกาสที่ระบุได้เฉพาะเจาะจงอะไรบ้าง ความเสี่ยงและโอกาสเหล่านั้นส่งผลต่อความสามารถขององค์กรในการสร้างมูลค่าระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวอย่างไร องค์กรจัดการกับเรื่องเหล่านี้อย่างไร

จ. **กลยุทธ์และการจัดสรรทรัพยากร** อธิบายว่าองค์กรต้องการไปที่ใด และจะไปยังจุดหมายที่ต้องการอย่างไร มีการรวมทุนที่ไม่ใช่ทุนทางการเงินในกลยุทธ์หลักหรือไม่

ฉ. **ผลประกอบการ** เมื่อเปรียบเทียบกับกลยุทธ์ที่วางไว้ ผลประกอบการขององค์กรเป็นอย่างไร ในรูปของทุนที่นำมาลงองค์กรได้ผลลัพธ์อะไรตอบแทนบ้าง

ช. **อนาคตที่คาดหวัง** ในการดำเนินกลยุทธ์ตามที่กำหนดไว้นั้นมีความท้าทายและความไม่แน่นอนในเรื่องใดบ้างที่ต้องเผชิญ และเรื่องเหล่านั้นมีผลในเชิงการบริหารจัดการโมเดลทางธุรกิจและผลประกอบการในอนาคตอย่างไร

ซ. **เกณฑ์ที่ใช้ในการจัดทำและนำเสนอรายงาน** องค์กรกำหนดเรื่องที่สำคัญเรื่องใดบ้างที่ควรบรรจุในรายงานเชิงบูรณาการ เรื่องสำคัญเหล่านั้นได้มีการประเมินและแสดงในรูปแบบเชิงปริมาณอย่างไร

ภายหลังจากมีการแนะนำแนวคิดและทดลองปฏิบัติ IR ช่วงไม่กี่ปีมานี้ ทีมผู้บริหารในหน่วยงานองค์กรที่ริเริ่มนำการรายงานเชิงบูรณาการไปปรับใช้ ชี้ให้เห็นประโยชน์สำคัญของ IR อันประกอบด้วย[4]

- สามารถเพ่งความสนใจไปยังประเด็นที่สำคัญแท้จริงของธุรกิจ
- สามารถคิดและและบริหารจัดการในภาพรวมเชิงบูรณาการ

---

[2] IIRC ให้คำนิยาม Business Model ว่าเป็นระบบขององค์กรในการแปลง inputs ผ่านกิจกรรมทางธุรกิจเป็นผลผลิตและผลลัพธ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์และสร้างมูลค่าตลอดระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว (an organization's system of transforming inputs through its business activities into outputs and outcomes that aims to fulfil the organization's strategic purposes and create value over the short, medium and long term)

[3] ทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่าแก่กิจการมี 6 อย่างได้แก่ ทุนทางการเงิน ทุนทางการผลิต ทุนทางปัญญา ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและความสัมพันธ์ และทุนทางธรรมชาติ

[4] Integrated Reporting in Practice: The South African Story by Mark Hoffman, KPMG in South Africa (June, 2012)

- สามารถใส่ใจเรื่องความเสี่ยงและโอกาสทางธุรกิจอย่างกว้างขวางขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม ธรรมาภิบาล และการสร้างความผูกพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Engagement)
- สื่อสารกลยุทธ์องค์กรได้อย่างมีประสิทธิผล
- ปรับปรุงรูปแบบการรายงานผลประกอบการการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น
- การรายงานทั้งภายในและภายนอกองค์กรมีความกระชับรูปมากขึ้น

โดยสรุป รายงานเชิงบูรณาการมีคุณลักษณะที่เป็นหลักการดังตารางที่แสดงต่อไปนี้

มิติทางด้าน	จากรายงานแบบเดิมสู่การรายงานเชิงบูรณาการ
1 วิธีคิด	จากการไม่เชื่อมโยงกันสู่การบูรณาการ
2 ความรับผิดชอบจัดการทรัพยากร	จากทุนทางการเงินสู่ทุนในทุกรูปแบบ
3 จุดเน้นความสนใจ	จากอดีตและข้อมูลการเงินสู่อดีตและอนาคต ข้อมูลที่เชื่อมโยงและข้อมูลเชิงกลยุทธ์
4 กรอบเวลา	จากระยะสั้นสู่ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว
5 ความเชื่อใจ	จากการเปิดเผยที่จำกัดสู่ความโปร่งใสมากขึ้น
6 การปรับตัว	จากการผูกมัดโดยกฎสู่การตอบสนองต่อแต่ละสถานการณ์
7 ความกระชับ	จากความยาวและซับซ้อนของรายงานสู่ความกระชับและความมีนัยสำคัญ
8 การใช้เทคโนโลยี	จากอิงกระดาษสู่การพัฒนาเทคโนโลยี

ที่มา: IIRC, "Towards Integrated Reporting Discussion Paper," 2011

รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่

รายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้สำหรับการตรวจสอบงบการเงินที่มีรอบบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 สำหรับกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีเรื่องหนึ่งที่ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้สอบบัญชีต้องทำการสื่อสารในรายงาน นั่นคือ ***"เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matter: KAM)"***[5] ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้สอบบัญชีมีการสื่อสารกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลกิจการ และพิจารณาว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ในการตรวจสอบงบการเงินงวดปัจจุบัน และรายงานให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับทราบ เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินมีความเข้าใจรายงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น ถือเป็นการยกระดับการสื่อสารกับผู้ใช้งบการเงินให้มีคุณค่ามากขึ้น

ตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้แสดงถึงรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

[5] รายละเอียดดูได้จาก มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

รายงานผู้สอบบัญชีปัจจุบัน	รายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่
1 วรรคนำ	1 *ความเห็น*
2 ความรับผิดชอบของผู้บริหาร	2 เกณฑ์ในการแสดงความเห็น
3 ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี	3 (ถ้ามี) ความไม่แน่นอนที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง
4 กระบวนการตรวจสอบ	4 (ถ้ามี) ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น
5 เกณฑ์ในการแสดงความเห็น	5 ***เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ***
6 ความเห็น	6 (ถ้ามี) เรื่องอื่น ๆ
7 ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น	7 ข้อมูลอื่น
8 (ถ้ามี) เรื่องอื่น ๆ	8 ความรับผิดชอบของผู้บริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล ต่องบการเงิน
	9 ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) ตามตารางข้างต้น คือ เรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องที่ผู้สอบบัญชีพิจารณาโดยใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพว่ามี***นัยสำคัญอย่างมาก***[6] ในการตรวจสอบงบการเงินของงวดปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เพื่อส่งเสริมคุณค่าของการสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชี โดย

(1) ให้ข้อมูลการปฏิบัติงานตรวจสอบที่มีความโปร่งใสมากขึ้น

(2) ให้นักลงทุนและผู้ใช้รายงานทางการเงินมุ่งเน้นความใส่ใจไปยังประเด็น (เรื่อง) ที่เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของผู้บริหาร และเป็นเรื่องที่ผู้สอบบัญชีให้ความใส่ใจเป็นพิเศษ

(3) ให้หลักเกณฑ์กับผู้ใช้งบการเงินในการติดต่อกับผู้บริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลมากขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับเรื่องเฉพาะที่เกี่ยวกับกิจการ

(4) ปรับปรุงการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีและคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับเรื่องที่สำคัญที่สุดในการตรวจสอบ และอาจส่งผลต่อเนื่องในเรื่องความใส่ใจที่เพิ่มมากขึ้นสำหรับขอบเขตการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน

(5) ฟื้นฟูจุดสนใจของผู้สอบบัญชีไปยังเรื่องที่ต้องสื่อสาร ซึ่งมีผลทางอ้อมในการเพิ่มความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชี อันเป็นการยกระดับคุณภาพของการตรวจสอบไปในตัว

คาดหมายกันว่า KAM จะส่งผลให้รายงานของผู้สอบบัญชีมีสาระประโยชน์มากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะ KAM ของแต่ละกิจการจะมีความแตกต่างกัน ผู้สอบบัญชีต้องประเมินความเสี่ยงในธุรกิจหรืออุตสาหกรรมของแต่ละธุรกิจเป็นการเฉพาะเจาะจง KAM เป็นเรื่องที่เลือกมาจากเรื่องที่สื่อสารกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล เป็นเรื่องที่มีนัยสำคัญที่ผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ซึ่งอาจรวมถึง

- เรื่องที่ผู้สอบบัญชีประเมินไว้ว่ามี "ความเสี่ยงสูง" ในการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ หรือเป็นความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ

[6] นัยสำคัญ หมายถึง ระดับความสำคัญของเรื่องในบริบทหนึ่ง นัยสำคัญให้ความหมายในบริบทของปัจจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตัวอย่างเช่น ขนาดของรายการ ลักษณะและผลกระทบของเรื่อง หรือ ความสนใจของผู้ใช้งบการเงินหรือผู้รับ เป็นต้น

- เรื่องที่ผู้สอบบัญชีตัดสินใจเกี่ยวกับรายการในงบการเงินที่ผู้บริหารต้องใช้ดุลยพินิจสำคัญ รวมถึงประมาณการทางบัญชีที่มีความไม่แน่นอนอย่างมาก
- ผลจากการตรวจสอบเหตุการณ์หรือรายการที่สำคัญที่เกิดขึ้นระหว่างงวด

การเขียน KAM ของผู้สอบบัญชีจะมีผลต่อผู้ใช้งบการเงินในการประเมินสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของบริษัท[7]และควรเขียนด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ใช้ภาษาเชิงเทคนิค ต้องมีความกระชับไม่เยิ่นเย้อ (ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการรายงานเชิงบูรณาการ) จำนวนของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่รวมอยู่ในรายงานของผู้สอบบัญชีอาจเป็นผลมาจากขนาดและความซับซ้อนของกิจการ ลักษณะของธุรกิจและสภาพแวดล้อม รวมไปถึงข้อเท็จจริงและสถานการณ์ต่าง ๆ ของงานตรวจสอบแต่ละงาน การเชื่อมโยงเรื่องเข้ากับสถานการณ์ของกิจการโดยตรงช่วยลดโอกาสที่คำอธิบายเรื่อง KAM มีรูปแบบเป็นมาตรฐานเกินไปและมีประโยชน์น้อยลงเมื่อเวลาผ่านไป

ทั้งนี้ มีบางสถานการณ์ที่เรื่องที่ถูกกำหนดว่าเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่ถูกสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชี กฎหมายหรือข้อบังคับอาจขัดขวางการเปิดเผยต่อสาธารณะโดยผู้บริหารหรือผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับเรื่องเฉพาะบางเรื่องที่อาจมีผลต่อการสืบสวนโดยหน่วยงานที่เหมาะสมเกี่ยวกับการทำผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นจริงหรือมีข้อสงสัย (เช่นเรื่องที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน) ดังนั้น การใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีที่จะไม่สื่อสาร KAM จะเหมาะสมก็ต่อเมื่อผลกระทบเชิงลบต่อกิจการหรือสาธารณะซึ่งเป็นผลจากการสื่อสาร ถูกมองว่ามีนัยสำคัญ ซึ่งคาดการณ์อย่างสมเหตุผลว่าจะมีมากกว่าประโยชน์สาธารณะจากการสื่อสารเรื่องดังกล่าว ในกรณีนี้อาจมีความจำเป็นต้องได้หนังสือรับรองที่เป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้บริหารเพื่อชี้แจงสาเหตุที่การเปิดเผยต่อสาธารณะเป็นเรื่องไม่เหมาะสม

ความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเชิงบูรณาการและรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่

หากพิจารณาความเกี่ยวเนื่องของพัฒนาการทางรายงานทางการเงินมาสู่การรายงานเชิงบูรณาการ และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในรายงานของผู้สอบบัญชี จะพบประเด็นร่วมที่น่าสนใจดังนี้

ประเด็นที่ 1: การรายงานที่ดีขึ้น ไม่ได้หมายถึงการรายงานที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการรายงานเชิงบูรณาการหรือรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่ต่างต้องการรูปแบบที่กระชับและพิจารณาเฉพาะเนื้อหาประเด็นที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวข้องเท่านั้น

ประเด็นที่ 2: ความสนใจของนักลงทุนระยะยาวสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื้อหาและโครงสร้างของการรายงานเชิงบูรณาการให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ซึ่งครอบคลุมสู่อนาคตของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในขณะที่รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ที่เน้นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบถือเป็นการชี้เป้าจุดสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการอยู่รอดในระยะยาวของธุรกิจ ดังนั้น การรายงานเชิงบูรณาการ (IR) และรายงานผู้สอบบัญชีสามารถสร้างแรง ผลักดันผลผนึกทวีคูณกระตุ้นส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกภาคส่วน

ประเด็นที่ 3: การสร้างบทสนทนาแบบปะทะสังสรรค์ (Dialogue) การสร้างความผูกพันกับผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย (Stakeholder Engagement) เป็นเรื่องจำเป็นในทศวรรษใหม่นี้ ซึ่งการรายงานเชิงบูรณาการและรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่เข้ามามีส่วนเติมเต็มในความพยายาม

[7] ดูงานวิจัยของ Theis, J., A. Koehler, and N. Ratzinger-Sakel. 2016. Does the reporting of key audit matters affect the auditor's communicative value? Experimental evidence from investment professionals. (Working paper, The 39th European Accounting Association Annual Congress), Maastricht, Netherland.

ยกระดับการสื่อสารที่มีคุณภาพ เป็นการเปิดมุมมองให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมพิจารณาประเด็นต่าง ๆ อย่างรอบด้านทุกแง่มุม

ประเด็นที่ 4: บทบาทของการให้ความเชื่อมั่น รายงานผู้สอบบัญชีต้องมีประโยชน์และน่าสนใจติดตามอ่านในอนาคตทั้งการรายงานเชิงบูรณาการและรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ทำให้บทบาทของผู้สอบบัญชี และกรรมการตรวจสอบมีความกว้างขวางขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรรมการตรวจสอบที่ต้องกำกับดูแลการนำเสนอและเปิดเผย "สารสนเทศที่ไม่ใช่ทางการเงิน" ในรายงานทั้งสองนี้ให้มีความถูกต้องและเหมาะสม ก่อนนำเสนอให้มีการรับรองโดยคณะกรรมการบริษัทและเปิดเผยต่อสาธารณชนต่อไป

ประเด็นที่ 5: การพิจารณาประเด็น "ความมีนัยสำคัญ" เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีหลากหลายกลุ่ม ประเด็นที่มีความสำคัญกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาจไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับกิจการ นักลงทุนต้องการข้อมูลทางการเงินที่ชัดเจนและทางออกเชิงกลยุทธ์ ในขณะที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่นต้องการการรายงานที่แสดงข้อมูลรายละเอียด ดังนั้น ความท้าทายในอนาคต คือ การจัดการกับความขัดแย้งที่เป็นปัญหา ทั้งในระดับกลยุทธ์และระดับปฏิบัติการ ผู้สอบบัญชีหรือบุคคลที่สามอาจจำเป็นต้องเข้ามาสอบทานเนื้อหาของการรายงานเชิงบูรณาการ

สรุป

รายงานเชิงบูรณาการมิใช่เป็นเพียงการรายงานทั่วไป แต่เป็นการประสานงานแขนงต่าง ๆ ของการดำเนินธุรกิจ และมุ่งเน้นไปยังกลยุทธ์หลักขององค์กร ความสามารถในการเชื่อมโยงประสานข้อมูลระหว่างกลยุทธ์ โมเดลทางธุรกิจ และมาตรวัดเข้าด้วยกันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความไว้วางใจต่อองค์กร นอกจากนั้น การผสมผสานระหว่างการรายงานเชิงบูรณาการและรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่อย่างลงตัว ถือเป็นการพลิกโฉมยกระดับการสื่อสารในทศวรรษหน้าจากชุมชนผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสู่แวดวงนักลงทุนอย่างน่าจับตามอง ทั้งนี้ การรายงานเชิงบูรณาการควรได้รับการส่งเสริมผลักดันให้เป็นรูปแบบการรายงานภาคบังคับแทนรายงานทางการเงินในปัจจุบัน เพื่อให้ทั้งเนื้อหาสาระของการรายงาน และการรับรองให้ความเชื่อมั่น (ในรายงานของผู้สอบบัญชี) อยู่ในเกณฑ์บรรทัดฐานสอดคล้องรับกัน เอื้ออำนวยความสะดวก สร้างมูลค่า และเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้ใช้รายงานทางการเงินทุกฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทยและการแปล

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต*. กรุงเทพฯ

[Federation of Accounting Professions. (2016). *Thai Standard on Auditing No. 701 Communication Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report*. Bangkok.]

English

Busco, C., Frigo, M. L., Quattrone, P., and Riccaboni, A. (2014). Leading Practices in Integrated Reporting. *Strategic Finance* , pp. 23–32.

Institute of Management Accountants (IMA). (2015). *From Share Value to Shared Value: Exploring the Role of Accountants in Developing Integrated Reporting in Practice*. IMA-ACCA Joint Research.

KPMG. (2012). *Integrated Reporting in practice: The South African Story*. Mark Hoffman, KPMG in South Africa.

Pricewaterhouse Coopers. (2012). *Integrated Reporting: The Future of Corporate Reporting*. Retrieved on May, 2012 from www.pwc.de/de_De/de/rechnungslegung/assets/integrated_reporting.pdf.

Eccles, R. G., and Krzus, M. P. (2014). *The Integrated Reporting Movement: Meaning, Momentum, Motives, and Materiality*. Wiley, Hoboken, N.J.

Theis, J., Koehler, A., and Ratzinger-Sakel, N. (2016). *Does the reporting of key audit matters affect the auditor's communicative value? Experimental evidence from investment professionals*. Working paper. The 39th European Accounting Association Annual Congress, Maastricht, Netherland.

The European Audit Committee Leadership Network (EACLN) and Audit Committee Leadership Network (ACLN). (2014). Integrated Reporting. *ViewPoints*, Issue 25.

The International Integrated Reporting Committee (IIRC). (2011). *Towards Integrated Reporting: Communicating Value in the 21st Century*. Discussion paper.

The International Integrated Reporting Committee (IIRC). (2013). *The International <IR> Framework*. Retrieved in December 2013 from www.theiirc.org/international-ir-framework.

The International Integrated Reporting Committee (IIRC). (2015). *Navigating the Corporate Reporting Landscape*. Retrieved from http://corporatereportingdialogue.com/wp-content/uploads/2015/05/CRD-Mapping-Document_website_070515.pdf.

การบัญชีป้องกันความเสี่ยงตามข้อกำหนดใน IFRS 9

วิเชษฐ์ โรจนสุกาญจน
ผู้อำนวยการฝ่ายการเงินและการบัญชี
สถาบันคุ้มครองเงินฝาก

ดร.ศิลปพร ศรีจั่นเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงการบัญชีป้องกันความเสี่ยงตามข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 ซึ่งมีความแตกต่างจากการบัญชีป้องกันความเสี่ยงตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 39 หลายประการ ทั้งนี้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงจะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความไม่สอดคล้องของวิธีการบัญชีที่ใช้ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อลักษณะเชิงคุณภาพด้านการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของรายงานทางการเงินที่ใช้ในปัจจุบันด้วยการกำหนดให้กิจการรับรู้การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรม ทั้งที่เกิดจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ จากเดิมที่บางกิจการอาจไม่มีการรับรู้การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมทั้งที่เกิดจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง ประเด็นหลักจะเป็นเรื่องการกำหนดวิธีการบัญชีสำหรับการบัญชีป้องกันความเสี่ยงโดยทั่วไป (General Hedge Accounting) ซึ่งเป็นวิธีการบัญชีสำหรับกลุ่มรายการที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับการป้องกันความเสี่ยงสำหรับรายการที่มีพลวัตสูงที่เรียกว่า Macro Hedging อันเป็นโครงการที่คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IASB) อยู่ระหว่างการพัฒนาขึ้นมาต่างหากจากวิธีการบัญชีสำหรับการบัญชีป้องกันความเสี่ยงโดยทั่วไป (General Hedge Accounting) เพื่อให้สามารถสะท้อนเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจที่แท้จริงของการป้องกันความเสี่ยงสำหรับรายการที่มีพลวัตสูงได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การบัญชีป้องกันความเสี่ยง มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ ฉบับที่ 9

Hedge Accounting: IFRS 9

Wichet Rojanasukarn

Vice President, Finance and Accounting,

Deposit Protection Agency

Dr.Sillapaporn Srijunpetch

Assistant Professor of Department of Accounting,

Thammasat Business School, Thammasat University

ABSTRACT

This article was aimed to explain requirements for hedge accounting in IFRS 9 which are different from IAS 39 in many aspects. Specifically, the requirements for hedge accounting in IFRS 9 could dramatically improve representational faithfulness of financial reporting by reducing effect of accounting mismatch. This is mainly because an entity has to recognize changes in fair value for both hedged items and hedging instruments. Formerly, an entity recognizes only changes in fair value of hedged items, not hedged instruments. In addition, IFRS 9 requirements pertaining to General Hedge Accounting do not include Accounting for Macro Hedging which is appropriate for much more dynamic transactions when compared to General Hedge Accounting. Hence, apart from General Hedge Accounting, IASB is working on the other project to develop specific requirements regarding Accounting for Macro Hedging as separate project from General Hedge Accounting.

Keywords: Hedge Accounting, IFRS 9

บทนำ

เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IASB) ได้เผยแพร่มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน หรือ IFRS 9 ฉบับสมบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดให้มีผลบังคับใช้แทนมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 39 เรื่อง การรับรู้และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินหรือ IAS 39

ทั้งนี้ คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IASB) ได้พัฒนา IFRS 9 ขึ้นเพื่อให้มีวิธีปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับเครื่องมือทางการเงินที่สามารถสะท้อนถึงรูปแบบการดำเนินธุรกิจและสอดคล้องกับการบริหารความเสี่ยงของกิจการมากขึ้น โดยเนื้อหาของ IFRS 9 แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ (1) การจัดประเภทและการวัดมูลค่าของเครื่องมือทางการเงิน (2) การรับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่าของเครื่องมือทางการเงิน (3) การบัญชีป้องกันความเสี่ยง นอกจากนี้ เนื้อหาในแต่ละส่วนได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของ IAS 39 ที่มีมาในอดีต

เหตุผลที่ต้องกำหนดการบัญชีป้องกันความเสี่ยง

การบัญชีป้องกันความเสี่ยง (Hedge Accounting) คือ วิธีปฏิบัติทางบัญชีที่มาตรฐานการรายงานทางการเงินกำหนดให้กิจการรับรู้ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมที่เกิดจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ โดยมีการหักกลบกันอย่างเป็นระบบในกำไรหรือขาดทุน

การที่คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IASB) ได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการบัญชีป้องกันความเสี่ยงขึ้นมาต่างหากนั้น มีสาเหตุหลักเนื่องจากการบัญชีป้องกันความเสี่ยงมีลักษณะเฉพาะ ตลอดจนมีข้อกำหนดพิเศษที่ไม่เหมือนข้อกำหนดที่ใช้สำหรับกรณีทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากใช้วิธีการทางบัญชีที่แตกต่างกัน (Accounting Mismatch) ระหว่างเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงกับรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากวิธีการวัดมูลค่า (Measurement) หรือจังหวะเวลา (Timing) ในการรับรู้รายการที่มีความแตกต่างกัน

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นกรณีที่เกิดขึ้นจากความไม่สอดคล้องของวิธีการทางบัญชี (Accounting Mismatch) ที่ใช้ปฏิบัติกับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงกับรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง

ตัวอย่างที่ 1 กิจการมีหนี้สินที่มีอัตราดอกเบี้ยคงที่จึงป้องกันความเสี่ยงโดยใช้สัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Swap) เพื่อเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยที่กิจการต้องจ่ายจากแบบคงที่ (Fixed Rate) เป็นแบบลอยตัว (Floating Rate)

ตัวอย่างที่ 1	หนี้สินที่มีอัตราดอกเบี้ยคงที่	สัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย	
การจัดประเภทรายการ	หนี้สินทางการเงิน	อนุพันธ์ทางการเงิน	
ข้อกำหนดทั่วไปในการวัดมูลค่า	ราคาทุนตัดจำหน่าย	มูลค่ายุติธรรม	
กำไรขาดทุน	รับรู้ดอกเบี้ยจ่ายตามอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง	รับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนจากมูลค่ายุติธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป	✗

ตัวอย่างที่ 2 กิจการมีหนี้สินเป็นเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐอเมริกาอัตราดอกเบี้ยลอยตัว จึงทำสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Currency Swap) โดยแลกเปลี่ยนหนี้สินจากเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐอเมริกาแบบมีอัตราดอกเบี้ยลอยตัวมาเป็นเงินสกุลบาทแบบมีอัตราดอกเบี้ยลอยตัว

ตัวอย่างที่ 2	หนี้สินเป็นเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐอเมริกา อัตราดอกเบี้ยลอยตัว	สัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	
การจัดประเภทรายการ	หนี้สินทางการเงิน	อนุพันธ์ทางการเงิน	
ข้อกำหนดทั่วไปในการวัดมูลค่า	ราคาทุนตัดจำหน่าย	มูลค่ายุติธรรม	
กำไรขาดทุน	รับรู้ดอกเบี้ยจ่ายตามวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง	รับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนจากมูลค่ายุติธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป	✗

ตัวอย่างที่ 3 กิจการมีสินทรัพย์เงินให้กู้ยืมที่มีอัตราดอกเบี้ยคงที่จึงได้ทำสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Swap) เพื่อเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยที่กิจการต้องรับจากแบบคงที่ (Fixed rate) เป็นแบบลอยตัว (Floating rate)

ตัวอย่างที่ 3	เงินให้กู้ยืมที่มีอัตราดอกเบี้ยคงที่	สัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย	
การจัดประเภทรายการ	สินทรัพย์ทางการเงิน	อนุพันธ์ทางการเงิน	
ข้อกำหนดทั่วไปในการวัดมูลค่า	ราคาทุนตัดจำหน่าย	มูลค่ายุติธรรม	
กำไรขาดทุน	รับรู้ดอกเบี้ยรับตามวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง	รับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนจากมูลค่ายุติธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป	✗

ตัวอย่างที่ 4 กิจการคาดการณ์ว่าจะมีรายได้ในอนาคตเป็นเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐอเมริกา กิจการจึงได้ทำสัญญาขายเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกาล่วงหน้า (Forward Contract)

ตัวอย่างที่ 4	รายได้ในอนาคตเป็นเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐอเมริกา	สัญญาขายเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกาล่วงหน้า	
การจัดประเภทรายการ	ไม่บันทึกรายการ	อนุพันธ์ทางการเงิน	
ข้อกำหนดทั่วไปในการวัดมูลค่า	ไม่บันทึกรายการ – รับรู้เป็นรายได้เมื่อรายการเกิดขึ้น	มูลค่ายุติธรรม	
กำไรขาดทุน	รับรู้เป็นรายได้เมื่อรายการเกิดขึ้นในอนาคต	รับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนจากมูลค่ายุติธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป	✗

จากการพิจารณาตัวอย่างข้างต้น จะพบว่าการป้องกันความเสี่ยงตามตัวอย่างที่ 1 ถึงตัวอย่างที่ 3 นั้น จะส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องของวิธีการทางบัญชี (Accounting Mismatch) ที่เป็นผลมาจากวิธีการวัดมูลค่า (Measurement) ที่ใช้กับรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ตลอดจนเครื่องมือทางการเงินที่ใช้ป้องกันความเสี่ยงดังกล่าว ซึ่งมีวิธีปฏิบัติตามข้อกำหนดทั่วไปที่แตกต่างกัน ในขณะที่การป้องกันความเสี่ยงตามตัวอย่างที่ 4 ส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องของวิธีการทางบัญชี เนื่องจากวิธีปฏิบัติในการรับรู้รายการในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน (Timing)

ดังนั้น การบัญชีป้องกันความเสี่ยงจึงเป็นข้อกำหนดที่ใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความไม่สอดคล้องของวิธีการทางบัญชี (Accounting Mismatch) เพื่อให้กิจการรับรู้ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติธรรมที่เกิดจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ โดยการหักกลบกันอย่างเป็นระบบในกำไรหรือขาดทุน เนื่องจากการบัญชีป้องกันความเสี่ยงเป็นข้อกำหนดพิเศษ กิจการที่จะสามารถนำการบัญชีป้องกันความเสี่ยงมาใช้ได้นั้นจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ซึ่งมีเงื่อนไขที่เข้มงวดและเฉพาะเจาะจง การบัญชีป้องกันความเสี่ยงจึงเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งของกิจการที่มาตรฐานการรายงานทางการเงินอนุญาตให้กิจการนำไปปฏิบัติได้ อย่างไรก็ดี ผู้บริหารของกิจการจำเป็นต้องพิจารณาถึงต้นทุนและประโยชน์ที่ได้รับจากการตัดสินใจใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยง เนื่องจากกิจการจะมีภาระและต้นทุนเพิ่มขึ้นจากการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยง เช่น การจัดเตรียมเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการทำธุรกรรมการป้องกันความเสี่ยงที่เป็นทางการ การประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยง การระบุความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงกับรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ เป็นต้น

การบัญชีป้องกันความเสี่ยงตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 (IFRS 9)

ในการปรับปรุงข้อกำหนดเกี่ยวกับการบัญชีป้องกันความเสี่ยงเพื่อใช้ทดแทน IAS 39 นั้น คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IASB) ได้แบ่งโครงการพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงินเกี่ยวกับการบัญชีป้องกันความเสี่ยงออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรกเป็นการบัญชีป้องกันความเสี่ยงโดยทั่วไป (General Hedge Accounting) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบัญชีสำหรับความสัมพันธ์ในลักษณะการป้องกันความเสี่ยง ซึ่งรวมถึงรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงรายการเดียว (single item) หรือกลุ่มรายการที่มีลักษณะปิด (closed portfolio)

กลุ่มรายการลักษณะปิด หมายถึง กลุ่มรายการที่ไม่สามารถนำรายการมาเพิ่ม ลด หรือทดแทนได้ โดยที่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งเป็นผลให้เกิดกลุ่มรายการใหม่หรือชั้นของรายการใหม่ขึ้น

ส่วนที่สองเป็นการบัญชีป้องกันความเสี่ยงของกลุ่มรายการที่มีลักษณะเปิด (Open Portfolio) เนื่องจากกลุ่มรายการที่มีลักษณะเปิดมีการเปลี่ยนแปลงสูง ทำให้สถานะการป้องกันความเสี่ยงเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การป้องกันความเสี่ยงกลุ่มรายการที่มีลักษณะเปิดจึงมีความซับซ้อนและมีประเด็นที่ต้องพิจารณาในออกข้อกำหนดการบัญชีป้องกันความเสี่ยงสำหรับกลุ่มรายการที่มีลักษณะเปิดและมีพลวัตสูงโดยเฉพาะ ที่เรียกว่า Macro Hedging ดังนั้น คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IASB) จึงตัดสินใจออกข้อกำหนดสำหรับการบัญชีป้องกันความเสี่ยงโดยทั่วไปแยกต่างหากจากข้อกำหนดของการบัญชีป้องกันความเสี่ยงประเภท Macro Hedging เนื่องจาก IASB ต้องใช้เวลาในการวิจัยและรับฟังข้อคิดเห็นจากหลายฝ่าย เพื่อใช้สำหรับการออกข้อกำหนด Macro Hedging ส่งผลให้เกิดโครงการใหม่ เพื่อพัฒนาวิธีการบัญชีสำหรับการบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีพลวัตสูง (Accounting for Dynamic Risk Management) ซึ่งเป็นโครงการที่แยกต่างหากจากการพัฒนา IFRS 9

ข้อกำหนดใน IAS 39 ในเรื่องการบัญชีป้องกันความเสี่ยงนั้น ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีลักษณะอิงเกณฑ์และประกอบด้วยกฎเกณฑ์จำนวนมาก ตลอดจนไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงของกิจการ ส่งผลให้เกิดภาระค่อนข้างมากแก่กิจการในการปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ซับซ้อนจากการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงในธุรกิจและในการบริหารความเสี่ยงดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องจากข้อกำหนดของการบัญชีป้องกันความเสี่ยงใน IAS 39 มุ่งเน้นการยกเว้นการปฏิบัติตามข้อกำหนดทั่วไปในการรับรู้รายการและการวัดมูลค่ามากกว่าการสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการบริหารความเสี่ยงของกิจการ ดังนั้น IASB จึงต้องจำเป็นต้องทบทวนและพัฒนาการบัญชีป้องกันความเสี่ยงตามข้อกำหนดของ IFRS 9 เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของ IAS 39

ในการพัฒนาการบัญชีป้องกันความเสี่ยงนั้น IASB มีความเห็นว่าการบัญชีป้องกันความเสี่ยงควรเป็นเครื่องมือของกิจการในการสื่อสารเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของกิจการ กล่าวคือ การบัญชีป้องกันความเสี่ยงควรทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง เพื่อให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และผลกระทบของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงจะเป็นอนุพันธ์ทางการเงินและวิธีการต่าง ๆ ในการบริหารความเสี่ยง อย่างไรก็ตาม การใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงยังคงเป็นทางเลือกในการบันทึกบัญชีและถือเป็นข้อยกเว้นจากข้อกำหนดทั่วไปทางการบัญชี

ทั้งนี้ การบัญชีป้องกันความเสี่ยงใน IFRS 9 เป็นข้อกำหนดที่มีลักษณะเป็นหลักการ (Principle-based) มากกว่าข้อกำหนดที่มีลักษณะอิงเกณฑ์ใน IAS 39 เนื่องจาก IASB พัฒนา IFRS 9 โดยใช้กิจกรรมในการบริหารความเสี่ยงของกิจการเป็นพื้นฐานในการออกข้อกำหนดเกี่ยวกับเงื่อนไขของการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยง เพื่อให้รายงานทางการเงินเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม (Representation Faithfulness) และสะท้อนเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจที่แท้จริงในกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงของกิจการ ในขณะที่ IAS 39 มีลักษณะอิงเกณฑ์ (Rule-based) มากกว่า IFRS 9

ประเภทของความเสี่ยงใน IFRS 9

IFRS 9 ได้กำหนดให้มีการบัญชีป้องกันความเสี่ยง 3 ประเภท เช่นเดียวกับ IAS 39 แต่มีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดไปจาก IAS 39 ได้แก่

1. การป้องกันความเสี่ยงจากมูลค่ายุติธรรม (Fair Value Hedge) หรือภาระผูกพันที่แน่นอน (Firm Commitment) เป็นการป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์หรือหนี้สินที่กิจการรับรู้และแสดงไว้ในงบแสดงฐานะการเงิน หรือเพื่อภาระผูกพันที่กำหนดไว้แน่นอน ซึ่งกิจการยังไม่เคยมีการวัดมูลค่าและรับรู้รายการไว้ และบางส่วนของสินทรัพย์หรือหนี้สินเกี่ยวข้องกับความเสี่ยง เช่น ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์จากการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน หรือราคาสินค้าโภคภัณฑ์ ราคาหุ้น เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงไปจาก IAS 39

IFRS 9 ได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดสำหรับการป้องกันความเสี่ยงจากมูลค่ายุติธรรม ไว้ดังนี้

- IFRS 9 ได้กำหนดว่าในกรณีที่กิจการป้องกันความเสี่ยงจากมูลค่ายุติธรรมสำหรับตราสารทุนที่กิจการรับรู้โดยวัดมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ (FVOCI) นั้น กิจการจะไม่สามารถนำกำไรขาดทุนจากตราสารทุนที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ดังกล่าวมาเวียนกำไรขาดทุน (Recycle) โดยรับรู้ในกำไรหรือขาดทุนได้อีก เช่นเดียวกันกับการรับรู้การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง กิจการจะต้องรับรู้ผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จโดยห้ามนำกลับมาบันทึกผ่านกำไรหรือขาดทุน

2. การป้องกันความเสี่ยงจากกระแสเงินสด (Cash Flow Hedge) หรือรายการที่เกิดจากการคาดการณ์ (Forecast Transaction) เป็นการป้องกันความเสี่ยงที่

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสด ซึ่งเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์หรือหนี้สินที่รับรู้ไว้ในงบแสดงฐานะการเงินหรือรายการที่เกิดจากการคาดการณ์ และมีผลต่อกำไรหรือขาดทุน ได้แก่ เงินรับจากการขายสินค้าในอนาคตที่เป็นเงินตราต่างประเทศ การจ่ายชำระค่าเครื่องจักรที่จะซื้อในอนาคตที่เป็นเงินตราต่างประเทศ การจ่ายชำระค่าสินค้าและบริการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นเงินตราต่างประเทศ การออกตราสารหนี้ในอนาคตที่มีอัตราดอกเบี้ยลอยตัวหรือที่เป็นเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงไปจาก IAS 39

IFRS 9 ได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดสำหรับการป้องกันความเสี่ยงจากกระแสเงินสดไว้ดังนี้

- การป้องกันความเสี่ยงจากกระแสเงินสดสำหรับรายการที่เกิดจากการคาดการณ์ ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้รายการที่มิใช่ทางการเงิน (Non-financial Item) เช่น สินทรัพย์ถาวร สินค้าคงเหลือ หรือรายการที่เกิดจากการคาดการณ์ (forecast transaction) ที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่มิใช่ทางการเงินหรือหนี้สินที่มิใช่ทางการเงิน ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นข้อผูกมัดที่กำหนดไว้แน่นอนที่กิจการได้นำการบัญชีป้องกันความเสี่ยงจากมูลค่ายุติธรรมมาใช้ กิจการจะต้องปรับปรุงมูลค่าทางบัญชีของรายการดังกล่าวด้วยผลกำไรขาดทุนสะสมที่ได้รับรู้โดยตรงไปยังส่วนทุนหรือที่เรียกว่า Basis Adjustment

ภายใต้ข้อกำหนดใน IAS 39 กิจการอาจเลือกใช้วิธีการบันทึกบัญชีข้างต้น หรือเลือกรับรู้รายการบัญชีโดยคงผลกำไรขาดทุนสะสมไว้ในส่วนทุนจนกระทั่งเมื่อรายการดังกล่าวส่งผลต่อกำไรขาดทุนแล้ว กิจการจึงรับรู้รายการดังกล่าวผ่านกำไรหรือขาดทุน ในขณะที่ IFRS 9 ไม่อนุญาตให้ปฏิบัติ

- หากสถานะสุทธิ (Net Position) ของกลุ่มรายการที่มีสถานะความเสี่ยงที่หักล้างกันได้กำหนดให้เป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยงจากกระแสเงินสดตามข้อกำหนดใน IFRS 9 นั้นอนุญาตให้ใช้สำหรับการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเท่านั้น ในการกำหนดให้สถานะสุทธิเป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง กิจการต้องระบุไว้ในรอบระยะเวลาการรายงานที่คาดว่ารายการที่คาดการณ์ไว้จะส่งผลกระทบต่อกำไรหรือขาดทุน รวมทั้งลักษณะและจำนวนที่คาดว่าจะกระทบต่อกำไรหรือขาดทุนในแต่ละรอบระยะเวลาการรายงาน นอกจากนี้ กิจการจะต้องนำกำไรหรือขาดทุนจากการป้องกันความเสี่ยงมาแสดงไว้เป็นรายการแยกต่างหากในงบกำไรขาดทุนและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ ในขณะที่ IAS 39 ไม่อนุญาตให้สถานะสุทธิเป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง
- IFRS 9 กำหนดว่าในกรณีของการป้องกันความเสี่ยงจากกระแสเงินสดสำหรับกลุ่มรายการที่สถานะความเสี่ยงไม่สามารถหักล้างกันได้ (Gross Position) นั้น กิจการต้องนำรายการผลกำไรขาดทุนจากการป้องกันความเสี่ยงไปปันส่วนให้กับรายการแต่ละบรรทัดที่แสดงในกำไรหรือขาดทุนตามสัดส่วนที่ได้รับผลกระทบจากรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงตามเกณฑ์ที่เป็นระบบและสมเหตุผล ในขณะที่ IAS 39 ไม่มีข้อกำหนดในการแสดงผลกำไรหรือขาดทุนดังกล่าวไว้ในกำไรหรือขาดทุน

3. การป้องกันความเสี่ยงของเงินลงทุนสุทธิในกิจการต่างประเทศ (Net Investment Hedge) กิจการที่มีการดำเนินงานในต่างประเทศ เช่น บริษัทย่อย บริษัทร่วม การร่วมการงาน หรือสาขาในต่างประเทศ กิจการอาจป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนที่เกี่ยวข้องกับการแปลงค่าเงินตราต่างประเทศของสินทรัพย์สุทธิในกิจการต่างประเทศให้เป็นสกุลเงินที่ใช้ดำเนินงานของกิจการ ทั้งนี้ IFRS 9 ยังคงกำหนดให้กิจการรับรู้ผลต่างของอัตราแลกเปลี่ยนของรายการที่เป็นตัวเงินที่เข้าเกณฑ์การป้องกันความเสี่ยงเฉพาะส่วนที่มีประสิทธิผลไว้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จจนกระทั่งกิจการขายหรือจำหน่ายเงินลงทุนสุทธิในกิจการต่างประเทศ กิจการจึงรับรู้ผลต่างของอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกำไรขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุนในกิจการต่างประเทศ ซึ่งข้อกำหนดนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่กำหนดไว้ใน IAS 39

เงื่อนไขของบัญชีป้องกันความเสี่ยงใน IFRS 9

ดังที่กล่าวไว้ตั้งแต่ตอนต้นว่าการบัญชีป้องกันความเสี่ยงเป็นข้อยกเว้นพิเศษจากข้อกำหนดทั่วไปของเกณฑ์ทางบัญชี ดังนั้น ข้อกำหนดใน IFRS 9 จึงยังคงกำหนดเงื่อนไขในการใช้บัญชีป้องกันความเสี่ยงในมาตรฐานการรายงานการเงินไว้อย่างเข้มงวด อย่างไรก็ดี หากเปรียบเทียบระหว่าง IAS 39 แล้ว ข้อกำหนดในเรื่องการบัญชีป้องกันความเสี่ยงใน IFRS 9 มีลักษณะที่ผ่อนปรนและยืดหยุ่นกว่า IAS 39

เงื่อนไขของการบัญชีป้องกันความเสี่ยงใน IFRS 9 สรุปได้ดังนี้

1. เอกสารที่เป็นทางการเกี่ยวกับการป้องกันความเสี่ยง

IFRS 9 กำหนดเรื่องการจัดทำเอกสารที่เป็นทางการเกี่ยวกับการป้องกันความเสี่ยงไม่แตกต่างไปจาก IAS 39 เอกสารต้องมีการระบุความสัมพันธ์ในลักษณะการป้องกันความเสี่ยง ดังนั้น กิจการที่ใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงจึงมีภาระในการจัดทำเอกสารไม่แตกต่างไปจากเดิม อย่างไรก็ตาม กิจการเข้าใจว่าภายใต้ IFRS 9 นั้น กิจการจำเป็นต้องปรับปรุงเอกสารเกี่ยวกับการป้องกันความเสี่ยงให้เป็นปัจจุบันเป็นระยะ ๆ ตัวอย่างเช่น ในสถานการณ์ที่กิจการมีการปรับสมดุลโดยเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนในการป้องกันความเสี่ยง หรือการปรับปรุงการวิเคราะห์ของปัจจัยแหล่งที่มาของความไม่มีประสิทธิผลในการป้องกันความเสี่ยง

2. รายการที่มีคุณสมบัติเข้าเงื่อนไขการป้องกันความเสี่ยง

ความสัมพันธ์ในลักษณะการป้องกันความเสี่ยงประกอบด้วยเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง ซึ่ง IFRS 9 ได้ปรับปรุงข้อกำหนดโดยให้เพิ่มความสามารถในการเป็นเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง ซึ่งเปรียบเทียบกับ IAS 39 ได้ดังนี้

IAS 39	IFRS 9
เครื่องมือป้องกันความเสี่ยง (Hedging Instruments)	
อนุพันธ์	ไม่เปลี่ยนแปลง
เครื่องมือทางการเงินที่มิใช่อนุพันธ์ทางการเงินนั้นสามารถป้องกันความเสี่ยงได้เฉพาะความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเท่านั้น	เครื่องมือทางการเงินที่มิใช่อนุพันธ์ทางการเงินนั้นสามารถป้องกันความเสี่ยงได้เฉพาะความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเท่านั้น โดยได้กำหนดเพิ่มเติมว่าหากเครื่องมือทางการเงินที่มิใช่อนุพันธ์ทางการเงินวัดมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุน สามารถใช้ป้องกันความเสี่ยงอื่น ๆ ได้นอกเหนือไปจากความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน
ให้รับรู้การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าตามเวลาของสิทธิเลือกไว้ในกำไรขาดทุน	ให้รับรู้การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าตามเวลาของสิทธิเลือกไว้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ แล้วให้ปรับปรุงการจัดประเภทรายการผ่านกำไรขาดทุนโดยขึ้นอยู่กับลักษณะของรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ ซึ่งงวดเวลาเดียวกันกับที่รายการบัญชีทั้งสองได้บันทึกผ่านกำไรขาดทุน

IAS 39	IFRS 9
กำหนดทางเลือกไว้ 2 วิธีสำหรับวิธีปฏิบัติในการรับรู้การเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมของสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของ Forward Points (Forward Points ของสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า คือ อัตราแลกเปลี่ยนที่สะท้อนส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยระหว่างเงินสองสกุลที่นำมาแลกเปลี่ยนกัน และ Forward Points ของสัญญาซื้อขายโภคภัณฑ์ล่วงหน้า คือ ต้นทุนในการถือครอง ซึ่งสะท้อนถึงต้นทุนในการเก็บรักษาและต้นทุนอื่น ๆ)	สามารถใช้วิธีการทั้ง 2 วิธีตาม IAS 39 อย่างไรก็ตาม กิจการกำหนดได้เฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากอัตราทันที (Spot Rate) เท่านั้นที่เป็นเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง และอนุญาตให้กิจการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของ Forward Points ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ และทยอยตัดมูลค่ายุติธรรมของ Forward Points ที่รับรู้ไว้เมื่อเริ่มแรกตลอดระยะเวลาของความสัมพันธ์ในการป้องกันความเสี่ยง เพื่อลดความผันผวนของกำไรขาดทุน
ไม่ได้ระบุข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางบัญชีสำหรับ Currency Basis Spreads ของสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Cross Currency Swap)	กำหนดให้ Currency Basis Spreads ของสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแยกออกจากการมอบหมายให้เป็นเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง โดยถือเป็นต้นทุนของความสัมพันธ์ในการป้องกันความเสี่ยง และให้รับรู้การเปลี่ยนแปลงใน Currency Basis Spread ผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จในลักษณะเดียวกันกับ Forward Points
รายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง (Hedged Items)	
นิยามของรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้	ไม่เปลี่ยนแปลง
สามารถป้องกันองค์ประกอบความเสี่ยงของรายการทางการเงินเท่านั้น (Financial Item)	เพิ่มให้สามารถป้องกันองค์ประกอบความเสี่ยงของรายการที่มิใช่รายการทางการเงิน (Non-financial Item) ได้
ไม่อนุญาตให้สถานะสุทธิ (Net Position) เป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง	อนุญาตให้สถานะสุทธิ (Net Position) เป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงได้ในบางสถานการณ์
ไม่ให้ใช้การแยกรายการเป็นชั้น (Layer) ให้เป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง เว้นแต่ในการป้องกันความเสี่ยงจากกระแสเงินสด	ในบางสถานการณ์ สามารถใช้การแยกรายการเป็นชั้นเพื่อกำหนดให้เป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงได้ ทั้งในกรณีการป้องกันความเสี่ยงจากกระแสเงินสดและการป้องกันความเสี่ยงจากมูลค่ายุติธรรม
ไม่อนุญาตให้มอบหมายอนุพันธ์ให้เป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง	อนุญาตให้นำความเสี่ยงจากอนุพันธ์และส่วนที่มิใช่อนุพันธ์มารวมเป็นความเสี่ยงรวม (Aggregated Exposure) เพื่อมอบหมายให้เป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง

3. ประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยง

3.1 ความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจ

IFRS 9 กำหนดให้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงต้องมีความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจ กล่าวคือ การคาดหมายว่ามูลค่าของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและมูลค่าของรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงจะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ตรงกันข้ามเพื่อให้เกิดการหักกลบ เนื่องจากลักษณะความเสี่ยงเหมือนกัน ข้อกำหนดนี้ไม่แตกต่างจากที่กำหนดไว้ใน IAS 39

3.2 ความเสี่ยงด้านเครดิต

แม้ว่าความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจตาม 3.1 มีอยู่ แต่การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงต้องไม่เกิดขึ้นจากความเสี่ยงด้านเครดิตเป็นปัจจัยหลัก ทั้งนี้ เนื่องจากหากปัจจัยด้านเครดิตเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาแล้ว จะส่งผลให้กลไกการหักกลบของราคาเกิดการบิดเบือนไปจากรูปแบบที่ต้องการได้ อย่างไรก็ตาม IFRS 9 ไม่ได้ให้ความหมายที่ชัดเจนว่าเมื่อใดจึงถือว่าความเสี่ยงด้านเครดิตเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมูลค่า ดังนั้น การใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ เช่น ในกรณีที่กิจการถือตราสารหนี้ที่มีความเสี่ยงสูง (Non-investment grade) อาจทำให้การป้องกันความเสี่ยงไม่เข้าเงื่อนไขของการบัญชีป้องกันความเสี่ยงตามที่ IFRS 9 กำหนดได้ เพราะราคาของตราสารหนี้ดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงไปด้วยปัจจัยด้านเครดิตมากกว่าปัจจัยด้านดอกเบี้ย

3.3 อัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยง

อัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยง (Hedge Ratio) คือ ความสัมพันธ์เชิงสัดส่วนระหว่างปริมาณของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงกับปริมาณของรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง IFRS 9 กำหนดให้อัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่นำไปใช้ในการบัญชีป้องกันความเสี่ยงควรเป็นอัตราส่วนเดียวกันกับอัตราส่วนที่ใช้สำหรับวัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงสอดคล้องกับกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงเชิงเศรษฐกิจของกิจการ

3.4 การปรับสมดุล

IFRS 9 ได้นำแนวคิดเรื่องการปรับสมดุล (Rebalancing) มาใช้ การปรับสมดุลเป็นการปรับปรุงอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของกิจการ เพื่อให้การป้องกันความเสี่ยงมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น ข้อกำหนดในการปรับสมดุลทำให้กิจการยังคงใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงต่อเนื่องได้ โดยไม่ต้องมีภาระในการยกเลิกการมอบหมายและมอบหมายให้กับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง ดังเช่นข้อกำหนดใน IAS 39

3.5 การประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยง

IFRS 9 ไม่ได้กำหนดวิธีการในการประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยงไว้อย่างเฉพาะเจาะจง กิจการต้องพิจารณาใช้วิธีการที่เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับลักษณะของความสัมพันธ์เชิงป้องกันความเสี่ยง ซึ่งรวมถึงแหล่งที่มาของความไม่มีประสิทธิผลที่คาดหมายว่าจะกระทบต่อความสัมพันธ์เชิงป้องกันความเสี่ยงระหว่างการป้องกันความเสี่ยง กิจการจึงอาจประเมินประสิทธิผลในเชิงปริมาณและคุณภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่กิจการเผชิญอยู่ ตัวอย่าง เช่น หากกิจการมีการป้องกันความเสี่ยงแบบง่าย การใช้วิธีพิจารณาเปรียบเทียบเงื่อนไขหลักของรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงกับเงื่อนไขหลักของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงว่ามีความสอดคล้องเข้ากันหรือไม่ หรือที่เรียกว่า Critical Terms Match ประกอบกับใช้การทดสอบเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินประสิทธิผลก็น่าจะเพียงพอ สำหรับกิจการที่มีกลยุทธ์การป้องกันความเสี่ยงที่ซับซ้อน ควรต้องพิจารณานำวิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณมาใช้ประเมินประสิทธิผล เช่น การวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis)

การประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยงตาม IFRS 9 มีลักษณะการมองไปข้างหน้าเพื่อคาดหมายประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยง โดยกิจการต้อง

ประเมินอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มป้องกันความเสี่ยง ทุกสิ้นรอบระยะเวลารายงาน หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้น เหตุผลที่กำหนดเช่นนี้เพื่อให้มั่นใจว่ากลยุทธ์การป้องกันความเสี่ยงที่กิจการใช้อยู่เข้าเงื่อนไขสำหรับการบัญชีป้องกันความเสี่ยง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในการป้องกันความเสี่ยงยังคงสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง IFRS 9 จึงเน้นเรื่องการประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยงในอนาคต (Prospective Test) และได้ยกเลิกข้อกำหนดของ IAS 39 ในการประเมินประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจริง (Retrospective Test) และการกำหนดให้การป้องกันความเสี่ยงที่ถือว่าเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่มีประสิทธิผลสูงต้องผ่านการทดสอบเรื่องการหักกลบ ซึ่งผลของการหักกลบที่เกิดขึ้นต้องอยู่ในช่วงระหว่าง 80–125% หากการหักกลบแล้วไม่อยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ IAS39 ถือว่าเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่ไม่มีประสิทธิผล ทำให้ไม่เข้าเงื่อนไขที่ในการคำการบัญชีป้องกันความเสี่ยงมาใช้ ซึ่งข้อกำหนดนี้มีลักษณะที่เน้นกฎเกณฑ์มากกว่าหลักการ

3.6 การใช้กระแสเงินสดคิดลดในการวัดประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยง

การบัญชีป้องกันความเสี่ยงไม่ได้เปลี่ยนวิธีการวัดมูลค่าของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง เว้นแต่ในกรณีที่มูลค่าตามบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไปของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงใช้แสดงสำหรับการป้องกันความเสี่ยงจากกระแสเงินสดหรือการป้องกันความเสี่ยงของเงินลงทุนสุทธิ หากการวัดมูลค่าเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงด้วยมูลค่ายุติธรรมหรือวัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย ทั้งสองกรณีจะต้องนำมูลค่าของตามเวลามาพิจารณาด้วย

เพื่อให้มีความสม่ำเสมอสอดคล้องกับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง IFRS 9 จึงได้กำหนดการวัดมูลค่ารายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง โดยใช้เกณฑ์มูลค่าปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงมูลค่าที่เกิดในภายหลังจะรวมถึงมูลค่าของเงินตามเวลาไว้ด้วย การกำหนดไว้เช่นนี้เพื่อให้มั่นใจว่าการประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยงได้คำนึงถึงมูลค่าของเงินตามเวลาและปัญหาจากความแตกต่าง (Mismatch) ในจังหวะเวลา (Timing) ในการรับรู้รายการแล้ว ซึ่งอาจทำให้การป้องกันความเสี่ยงไม่มีประสิทธิผล

4. การยกเลิกการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยง

หากกิจการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงตามข้อกำหนด IFRS 9 กิจการจะไม่สามารถยกเลิกการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงได้ตราบเท่าที่การป้องกันความเสี่ยงนั้นยังคงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยงและเข้าเงื่อนไขการบัญชีป้องกันความเสี่ยงที่กำหนดไว้ ซึ่งแตกต่างไปจากข้อกำหนด IAS 39 ที่กิจการสามารถที่จะยกเลิกการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงเมื่อใดก็ได้

ตารางแสดงสถานการณ์ที่มีผลให้กิจการต้องยกเลิกการบัญชีป้องกันความเสี่ยงทั้งหมดหรือบางส่วน

สถานการณ์	การยกเลิกการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยง
วัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยงเปลี่ยนแปลง	ทั้งหมดหรือบางส่วน
ความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจระหว่างเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงกับรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงสิ้นสุดลง	ทั้งหมด
ความเสี่ยงทางด้านเครดิตส่งผลกระทบอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงหรือรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง	ทั้งหมด
เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงหมดอายุ	บางส่วน
มีการจำหน่าย การยกเลิกหรือการใช้สิทธิเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงทั้งหมดหรือบางส่วน	ทั้งหมดหรือบางส่วน
รายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง (ทั้งหมดหรือบางส่วน) ไม่มีแล้วหรือไม่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต	ทั้งหมดหรือบางส่วน

IFRS 9 จึงให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่าง "กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง" กับ "วัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยง" กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงเป็นเรื่องในระดับสูงสุดของกิจการที่กำหนดว่ากิจการบริหารความเสี่ยงอย่างไร โดยกิจการต้องระบุถึงความเสี่ยงที่เผชิญอยู่ วิธีการตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้น กลยุทธ์จึงมีลักษณะระยะยาวและมีความยืดหยุ่นในการปรับให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เอกสารกลยุทธ์จึงมีเนื้อหากว้าง ๆ แล้วนำไปถ่ายทอดผ่านในรูปของนโยบาย ซึ่งจะกำหนดแนวทางปฏิบัติในรายละเอียดไว้ ดังนั้น ในการนำกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงไปปฏิบัติจึงอาจมีวัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยงได้มากกว่าหนึ่งวัตถุประสงค์ ดังนั้น บางครั้งวัตถุประสงค์อาจเปลี่ยนแปลงไปแต่กลยุทธ์ยังคงเดิม

เอกสารกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงจึงระบุเรื่องเหล่านี้ไว้

- การกำกับดูแลกิจกรรมการบริหารความเสี่ยง
- คำอธิบายเกี่ยวกับความเสี่ยงที่ต้องมีการป้องกัน
- ลักษณะหรือขนาดของความเสี่ยงที่ต้องมีการป้องกัน
- ระยะเวลาที่ครอบคลุมการจัดการความเสี่ยงนั้น ๆ
- ประเภทของเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ป้องกันความเสี่ยง
- การกำหนดเพดานความเสี่ยง (Risk Limits)

วัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยงจึงระบุถึงความสัมพันธ์ในลักษณะการป้องกันความเสี่ยงในระดับที่ละเอียด โดยระบุว่าเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงได้นำมาใช้เพื่อป้องกันความเสี่ยงประเภทใดและรายการใดที่เป็นรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง

สรุปและพัฒนาการในอนาคต

คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IASB) ได้ออกมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงินหรือ IFRS 9 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ทดแทนมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 39 เรื่อง การรับรู้และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินหรือ IAS 39 และจะให้มีผลบังคับใช้สำหรับงบการเงินตั้งแต่

ตารางแสดงการเปรียบเทียบเงื่อนไขในการนำการบัญชีป้องกันความเสี่ยงมาใช้

IAS 39	IFRS 9
การจัดทำเอกสารที่เป็นทางการเกี่ยวกับการป้องกันความเสี่ยง ระบุถึง • วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ของกิจการ ในการป้องกันความเสี่ยง • เครื่องมือที่ใช้ป้องกันความเสี่ยง • รายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ • ลักษณะของความเสี่ยงที่ได้ป้องกันไว้ • การประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยง	การจัดทำเอกสารที่เป็นทางการเกี่ยวกับการป้องกันความเสี่ยง ระบุถึง • วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ของกิจการ ในการป้องกันความเสี่ยง • เครื่องมือที่ใช้ป้องกันความเสี่ยง • รายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงไว้ • ลักษณะของความเสี่ยงที่ได้ป้องกันไว้ • การประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยง ซึ่งรวมถึงแหล่งที่มาของความไม่มีประสิทธิผล และวิธีการกำหนดอัตราส่วน การป้องกันความเสี่ยง (Hedge Ratio)
ความสัมพันธ์ในลักษณะป้องกันความเสี่ยงของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงที่เป็นไปตามเงื่อนไข	ข้อกำหนดทั่วไปไม่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม รายการที่เข้าเงื่อนไขการเป็นเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงตาม IAS 39 อาจมีคุณสมบัติเข้าเงื่อนไขการเป็นเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยงตาม IFRS 9
ข้อกำหนดในการประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยง • ความมีประสิทธิผลสามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ • การประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยงในอนาคต (Prospective Test) • การประเมินประสิทธิผลต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจริง(Retrospective Test) ว่าเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่มีประสิทธิผลสูงหรือไม่ (การประเมินผลที่เกิดขึ้นจริงที่ให้ผลการหักกลบเกิดขึ้นระหว่าง 80–125%)	ข้อกำหนดในการประเมินประสิทธิผลของการป้องกันความเสี่ยงในอนาคต (Prospective Test) • ความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจยังคงอยู่ • ความเสี่ยงด้านเครดิตไม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้มูลค่าเปลี่ยนแปลงไป • อัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงยังคงสอดคล้องกับกลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยง
อนุญาตให้เลิกใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงได้โดยสมัครใจ	การเลิกใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงต่อเมื่อเข้าเงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยเฉพาะเท่านั้น

วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2561 ข้อกำหนดใน IFRS 9 เกี่ยวกับการบัญชีป้องกันความเสี่ยงได้ปรับปรุงและพัฒนาขึ้นให้มีลักษณะเป็นหลักการ (Principle-based) ที่เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่พบใน IAS 39 ที่มีลักษณะเน้นกฎเกณฑ์ เนื่องจากการบัญชีป้องกันความเสี่ยงเป็นข้อกำหนดพิเศษเป็นข้อยกเว้นจากข้อกำหนดทั่วไป เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สอดคล้องของวิธีการบัญชีที่ใช้กับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงกับรายการที่ได้ป้องกันความเสี่ยง หรือที่เรียกว่า Accounting Mismatch เงื่อนไขในการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงใน IFRS 9 จึงต้องกำหนดไว้อย่างเข้มงวด อย่างไรก็ดี ข้อกำหนดใน IFRS 9 มีลักษณะผ่อนปรนและยืดหยุ่นมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบข้อกำหนดใน IAS 39 เพื่อให้รายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นแสดงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ซึ่งสะท้อนถึงวัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยงของกิจการ และลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากตารางสรุปเพื่อเปรียบเทียบเงื่อนไขการนำการบัญชีป้องกันความเสี่ยงมาใช้

IFRS 9 ฉบับปี 2014 ยังไม่ครอบคลุมข้อกำหนดเกี่ยวกับการบัญชีป้องกันความเสี่ยงสำหรับกลุ่มรายการที่มีลักษณะเปิดที่มีการเปลี่ยนแปลงเสมอหรือ Macro Hedging เนื่องจากลักษณะของรายการมีความซับซ้อนกว่ากรณีป้องกันความเสี่ยงรายการเดี่ยวหรือกลุ่มรายการที่มีลักษณะปิด IASB จึงออกข้อกำหนดการบัญชีป้องกันความเสี่ยงสำหรับรายการเดี่ยวหรือกลุ่มรายการที่มีลักษณะปิดหรือ General Hedge Accounting ไว้ใน IFRS 9 และจึงพัฒนาข้อกำหนดเรื่อง macro hedging เป็นลำดับต่อไป ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพจึงควรติดตามพัฒนาการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะกิจการที่มีการบริหารความเสี่ยงที่ซับซ้อน เช่น สถาบันการเงิน บริษัทประกันภัย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

English

Ernst & Young LLP. (2016). International GAAP 2016: Generally Accepted Accounting Principles under International Financial Reporting Standards. John Wiley & Sons, Ltd., United Kingdom.

IASB. (2014). International Financial Reporting Standard No. 9 Financial Instruments. IFRS Foundation, London, United Kingdom.

IFRS. (July 2014). IFRS 9 Project Summary, accessed June 7, 2016, http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Documents/IFRS-9-Project-Summary-July-2014.pdf

Ramirez, Juan. (2015). Accounting for Derivatives: Advanced Hedging under IFRS 9, 2nd Edition. John Wiley & Sons, Ltd., United Kingdom.

สมชาย ศุภธาดา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

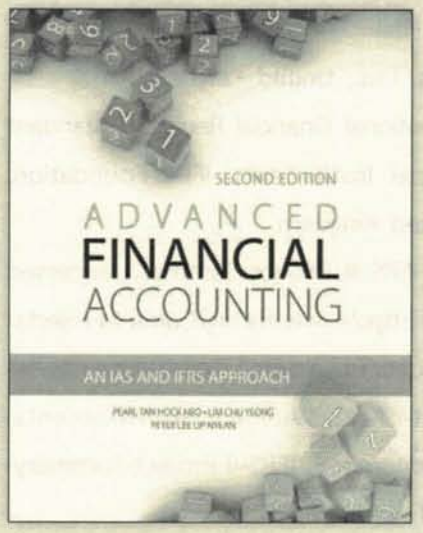

Title: **Advanced Financial Accounting: An IAS and IFRS Approach (2nd edition)**
Author: **Pearl Tan Hock Neo, Lim Chu Yeong** and **Peter Lee Lip Nyean**
Publisher: **Mc Graw-Hill Education. (2015)**

นาน ๆ จะแนะนำตำราสักที ครั้งนี้ขอถือโอกาสนำเสนอตำราการบัญชีชั้นสูงจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้ ๆ เรา คือสิงคโปร์นั่นเอง ผู้แต่ง (2 ท่านแรก) เป็นอาจารย์จาก Singapore Management University (SMU) และท่านที่สามเกษียณจาก Nanyan Technological University (NTU)

หนังสือเริ่มต้นด้วยบทแรกเกี่ยวกับการรายงานความเสี่ยง ซึ่งค่อนข้างแปลกและน่าสนใจเมื่อเทียบกับตำราการบัญชีชั้นสูงอื่นทั่วไป โดยรวบรวมมาตรฐานการบัญชีที่ใช้ประเมินความเสี่ยงหลายมาตรฐาน ได้แก่ IFRS 8 [Operating Segments] IAS 14 [Segment Reporting] IAS 24 [Related Party Disclosures] IAS 37 [Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets] และ IFRS 7 [Financial Instruments: Disclosures] ซึ่งทำให้นักศึกษาเห็นภาพรวมได้อย่างชัดเจน

จากนั้นเนื้อหาในบทที่ 2 ถึงบทที่ 7 เหมือนตำราการบัญชีชั้นสูงทั่วไป คือว่าด้วยเรื่องการจัดทำงบการเงินรวม โดยในตำราใช้คำว่า Group Reporting เป็นชื่อเรียกหมวดหมู่แทน ผู้เขียนเรียงลำดับเริ่มจากการปูพื้นฐานว่าด้วยแนวคิดเรื่องการควบคุม เหตุที่ต้องทำงบการเงินรวม ทฤษฎีในการจัดทำงบการเงินรวม หลังจากนั้นค่อยลงรายละเอียดในแต่ละเรื่องเช่นการตัดรายการบัญชีสำหรับรายการระหว่างกัน และไปปิดท้ายในบทที่ 7 เกี่ยวกับประเด็นปัญหาพิเศษบางประการ เช่นโครงสร้างการถือหุ้นบริษัทในกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงส่วนได้เสียของบริษัทโดยไม่เสียอำนาจการควบคุม เป็นต้น

Somchai Supphatada
Assistant Professor of Department of Accounting,
Thammasat Business School, Thammasat University

บทที่ 8 เป็นเรื่องผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน ในบทนี้กล่าวถึงสองเรื่องไปพร้อมกัน คือการบันทึกรายการค้าที่เป็นเงินตราต่างประเทศ และการแปลงค่างบการเงินที่จัดทำในสกุลเงินตราต่างประเทศ (ถ้าเป็นตำราทางประเทศตะวันตก เช่น อเมริกา มักแบ่งเป็น 2 บทแยกจากกัน)

สองบทถัดไปมีเนื้อหาสัมพันธ์กัน ในบทที่ 9 กล่าวถึงการจำแนกประเภท การรับรู้และการวัดค่าตราสารทางการเงิน และบทที่ 10 พูดถึงการบัญชีสำหรับตราสารอนุพันธ์ การบัญชีป้องกันความเสี่ยงโดยเฉพาะ [ในภาคผนวกบทที่ 10 ให้ข้อมูลสรุปเรื่อง Hedge Accounting ภายใต้ IAS39 ไว้ประกอบความเข้าใจด้วย]

ตำราเล่มนี้มีเนื้อหาสามบทสุดท้ายที่ค่อนข้างแตกต่างจากตำราทั่วไป คือ ในบทที่ 11 เป็นการบัญชีสำหรับภาษีเงินได้ บทที่ 12 ว่าด้วยกำไรต่อหุ้น และบทสุดท้ายพูดถึงการบัญชีสำหรับ การจ่ายโดยใช้หุ้นเป็นเกณฑ์ (ตำราทางฝั่งตะวันตกมักจะวางหัวข้อเหล่านี้ไว้ในหนังสือการบัญชีชั้นกลาง ทั้งนี้อาจด้วยหลักสูตรการศึกษาที่ต่างกันของแต่ละมหาวิทยาลัย)

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่แผนภูมิและตารางที่มีประกอบในแต่ละบท วัตถุประสงค์เพื่อ ให้เห็นภาพรวมโครงสร้างและหลักการบัญชีที่สำคัญ ทำให้นักศึกษาทำความเข้าใจได้ง่าย เรียนรู้ได้สะดวกกว่าการอ่านมาตรฐานเองหรือเขียนอธิบายเนื้อหาเป็นพรรณนาโวหาร ในภาคผนวกที่จำเป็นในบางบทมีส่วนช่วยเสริมเนื้อหาได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น เนื่องจากการที่ผู้เขียนตำราทั้งสามท่านมีประสบการณ์ในภาคธุรกิจด้วย ทำให้แนวคิดของการเขียนตำรามุ่งเน้นให้นักศึกษาเข้าใจถึงความสำคัญของสภาพบริบทธุรกิจ และมูลเหตุจูงใจของการทำรายการค้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การเรียนข้อกำหนดมาตรฐานการบัญชีที่สลับซับซ้อนสำหรับวิชาการบัญชีชั้นสูงเป็นเรื่องที่ท้าทายและจำเป็นสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชี ในส่วนตัวเองอาจนำเอาแนวทางตัวอย่างที่แสดงในตำราเล่มนี้ไปปรับใช้สอนเพื่อประโยชน์ของนักศึกษา หวังว่าตำรา (หนังสือ) เล่มนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีชั้นสูงครับ

JAP

ข้อกำหนดหลัก

1. บทความที่จะลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาชีพบัญชีจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์จากวารสารอื่นๆ การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง

2. เนื้อหาและข้อมูลที่จะลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาชีพบัญชีถือเป็นข้อคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นๆ โดยตรง ซึ่งกองบรรณาธิการและคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย หรือร่วมรับผิดชอบใดๆ

3. บทความ ข้อมูล เนื้อหา รูปภาพ ฯลฯ ที่ได้รับการลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาชีพบัญชี ถือเป็นลิขสิทธิ์เฉพาะของคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หากบุคคลหรือหน่วยงานใดต้องการนำทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งส่วนใดไปเผยแพร่ต่อหรือเพื่อกระทำการใดๆ จะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก่อนเท่านั้น

นโยบายการพิจารณากลั่นกรองบทความ (Editorial Policy)

วารสารวิชาชีพบัญชีประสงค์รับพิจารณาบทความวิชาการและบทความวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับด้านการบัญชี โดยมิได้จำกัดเพียงเฉพาะจากคณาจารย์ภายในคณะฯ หรือภายในมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่ยังเปิดกว้างสำหรับคณาจารย์ นักวิชาการ ผู้บริหาร นักธุรกิจ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปจากภายนอกด้วย ซึ่งทุกบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านกระบวนการการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 2 ท่านก่อนเสมอ รวมถึงต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพทางด้านวิชาการและมีสาระประโยชน์ต่อผู้อ่านอย่างชัดเจน

ขอบเขตของวารสารวิชาชีพบัญชีจะครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีทั้งส่วนรวมและส่วนย่อย (Macro & Micro Accounting) (อาจรวมถึงหัวข้ออื่นๆ ที่ไม่กำหนดในที่นี้) เช่น

- การบัญชีการเงิน
- การบัญชีบริหาร
- การตรวจสอบภายใน
- การบัญชีภาษีอากร
- แม่บท/มาตรฐานการบัญชี
- การวิเคราะห์ปัญหาทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตของวิชาชีพบัญชี
- หลักปฏิบัติที่สำคัญที่เหมาะสำหรับนักบัญชีทุกระดับ

ข้อกำหนดของบทความต้นฉบับ (Manuscript Requirements)

ผู้ที่ประสงค์จะส่งบทความจะต้องเขียนชื่อ-นามสกุล และตำแหน่งงานในสถานที่ทำงานหรือสถานศึกษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งข้อมูลที่ติดต่อได้ไว้ในส่วนที่แยกออกจากบทความ บทความที่จะส่งไม่ควรมีความยาวเกิน 7,000 คำ และชื่อของบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรจะมีความกระชับและได้ใจความชัดเจน นอกจากนี้ผู้ส่งบทความจะต้องเขียนบทคัดย่อ (ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผู้ส่งบทความควรตรวจสอบความถูกต้องของการพิมพ์ต้นฉบับ เช่น ตัวสะกด วรรคตอน และความเหมาะสมความสละสลวยของการใช้ภาษา รวมทั้งควรจะกำหนดประเภทของบทความให้ชัดเจนว่าเป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัย องค์ประกอบของบทความทั้ง 2 ประเภท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บทความวิชาการ หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนออย่างสมบูรณ์ และมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงมีการใช้ทฤษฎีวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ตามหลักวิชาการ โดยมีการสรุปประเด็น อาจเป็นการนำความรู้ กรอบแนวคิดและทฤษฎีจากแหล่งต่างๆ มาสังเคราะห์โดยที่ผู้เขียนสามารถให้ทัศนะทางวิชาการผ่านมุมมองของตนเองได้อย่างเด่นชัด และเกิดประโยชน์แก่ผู้อ่าน

2. บทความวิจัย ควรให้มีการนำเสนอการวิจัยและผลที่ได้รับอย่างเป็นระบบโดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (สามารถมีหัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่างได้)

   2.1 บทนำ (Introduction) ที่ครอบคลุมความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัยพร้อมทั้งเสนอภาพรวมของบทความ

   2.2 ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

   2.3 วิธีการวิจัย (Research Methodology) ที่สามารถอธิบายวิธีดำเนินการวิจัยรวมถึงการเก็บข้อมูลหรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยอย่างชัดเจน

   2.4 ผลการศึกษา (Research Finding)

   2.5 อภิปรายและสรุปผลการวิจัย (Discussion/Conclusion)

   2.6 เอกสารอ้างอิง (References)

การอ้างอิงเอกสาร (References)

ผู้ส่งบทความจะต้องมีการเขียนอ้างอิงเอกสารอื่นหรือเขียนแหล่งที่มาของข้อมูลที่นำมาใช้ในตอนท้ายของบทความ **โดยจัดให้อยู่ในรูปแบบ APA Style** ซึ่งผู้ส่งบทความควรตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการอ้างอิงให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วารสารวิชาชีพบัญชีกำหนดอย่างเคร่งครัด โดยผู้ส่งบทความต้องยึดตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

การอ้างชื่อบทความในวารสาร

- **หลักเกณฑ์ ภาษาไทย**

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร, ฉบับที่,* เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

- **หลักเกณฑ์ ภาษาอังกฤษ**

Surname, initial. (year). title. *journal name, volume,* page number.

- **ตัวอย่าง ภาษาไทย**

ไพลิน ตรงเมธีรัตน์. (2555). เสริมสร้างคุณภาพการใช้ดุลพินิจและการตัดสินใจของคณะกรรมการบริษัท. *วารสารวิชาชีพบัญชี, 23,* 91–97.

- **ตัวอย่าง ภาษาอังกฤษ**

Vivattanachang, D. & Supattarakul, S. (2013). The Earnings Persistence and the Market Pricing of Earnings and their Cash Flow and Accrual Components of Thai Firms. *Journal of Accounting Profession, 25,* 63–79.

การอ้างชื่อหนังสือ

- **หลักเกณฑ์ ภาษาไทย**

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อหนังสือ*. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

- **หลักเกณฑ์ ภาษาอังกฤษ**

Surname, initial. (year). *title*. place of publication: publisher.

- **ตัวอย่าง ภาษาไทย**

พิเชษฐ์ สุขแสงศรี. (2551). *กลยุทธ์จัดการบัญชีทรัพย์สิน สำหรับนักบัญชีรุ่นใหม่*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- **ตัวอย่าง ภาษาอังกฤษ**

Seksitkarn, A. (2011). *Managerial Accounting*. Bangkok: Thammasat Printing House.

กระบวนการพิจารณากลั่นกรองบทความ (Review Process)

บทความที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยจะมีกระบวนการดังต่อไปนี้

1. กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้ส่งบทความทราบเมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความเรียบร้อยสมบูรณ์

2. กองบรรณาธิการจะตรวจสอบของหัวข้อและเนื้อหาของบทความถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสาร รวมถึงกองบรรณาธิการจะตรวจสอบถึงประโยชน์ทั้งทางด้านทฤษฎีและเชิงการนำไปใช้ในด้านการบัญชีโดยรวม

3. ในกรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นควรให้ดำเนินการส่งบทความเพื่อทำการกลั่นกรองต่อไป บรรณาธิการจะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมที่จะลงตีพิมพ์หรือไม่ โดยในกระบวนการพิจารณากลั่นกรองนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่สามารถทราบข้อมูลของผู้ส่งบทความ (Double-Blind Process)

4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณากลั่นกรองบทความแล้ว กองบรรณาธิการจะตัดสินใจโดยอิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิว่าบทความนั้นๆ ควรจะลงตีพิมพ์ในวารสารบริหารธุรกิจหรือควรที่จะส่งให้กับผู้ส่งบทความนำกลับไปแก้ไขก่อนพิจารณาอีกครั้งหนึ่งหรือปฏิเสธการลงตีพิมพ์

การส่งบทความ (Paper Submission)

ผู้ที่ประสงค์จะส่งบทความกับวารสารวิชาชีพบัญชี กรุณาส่งไฟล์ต้นฉบับบทความโดย

บทความภาษาไทย พิมพ์ด้วยฟอนท์ CordiaUPC ขนาด 14 พอยน์

บทความภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยฟอนท์ Times New Roman ขนาด 12 พอยน์

และสามารถส่งอีเมล์ในรูปของไฟล์ Microsoft Word โดยตรงมาได้ที่ sochsupp@tu.ac.th และ sslptu@gmail.com หรือสามารถส่งในรูปของเอกสารทางไปรษณีย์พร้อมไฟล์มาได้ที่...

ผศ.สมชาย ศุภธาดา
บรรณาธิการวารสารวิชาชีพบัญชี
ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

ใบสมัครสมาชิก

"วารสารวิชาชีพบัญชี"

ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

JAP: Journal of Accounting Profession

— เสริมสร้างภูมิปัญญา พัฒนากระบวนทัศน์ สู่ศตวรรษใหม่วิชาชีพการบัญชี —

ข้าพเจ้ามีความประสงค์ ❑ สมัครสมาชิกใหม่ ❑ ต่ออายุสมาชิก "วารสารวิชาชีพบัญชี"

ชื่อ-สกุล, ในนาม..... ตำแหน่ง .....

กรุณากรอกให้ชัดเจนและครบถ้วน

- สถานที่ทำงาน (ชื่อบริษัทฯ) ..... เลขที่.....
  อาคาร/ชั้น ..... ถนน.....
  ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต .....
  จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
  โทรศัพท์..... โทรสาร.....
  โทรศัพท์มือถือ..... E-mail Address.....
- บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... หมู่บ้าน
  ซอย..... ถนน.....
  ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต .....
  จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
  โทรศัพท์..... โทรสาร.....

ระบุสถานที่ส่ง ❑ ที่ทำงาน ❑ ที่บ้าน

สมัครสมาชิกวารสาร
- ❑ 1 ปี (4 ฉบับ) เป็นเงิน 250 บาท ตั้งแต่ฉบับที่..... ถึง.....
- ❑ 2 ปี (8 ฉบับ) เป็นเงิน 400 บาท ตั้งแต่ฉบับที่..... ถึง.....
- ❑ 5 ปี (20 ฉบับ) เป็นเงิน 900 บาท ตั้งแต่ฉบับที่..... ถึง.....

ชำระค่าสมาชิกโดย

- ❑ เงินสด (เฉพาะชำระที่คณะฯ เท่านั้น)
- ❑ โอนเงินเข้าบัญชี **"โครงการบริการทางวิชาการและสังคม คณะพาณิชย์ฯ มธ."**
  เลขที่ 026-1-06016-3 บัญชีออมทรัพย์ บมจ.ธนาคารกรุงไทย สาขาท่าเตียน
  และโปรดแฟกซ์ใบโอนเงินและแบบฟอร์มใบสมัครสมาชิกที่กรอกชัดเจนกลับมายังหมายเลขโทรสาร 0-2613-2276
- ❑ ตั๋วแลกเงิน/ธนาณัติ (ระบุที่ทำการ ปณ.หน้าพระลาน 10202)
  หรือแคชเชียร์เช็ค ขีดคร่อม (A/C Payee only)
  สั่งจ่ายในนาม **"โครงการบริการทางวิชาการและสังคม คณะพาณิชย์ฯ มธ."**
  ส่งมาที่ โครงการบริการทางวิชาการและสังคม
  คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
  2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

สอบถามรายละเอียดการสมัครสมาชิกได้ที่... คุณกิตติ เลิศเธียรชัยกุล โครงการวารสารบริหารธุรกิจ
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ โทรศัพท์ 0-2613-2210 โทรสาร 0-2613-2276